

DHAMMAPADA

A Tan ösvénye

Vekerdi József fordítása

TARTALOM

Dhammapada

Iker-versek
Törekvés
Gondolat
Virágok
Balgák
Bölcsék
Szentek
Ezer
Gonoszság
Ütés
Öregség
Önmaga
Világ
Megvilágosultak
Boldogság
Vonzódás
Harag
Szenny
Törvényben járók
Út
Különfélék
Pokol
Elefánt
Szomj
Szerzetes
Bráhma

Dhammapada - atthakathá

(Magyarázó történetek a Dhammapadához)

Haragtartás
Megbocsátás
Nanda esküvője
Hasznos varázsmondás
Elkószáló gondolatok
Asszonnyá vált férfi
Buborék az élet
Az irigy aszkéta
Paszénadi király és a szegény ember neje
Hiába gyűjtött vagyon

A Tan a legfőbb kincs
A bőbeszédű házi pap
Csábítás
A hóhér
Megtérő rablóbanda
Csapások sorozata
A mustármag (Kiszágótamí története)
A vadász és kutyái
A bűn visszaüt
Viszálykeltő istennő
Moggallána halála
Kicsoda isteni jellegű?
Viszákhá barátnői
A halott öröme
„Két ökröm volt”
Falovas király
A vizisiklók és a sakál
A takács lánya
Színlelt terhesség
Mára leányai
Szomszédok viszálya
Asszonyszobor
A fa istennője
Arannyá vált szántó föld
Mindenkit megszólalnak
A nők olyanok, mint a folyók
Figyelmetlenség
A disznófejű kísértet
Hervadó lótusz
Hálátlan gyermekek
Az öreg elefánt
A bűzös szájú aranyhal
A mutatványos
Megtérő rablók
A szerzetes és a kígyókirály
A zsaroló pap
Ökörverseny
Indra mint aggastyán
A Mester elmosolyodott
Keletkezés és elmúlás törvénye
Utószó (Vekerdi József)

Dhammapada

I. Iker-versek

1.

A szándék minden dolognak az indítéka, lényege.
Azt, aki gonosz szándékkal teszi tettét, szólja szavát,
nyomon követi szenvedés, mint igavonót a kerék.

2.

A szándék minden dolognak az indítéka, lényege.
Azt, aki igaz szándékkal teszi tettét, szólja szavát,
nyomon követi boldogság, mint árnyéka a lépkedőt.

3.

„Ő megsértett, ő megbántott, ő megütött, ő megrabolt.”
Aki folyton ezen töpreng, abban örök a gyűlölet.

4.

„Ő megsértett, ő megbántott, ő megütött, ő megrabolt.”
Akit e gondolat nem bánt, abban kihúny a gyűlölet.

5.

Mert gyűlöletet sohasem szüntet meg másik gyűlölet.
Örök törvény: ha nem gyűlölsz, úgy szűnik meg a gyűlölet.

6.

Nem fogja fel sok ember, hogy fékeznie kell önmagát;
ám aki ezt felfogja, az megbékél, nem gyűlölködik.

7.

Aki csak a gyönyört nézi, nem fékezi érzékeit,
az evésben mértéktelen, hanyag és gyenge jellemű,
azt ledönti a Kísértő,¹ mint korhadt fát a szélvihar.

8.

Aki a rosszat átlátja, megfékezi érzékeit,
Az evésben mértékletes, hitben szilárd, iparkodó,
nem bír azzal a Kísértő, mint sziklával a szélvihar.

9.

Ha sárga köntöst² öltött fel, de vétkét nem vetkőzte le,
hamisság s indulat rabja, nem érdemli meg e ruhát.

10.

Ha vétkét levetkőzte, az erényben szilárdan áll,
hamisság s indulat nélkül, méltán viseli e ruhát.

¹ Kísértő: *Mára*, a buddhizmus ördöge.

² Sárga köntös: a buddhista szerzetesek narancssárga köntöst viseltek.

11.

Ki lényegtelen fontosnak, s nem fontosnak hisz lényegeset,
téves gondolkozásával a lényeghez sosem jut el.

12.

Ki fontosat lát fontosnak, s nem fontosnak lényegtelen,
helyes gondolkozásával a lényeghez eljut hamar.

13.

Mint a rosszul fedett házat elárasztja a zivatar,
a fegyelmezetlen lelket elárasztja a szenvedély.

14.

Mint a jól befedett házat zivatar nem árasztja el,
a jól fegyelmezett lelket nem önti el a szenvedély.

15.

Megbánja, amit tett, még ideát,
s megbánja halála után odaát
a gonosztevő, mert gyötrelmem
sújt rá gáztette jutalmaként.

16.

Nem bánja, amit tett, sem ideát,
s nem bánja halála után odaát
aki jót tesz, mert igaz jutalom
vár rá jótette jutalmaként.

17.

Megszenvet a tetteiért ideát,
s megszenvet értük majd odaát
a gonosztevő, ha pokolra zuhan,
s jajgathat: „Óh, miért tettem ezt!”

18.

Örvendhet a tetteiért ideát
s örvendhet értük majd odaát
aki jót tesz, mert az égbe kerül,
s boldog lesz: „Helyesen tettem ezt!”

19.

Hiába hirdet sok ezer nemes szót
a férfi, ha nem aszerint cselekszik.
A szerzetesség haszontalan annak;
pásztor, ki mások nyáját veszi számba.

20.

Ha csak kevés szót mond is ki a férfi,
de törvényben jár, aszerint cselekszik,
a szenvedélyt és bűnt messzire vetve
helyes tudással, igaz ismerettel,
sem itt, sem ott túl semmire se vágyva,
a szerzetesség hasznára van annak.

II. Törekvés

21.

Törekvés halhatatlanság, restség halál útjára visz.

Törekvő többé nem hal meg; a rest nem több, mint a halott.

22.

A bölcsek ezt felismerik, s törekednek ernyedetlenül.

Az igazak nyomán járnak, magasabbra törnek szüntelen.

23.

Aki szilárd kitartással, elmélyülten elmélkedik,
az elnyeri a Nirvánát, mindennél drágább birtokot.

24.

Aki folyton igyekszik a cél felé,
igaz úton járva, serény, szerény,
ura gondolatának, az ily nemes
törekedőnek a hírneve egyre nő.

25.

Mérséklettel, igyekvéssel és önuralommal a bölcs
szilárd szigetet épít fel, mit az ár nem sodorhat el.

26.

Elmerülnek a restségben a balgatók, ostobák.
Okos a törekvés mellett, mint drága kincs mellett, kitart.

27.

Ne merülj el a restségben, ne csábítson a vágy, a kék.
Igaz öröm kárpótolja a kitartó elmélyülőt.

28.

Ha restségét törekvéssel lerázza magáról a bölcs,
úgy néz a tudás tornyából a szenvedő világra le,
mint aki hegytetőn állva a földre pillant szenvtelen.

29.

Iparkodjék a restek közt, az alvók közt éber legyen,
mindet maga mögött hagyva, mint paripa a rossz gebét.

30.

Törekvésével lett Indra az istenek között király.
A törekvés dicséretes, ám a restség szégyenletes.

31.

Ha veszélyt lát a restségben és törekszik a szerzetes,
elégeti bármely erős kötelékét, akár a tűz.

32.

Ha veszélyt lát a restségben és törekszik a szerzetes,
nem bukhat el, nem téveszt célt: a Nirvána felé halad.

III. Gondolat

33.

Csapongó, szerteágazó, elkószáló gondolatát
egyenésítse ki a bölcs, mint nyílveesszőt fegyverkovács.

34.

Mint a vízből kihúzott hal vonaglik a part fövényén,
a Kísértő hálójában úgy vergődik a gondolat.

35.

Az elcsatangoló, makacs gondolatot fékezze meg;
mert boldogság forrása a kordában tartott gondolat.

36.

A megszökő, félresikló gondolatra vigyázni kell,
mert boldogság forrása lesz, ha jól vigyáz rá az okos.

37.

A szívben rejlő, testetlen, magános, szálló gondolat
megkötése a Kísértő hálójából kiszabadít.

38.

A gondolatain nem úr, az Igaz Tant nem ismerő,
hitében ingatag férfi a bölcsességhez nem jut el.

39.

Se vágyódás, se gyűlölség gondolatát nem ismerő,
jót s rosszat elvető, éber férfit nem gyöttri félelem.

40.

Akár a korsó, ez a test törékeny.
Mint várat, bástyázza körül az elmét,
tudása kardjával sújtsa le Márát,³
és győzedelmét őrizze szilárdan.

41.

Igen, ez a test úgy hever a föld színén hamarosan,
hitványan, értelem nélkül, akár egy elkorhadt fatönk.

42.

Ellenfelének ellenfél, haragosának haragos
nem okoz annyi kárt, mint a rossz útra tévedt gondolat.

43.

Sem apánk, sem szülő anyánk, sem barátunk, sem rokonunk
nem adhat annyi jót, mint a jó úton járó gondolat.

³ Mára: a Kísértő, l. fent.

IV. Virágok

44.

Ki fogja legyőzni a földet és
a halál birodalmát és az eget?
A Tan ösvényét ki találja meg,
akár a virágot a fürge szem?

45.

A kereső győzi le a földet és
a halál birodalmát és az eget.
A Tan ösvényét ő találja meg,
akár a virágot a fürge szem.

46.

Ha ráébred, hogy buborék a teste,
csak délibáb, szétfoszló, üres árnyék,
szétszórja Mára virág-nyilait mind,
s Halálkirálynak szeme nem talál rá.

47.

A vágy virágait szedő, meggondolatlan ostobát
a halál elsodorja, mint alvó falut az áradás.

48.

A vágy virágait szedő, meggondolatlan ostoba
még be sem telt a kéjekkel, s már a halál lecsap reá.

49.

Virágból nektárt szív a méh, nem sérti meg, tovább repül.
Így járjon alamizsnáért házról házra a szerzetes.

50.

Ne más hibáit fürkészsze, hogy mit tett s mit nem tett amaz:
vizsgálja inkább önmaga mulasztását és tetteit.

51.

Mint színeivel pompázó, de illatatlan szép virág,
olyan meddő az ékes szó, ha nem cselekszik aszerint.

52.

Mint színeivel pompázó és édes illatú virág,
gyümölcsöző az ékes szó, ha aszerint cselekszik is.

53.

Ahogy halom virágszálból sokféle füzér fonható,
a halandóktól sokféle jócselekedet várható.

54.

Szél ellenében sem a jázmin-illat,
sem más virág vagy szantál szaga nem száll,
de jótett híre a szelet legyőzi,
igazak híre betölti a földet.

55.

Édes a jázmin, szantálfa vagy lótuszvirág illata,
de minden édes illatnál erény illata édesebb.

56.

A tagora, a szantálfa illata nem száll messzire,
ám az erényes tetteknek illata magas égbe száll.

57.

Aki erényes életben és törekvésében kitart,
azt óvja a helyes tudás, s a Kísértő nem lel reá.

58.

Ahogy az út szélére szórt szemétrakásból is kihajt
az édes illatú lótusz, a szemet gyönyörködtetőn,

59.

a Megvilágosult Szentség tanítványa is kiragyo-
g tudásával a vak világ szeméthalmából fényesen.

V. Balgák

60.

Álmatlannak hosszú az éj, a fáradtnak hosszú az út,
hosszú Lét⁴ sújtja azt, aki az Igaz Tant nem ismeri.

61.

Ha útitársul nem talál olyat, vagy jobbat, mint maga,
haladjon útján egyedül; a balga társnak nem való.

62.

A balga így pöffeszkedik: „Van vagyonom és van fiam”.
De saját énünk sem miénk,⁵ nemhogy a vagyon és fiú.

63.

Ha a balga tudja, hogy buta, legalább ennyi esze van.
De ha bölcsnek hiszi magát, akkor már igazán bolond.

64.

Hiába tölti bölcs mellett a balga egész életét,
nem érzi az igazságot, mint leves ízét a kanál.

65.

Ha az okos a bölcs mellett csupán egy percet tölt is el,
megérzi az igazságot, mint a leves ízét a nyelv.

66.

Önmaguk ellenségei az ostobák, tudatlanok.
Vétket vétekre halmoznak, s tettük gyümölcse keserű.

67.

Nem az a tett a helyes tett, amit majd megbánás követ,
s könnyzáport öntve kell majd a gyümölcsét elfogyasztani.

68.

Az a tett helyes tett, amit sohasem kell megbánnia,
s vidáman, boldogan fogja gyümölcsét elfogyasztani.

69.

Míg be nem érik gaztette, méznek gondolja a bolond,
de keserűen megbánja, amikor beérett a tett.

70.

Ha havonként egy fűszálnyi ételt fogyaszt csak a bolond,
bőjtje a Tan tudásának tizedrészét sem éri meg.

⁴ Lét: *szanszára*, az újjászületésnek sorozata, „lélekvándorlás”.

⁵ Saját énünk: Buddha szerint az Én csak különböző összetevők pillanatnyi együttese, nem reális létező.

71.

A tej csak lassan alszik meg, és lassan érik be a bűn,
de lappangva tovább izzik, mint hamu alatt a parázs.

72.

Az ostobának kárára válik egy kevéske tudás:
a feje meghasad tőle, s szétfoszlik minden érdeme.

73.

Első legyen a szerzetben, tiszteljék érdemen felül,
kolostorban irányítson - ezt kívánja az ostoba.

74.

„Tetteimért becsüljenek szerzetesek, világiak,
én szabjam meg a többinek, hogy mit tegyen, mit ne tegyen”-
ezen jár a balga esze, és vágya, gőgje egyre nő.

75.

Gazdagodáshoz más út visz, a Nirvánába más vezet.
Ha ezt Buddha tanítványa, a szerzetes felismeri,
ne hódolatra vágyódjék, célja helyes tudás legyen.

VI. Bölcsek

76.

Hogyha bölccsel találkozik, s az rámutat hibáira,
s megfeddi, úgy örüljön, mint aki rejtett kincset talál.

77.

Tanítsd, intsen, és óvja a rossztól az embereket.
A jók szeretni fogják majd, csak a gonoszok gyűlölik.

78.

Gazokkal ne barátkozzék, hitvány barátja ne legyen.
Igazakkal barátkozzék, társa derék ember legyen.

79.

Ha iszik az Igaz Tanból, boldog lesz, lelke elcsitul.
A Magasztos hirdette Tant örömmel hallgatja a bölcs.

80.

A csatornát alakítja építész;
alakítja a nyilat fegyverkovács;
alakítja a fát az asztalos;
alakítja saját magát a bölcs.

81.

Ahogy a sziklabércet a szélvihar nem rendíti meg,
a bölcsöt sem ingatja meg dicséret vagy gyalázkodás.

82.

A mély, magános, csendes tó víztükre rezzenéstelen;
ily rezzenéstelen békét áraszt a bölcsekre a Tan.

83.

A lemondásra kész mindig a jámbor,
nem emlegeti szüntelen a vágyát.
Ha bánat éri vagy öröm a bölcsöt,
nem roskad össze, s ujjongani sem fog.

84.

Se más kedvéért, se saját javára
törvényt tiporva ne törjön előre,
ne kíváncsi legyen pénzre, fiat és hatalmat.
Erény, tudás és törvény legyen éke.

85.

E világból a túlpartra igen kevesen jutnak el;
legtöbben innenső parton szaladgálnak fel és alá.

86.

De akik meghallgatják az Igaz Tant, s híven követik,
halál örvénylő tengerén szilárd túlpartra kelnek át.

87.

Elhagyja a sötét törvényt, tiszta törvényt követ a bölcs.
Hajléktalan magányában él, odahagyja otthonát.

88.

Ott nincstelenül, vágy nélkül nyugalmat élvez, örömet.
Minden reátapadt szennytől tisztára mossa önmagát.

89.

Aki a Felébredés minden lépcsőfokán szilárdan áll,
s lelkéről leperreg minden befolyás és ragaszkodás,
az már e földi életben a Nirvánába eljutott.

VII.

Szentek

90.

Aki útja végére ért, lerázva kötelékeit,
túl örömen és bánaton, az nem ismer több szenvedést.

91.

Hajlékban nem talál békét a bölcs, és magasabbra tör.
Mint tó vizéről felszálló hattyú, elhagyja otthonát.

92.

Aki élelmet nem gyűjt, s csak szükség szerint táplálkozik,
a kötődésektől szabad Szabadulás a lakhelye,
annak nem tudni útját, mint elröppenő madarakét.

93.

Akire semmi sem hat már, egykedvűen táplálkozik,
a kötődésektől szabad Szabadulás a lakhelye,
annak nem tudni célját, mint elröppenő madarakét.

94.

Ki érzékeit zabolára fogja,
mint lovait az ügyes kocsihajtó,
s minden hatás, gőg, vágy leperreg róla,
az istenek is irigylik e szentet.

95.

Aki mindent eltűr, mint a föld,
aki mint a kőoszlop, szilárd,
aki tiszta, mint a tó vize,
születéstől megszabadul a szent.

96.

Békés minden gondolata, békés a tette és szava
a nyugodt lelkű szentnek, kit helyes tudás megszabadít.

97.

Akit nem téveszt meg tévhit, eltépte kötelékeit,
vágyat, reményt levetkőzött, a legkiválóbb férfi az.

98.

A faluban, az erdőben, a hegycsúcson, a völgy öln,
ahol a szent tartózkodik, gyönyörűséges az a hely.

99.

Örömet ad az erdőség, bár a világ nem élvezi.
A szenvtelenek kedvelik, nem a szenvedély rabjai.

VIII. Ezer

100.

Ezer fölösleges szónál, amelyből hasznót nem merít,
egy hasznos szó is többet ér, ha hallása nyugalmat ad.

101.

Ezer fölösleges versnél, amelyből hasznót nem merít,
egy hasznos vers is többet ér, ha hallása nyugalmat ad.

102.

Ha száz fölösleges verset mond, melyből hasznót nem merít,
egy hasznos vers is többet ér, ha hallása nyugalmat ad.

103.

Ezer csatában győzhet le az egyik győztes ezreket,
a másik egyet: önmagát - ő a győztesek győztese.

104.

Saját magunk legyőzése többet ér, mint a másoké.
Aki magát fegyelmezi, érzékeit megfékezi,

105.

annak sem isten, sem szellem, sem Mára, sem az Alkotó
nem veheti el győzelmét, vereséggé nem teheti.

106.

Aki ezerszer áldozik havonta száz esztendeig,
és egy pillanatig hódol egy Megvilágosult előtt,
e hódolata többet ér, mint a száz évi áldozat.

107.

Aki száz évig erdőben ápolja áldozó tűzét,
és egy pillanatig hódol egy Megvilágosult előtt,
e hódolata többet ér, mint a száz évi áldozat.

108.

Ha szüntelenül áldozik egy évig,
hogyan érdemeket szerezzen magának,
az Igaz Út követői iránti
tiszteletnek negyedével sem ér fel.

109.

Ki mindig tisztelettudó, s becsüli az időseket,
annak gyarapszik négy kincse: kor, szépség, boldogság, erő.

110.

Élhet valaki száz évig becsületlenül, gondatlanul,
egy napi élet többet ér becsületben, gondolkozón.

111.

Élhet valaki száz évig ostobán és gondatlanul,
egy napi élet többet ér okosan és gondolkozón.

112.

Élhet valaki száz évig határozatlan, tétlenül,
egy napi élet többet ér kitartóan, tevékenyen.

113.

Élhet valaki száz évig, nem látva: születünk s halunk,
egy napi élet többet ér, látva, hogy születünk s halunk.

114.

Élhet valaki száz évig, nem látva a Haláltalant,
egy napi élet többet ér, meglátva a Haláltalant.⁶

115.

Élhet valaki száz évig, a Nagy Törvényt nem értve meg,
egy napi élet többet ér, a Nagy Törvényt megértve jól.

⁶ Haláltalan: *Nirvána*

IX.

Gonoszság

116.

Mindig jóra iparkodjék, rossztól tartsa távol magát.
Aki a jóra rest, annak szíve rosszban gyönyörködik.

117.

Hogyha az ember rosszat tesz, többször ne ismétlje meg.
Ne találja kedvét benne; rossz halmozása kint okoz.

118.

Hogyha az ember jót tesz, azt többször is ismétlje meg.
Találja a kedvét benne; jó halmozása boldogít.

119.

Míg a gaztett nem érik be, javát láthatja a gonosz,
de ha beérik gaztette, majd kárát látja a gonosz.

120.

Míg a jótett nem érik be, kárát láthatja az igaz,
de ha beérik jótette, majd javát látja az igaz.

121.

Ne vegye könnyen rossztettét, mondván: „Úgysem ér engem el”.
Megtelik a vizeskorsó, ha cseppenként hull víz bele,
a balga rosszal megtelik, hogyha apránként gyűjti is.

122.

Ne vegye könnyen jótettét, mondván: „Úgysem ér engem el”.
Megtelik a vizeskorsó, ha cseppenként hull víz bele,
az okos jóval megtelik, hogyha apránként gyűjti is.

123.

Mint a veszélyes utat a kis számú, kincses karaván,
mint mérget az éltét féltő, kerülje az igaz a bűnt.

124.

A mérget kézbe foghatja, ha nincs a kezén sérülés,
ép bőrön nem jut át méreg. Aki nem vét, nem éri baj.

125.

Aki ártatlan, tiszta szívű, jámbor,
senki se bántó, igaz embert megsért,
arra a gazra visszahull a bűne,
mint széllel szemben levegőbe szórt por.

126.

Van, aki anyaméhbe jut, pokolba jutnak a gazok,
égbe jutnak az igazak, Nirvánába a vágytalan.

127.

Sem fent az égben, sem a tenger mélyén,
sem hegyi barlang sötét üregében
nincsen olyan hely az egész világon,
hol elbújhatna bűnétől a bűnös.

128.

Sem fent az égben, sem a tenger mélyén,
sem hegyi barlang sötét üregében
nincsen olyan hely az egész világon,
hol megbújhatna élő a haláltól.

X. Ütés

129.

Haláltól retteg mindenki, az ütéstől mindenki fél.
Saját magára gondolva, ne öljön, s ne ölessen mást.

130.

Élet mindenkinek kedves, az ütéstől mindenki fél.
Saját magára gondolva, ne öljön, s ne ölessen mást.

131.

Aki örökre vágyik, s bár örökre vágnak mások is,
botjával sújt a másokra, ott túl majd nem lesz öröme.

132.

Aki örökre vágyik, s mert örökre vágnak mások is,
botja nem sújt a másokra, ott túl majd nagy lesz öröme.

133.

Ne ejts ki soha bántó szót, mert a megsértett visszavág.
A durva beszéd másnak fáj, és meglátod, hogy visszaüt.

134.

Hogyha türelmesen hallgatsz, akár az összetört kolomp,
a Nirvánát elérted, mert kihalt benned az indulat.

135.

Ahogy a pásztor botjával a jószágot terelgeti,
úgy tereli vénség s halál tovább s tovább az életet.

136.

A balga, hogyha rosszat tesz, nem gondol rá, hogy tettei,
mint önkezével gyújtott tűz, saját magát megperzselik.

137.

Ki fegyvertelen, ártatlan emberekre botot emel,
egyik e tíz csapás közül visszaüt rá hamarosan:

138.

kínzó fájdalmak, sorvadás, vagy gyötrő testi sérülés,
gyógyíthatatlan, súlyos kór, vagy elveszíti az esztét,

139.

lesújt rá a király dühe, vagy rettenetes rágalom,
egész családja elpusztul, megsemmisül a vagyona,

140.

tűzvész hamvasztja el házát, s midőn a teste felbomol,
pokolban születik újjá az ilyen esztelen gonosz.

141.

Se mosdatlanság, se ruhátlanság,
se böjtölés, sem puszta földön alvás,
sem hamu és por, se remete-varkocs
nem mos tisztára, ha a kétely szennyez.

142.

Ki díszes öltönyt visel, ámde békés,
megtartóztató, ura önmagának,
nem emel botot senkire, az méltó
a szerzetes, pap, remete nevére.

143.

Olyan ember kevés akad, kit szerénysége megtanít,
hogy ment legyen a feddéstől, mint ostortól a jó lovak.

144.

Mint paripa, ha érinti az ostor,
legyetek fürgék, sebesek, kitartók.
Hittel, erénnyel, buzgóságotokkal,
elmélyüléssel, a Tan értésével,
igaz tudással, helyes életmóddal
legyetek úrrá a nagy szenvedésen.

145.

A csatornát alakítja építész;
alakítja a nyilat fegyverkovács;
alakítja a fát az asztalos;
alakítja saját magát a bölcs. (=80.)

XI. Öregség

146.

Lehet nevetés, vidámság, ha minden, minden lángban áll?
Ha mindent vak homály burkol, mécesst miért nem gyújtotok?

147.

Nézd: ez a test csak festett kép, nyomorúságok halmaza,
betegség gyötri, gond gyötri, nem él soká, megsemmisül.

148.

Vézna, betegségek fészke, törékeny ez a gyenge test,
szétfoszló, hitvány rothadék. Az élet vége a halál.

149.

Örülhet-e, ha elnézi e galambfehér csontokat,
szétszóródva, mint ősszel a mezőn az üres tökhajat?

150.

Ez a vár csontból épült fel, tapasztéka a vér s a hús,
lakója vénség és halál, önhittség, gőg és csalfaság.

151.

Megfakul lassan a királyi hintó,
megvénül, sorvad az emberi test is.
Csak igaz ember igaza nem évül,
melyre igaz az igazat tanítja.

152.

A keveset tanult ember úgy vénül meg, mint az ökör:
csak a húsa gyarapodik, értelme nem gyarapodik.

153.

Számtalan születésen át futottam, és kerestem, de
nem találtam az Építőt. Kín minden újjászületés.

154.

Házépítő, megláttalak! Háza nem építed tovább!
Széttörték a gerendáid, a tartó oszlopod ledőlt.
Meggszűnt a Lét indítéka,⁷ a szívemből eltűnt a Szomj.

155.

Aki nem gyűjtött magának Igaz Kincset fiatalon,
később majd búslakodhat, mint száraz tó partján vén daru.

156.

Aki nem gyűjtött magának Igaz Kincset fiatalon,
mint petyhüdt íj heverhet majd, siratva az elmúltakat.

⁷ Lét indítéka: *szankhára*, „lét-csíra”. Szomj: *tanhá*, a létezés vágya.

XII.

Önmaga

157.

Akinek kedves önmaga, az örködjék jól önmagán.
Az éj három szaka közül egyet ébren virrasszon át.⁸

158.

Előbb magával állítson példát a többiek elé,
s csak azután okítson mást. Hogyha így tesz, nem éri gáncs.

159.

Ha úgy cselekszik maga is, ahogyan másokat okít,
s fegyelmezett - fegyelmezhet. Nem könnyű az önfegyelem.

160.

Ki-ki saját segítője. Jobb segítő ki lenne más?
Saját magát fegyelmezze, így segít legjobban magán.

161.

Maga ellen követi el a vétkeket az ostoba:
összezúzza velük magát, mint a gyémánt más ékkövet.

162.

Akit befon gonoszsága, mint iszalag a sála-fát,
úgy bánik önmagával, mint ellensége óhajtaná.

163.

Könnyű rosszat követni el, ami saját magunknak árt,
de ami használ is, jó is, azt megtenni igen nehéz.

164. Aki a törvényben járó, szent bölcsék tanításait
elveti, s tévtanoknak hisz, az saját pusztulására
termel gyümölcsöt ostobán, mint elhaló katthaka-nád.⁹

165.

A maga-elkövette bűn beszennyezi saját magát.
A maga-elkerülte bűn megtisztítja saját magát.
Szenny s tisztaság saját művünk; nem tisztíthat meg senki mást.

166.

Saját üdvét egyéb ügyért, bármily nagy az, ne adja fel!
Saját üdvét ismerje fel, s kövesse az igaz ügyet.

⁸ Homályos vers. Fordítható így is: *Az éjszakának mindhárom szakaszát ébren töltsse el.* Jelképezheti az élet három szakaszát. Lásd kötetünkben a hozzá fűzött történetet.

⁹ A katthaka-nád elszárad, miután megérlelte bugáját.

XIII. Világ

167.

Ne kövess becsstelen törvényt! Restség ne legyen rajtad úr!
Ne kövess tévtant! Ne hódolj a világ hívságainak!

168.

Serkenj fel! Rázd le restséged! Járd igaz törvény útjait!
Ki törvényben jár, boldog lesz itt e földön és odaát.

169.

Az igaz törvény útján járj, rossz törvény útjára ne lépj!
Ki törvényben jár, boldog lesz itt e földön és odaát.

170.

Mint buborékot, úgy nézzed! Mint délibábot, úgy tekintsd!
Ha a világot így látod, nem lát meg a Halálkirály.

171.

Nézd, a világ olyan, mint egy tarka királyi díszkocsi.
A balga felborul vele, okos ember nem ül bele.

172.

Ki restségbe merült régen, de restségét lerázta már,
a földre fényt áraszt, mint Hold, ha kibúvik felhők mögül.

173.

Aki régebbi rossztettét újabb jótettel elfedi,
a földre fényt áraszt, mint Hold, ha kibúvik felhők mögül.

174.

Vakságban szenved a világ; látó szem itt ritkán akad,
ahogyan ritkán száll égbe a hálóba került madár.

175.

A hattyú a Nap útján száll; légbe röpít varázserő;
a bölcs a Létből távozik, legyőzve Mára seregét.

176.

Ha csak egy törvényt is megszeg, hazug beszédre hajlamos,
a túlvilágra nem gondol, úgy bármilyen bűnt elkövet.

177.

Fösvény nem jut fel az egek honába.
Az adakozást lenézik a balgák.
Kedvét találja a bölcs az adásban,
és boldogság lesz ott túl a jutalma.

178.

Az egész föld uralmánál, a mennyek birodalmánál
a Sodrásba Belépőnek¹⁰ jutalma sokkal többet ér.

¹⁰ Sodrásba Belépő: *szótápanna*, aki Buddha követőjévé vált, elindult a megváltás útján.

XIV. Megvilágosultak

179.

Akinek győzelme örökre tart,
sohasem tudja legyőzni senki más,
Buddhát, a világot átfogót,
tévútra mi vinné az úttalant?¹¹

180.

Kit a háló kötelébe hurkoló
Szomj már sohasem sodor tovább,
Buddhát, a világot átfogót,
tévútra mi vinné az úttalant?

181.

Az istenek is irigylik a megvilágosult, nyugodt,
vágytalanságnak örvendő, elmélyült lelkű bölcseket.

182.

Emberként születni nehéz; nehéz az élők élete;
nehezen támadnak Buddhák; nehéz Igaz Tant hallani.

183. Ez a Buddhák tanítása: jót cselekedni szüntelen,
a rosszat elkerülni, és bensőnket tisztán tartani.

184.

Türelem, tűrés a fő vezeklés.
Elérni a Nirvánát a fő cél.
Az erőszak remetéhez sose méltó.
Aki mást bánt, az hiába él az erdőn.

185.

Ez a Buddhák tanítása: senkit se bánts, ne szólj le mást,
mértékletesen étkezzél, magányban élj, elmélkedőn,
a szerzetesi mérséklet szabályaihoz tartsd magad.

186.

Ha pénz-eső hullna, az sem csillapítná a vágyakat.
Szemernyi édesség és sok fájdalom jár a vágy nyomán.

187.

A Megvilágosult Szentség híveiből a Szomj kihalt,
és még az égi kéjekre sem csábítja őket a vágy.

188.

A félelem-üzött ember menedéket keresve fut
hegyekbe, erdőségekbe, szentélyekhez és fák közé.

¹¹ V. ö. kötetünkben a vershez fűzött, magyarázó legendával.

189.

De ez nem biztos menedék, ez nem a legfőbb menedék.
E menedékbe rejtőzve, a bánattól nem szabadul.

190.

Aki a Tanhoz, Buddhához és a szerzetbe menekül,
a négy Nemes Igazságot világosan felismeri:

191.

a szenvedést, annak okát, a szenvedésen túljutást,
s a nemes Nyolcágú Ösvényt, mely szabaduláshoz vezet.¹²

192.

És ez a biztos menedék, és ez a legfőbb menedék.
E menedékbe rejtőzve, a bánattól megszabadul.

193.

Az igaz ember ritkaság, nem minden helyen születik.
Ahol ilyen ember támad, igen szerencsés az a ház.

194.

Üdvös, ha Buddha születik, üdvös, ha hirdetik a Tant,
üdvös a szerzet egysége, üdvös a rendi fegyelem.

195.

Aki illően tiszteli a tiszteletet érdemlő,
akadályokon túljutott, félelmet, bűt nem ismerő,

196.

megvilágosult Buddhákat s a Buddhák tanítványait,
annak érdemeit semmi mértékkel mérni nem lehet.

¹² Buddha alaptételei, amelyeket legelső, benáereszi beszédében fejtett ki (*dhamma-csakka-ppavattana-szutta* „a Tan kerekének elindítása”).

XV. Boldogság

197.

Bizony, boldogan élünk mi, gyűlölők közt nem-gyűlölők;
gyűlölködő emberek közt gyűlöletet nem ismerünk.

198.

Bizony, boldogan élünk mi, szenvedők közt nem-szenvedők;
szenvedő emberek között mi szenvedést nem ismerünk.

199.

Bizony, boldogan élünk mi, gond-űzöttek közt gondtalan;
gondűzött emberek között mi gondokat nem ismerünk.

200.

Bizony, boldogan élünk mi, kiknek nincs semmi birtokunk,
a táplálékunk az öröm, mint a Fény Isteneié.

201.

Haragot szül a győzelem; a legyőzött bánatban él.
Győzelem s vereség nélkül a békés nyugalomban él.

202.

Nincs égőbb tűz, mint szenvedély, nincs nagyobb baj, mint gyűlölet,
a létnél fájóbb szenvedés, s békénél nincs nagyobb öröm.

203.

Nincs kínzóbb kór az éhségnél, születésnél nagyobb csapás.
Aki ezt látja, tudja, hogy Nirvánánál nincs üdv nagyobb.

204.

Egészség a fő nyereség. Elégedettség fő vagyon.
Legjobb rokon, kiben bízatsz. Nirvánánál nincs üdv nagyobb.

205.

Aki ízlelte nyugalom és magány édes italát,
az Törvény örömét issza, lehull róla bűn s félelem.

206.

A szenteket öröm látni, a jókkal együtt lenni jó.
Szerencsés ember, akinek nem kell balgákat látnia.

207.

Ki ostobákkal jár együtt, rögös út kínját szenved.
Mint ellenségek közt lakni, balgákkal lenni gyötirelem.
Mint rokonnal találkozni, bölcsek között élni öröm.

208.

A nagy tudású, okos és kitartó,
igavonóként türelmes, erényes,
rendíthetetlen fogadalmú szentet
kövesse, mint Hold a csillagok útját.

XVI. Vonzódás

209.

Aki fölöslegest hajszol, és mellőzi a fontosat,
értéket dob el élvekért, s a józant megirigyli majd.

210.

Ne keresd sem amit kedvelsz, sem ami ellenedre van.
A kellemest veszíteni, a kellemetlent túrni fáj.

211.

Így kedvesnek ne tarts semmit; kedves dolgok távozta rossz.
Kedvest és kellemetlent nem ismerőnek bilincse nincs.

212. Amit kedvelsz, az gyászt okoz; akit szeretsz, azt félted is.
Ha senkit-semmit nem kedvelsz, gyászra, féltésre nincs okod.

213.

Akit szeretsz, az gyászt okoz; akit szeretsz, azt félted is.
Ha nem ragaszkodsz senkihez, gyászra, féltésre nincs okod.

214.

A gyönyörűség gyászt okoz; ami gyönyört ad, félted is.
Ha gyönyörökre nem vágyol, gyászra, féltésre nincs okod.

215.

A vágy mindenkor gyászt okoz; amire vágyol, félted is.
Ha nem vágyódol semmire, gyászra, féltésre nincs okod.

216.

A létszomj újabb gyászt okoz; a Szomj félti az életet.
Ha a Szomjtól megszabadulsz, gyászra, féltésre nincs okod.

217. Ki erényben, törvényben jár, helyesen lát, igaz szavú,
megteszi kötelességét, azt kedvelik az emberek.

218.

Ha a Leírhatatlanra vágyik, s lelkét ez tölti be,
s földi vágyaktól elfordul, neve: „Árral szemben halad”.

219.

Ha messzi útról épségben honába tér meg valaki,
örömmel fogadják jöttét rokonai, barátai.

220.

Éppígy az igaz életű embert, ha innét túlra jut,
jótettei fogadják, mint szerettüket a rokonok.

XVII. Harag

221.

Felejtse el a haragot s a gőgöt,
szakítsa széjjel valamennyi kapcsát,
névvel s alakkal semmit se törődjön,
s ha semmije sincs, bánata se lesz több.

222.

Ki visszafogja haragját, mint a félrerántott kocsit,
az az ügyes kocsihajtó; a többi gyeplőt tart csupán.

223.

A haragot szelídséggel, a rosszat jóval győzze le,
a fősvényt bőkezűséggel, igaz szóval a hazugot.

224.

Mondjon valót, ne gyűlöljön, s adjon, habár szűkösen él.
Ha e hármas utat járja, az istenek honába jut.

225.

A testet kordában tartó, senkit sem bántó jámborok
a bánatot nem ismerő, örök világba jutnak el.

226.

A Nirvána felé tartó, éjjel-nappal iparkodó,
szüntelen éber bölcsekben elcsitul minden indulat.

227.

Nemcsak manapság mondják így, régtől fogva érvényes ez:
megszólják, aki némán ül, megszólják, ha sokat beszél,
s akkor is, ha mértékkel szól. Nincs, kit megszólás megkímél.

228.

Nincs olyan ember, és nem volt, s a jövőben sem lesz soha,
akit örökké csak szidnak, vagy dicsérnek örökösen.

229.

A tudásban-erényben dús, szilárd Bölcsét, az igazat,
kit hódolattal illetnek a rá figyelő jámborok,

230.

mint színaranyból vert érmet, ki merné becsmérelni őt?
Istenek is dicsőítik, magasztalja az Alkotó.

231.

A testet fegyelmezze meg, a test haragját vesse el,
a jót kövesse testével, elhagyva a test vétkeit.

232.

Szavait fegyelmezzze meg, a haragvó szót vesse el,
a jót kövesse szavával, elhagyva a szó vétkeit.

233.

Gondolatát fegyelmezzze, a haragvó szót vesse el,
a jót kövesse elméje, elhagyva elme vétkeit.

234.

Aki fegyelmezi testét, fegyelmezi a szavait,
fegyelmezi gondolatát, az igazán fegyelmezett.

XVIII.

Szenny

235.

Mint a lehullt falevél, fakó vagy.
Érted jöttek a Halál követői.
A nagy elválás küszöbén állsz,
s útravalód sincs az utolsó útra.

236.

Építs szigetet menedékedül!
Törekedj buzgón, igyekezz, légy okos!
Hogyha a szennytől megtisztulsz,
égi nemes hon lakhelye vár rád.

237.

Életed elmúlt, véget ért,
a Halál birodalma határán állsz.
Pihenőt se találsz majd útközben.
Útravalód sincs az utolsó útra.

238.

Építs szigetet menedékedül!
Törekedj buzgón, igyekezz, légy okos!
Hogyha a szennytől megtisztulsz,
több születés se, halál se vár rád.

239.

A bölcs lépésről lépésre, apránként, fokozatosan
tisztítsa meg szennytől magát, mint ezüstöt az ötvösök.

240.

A vasat megemészti a rozsdafolt,
amit ő maga szül, s reátapad.
Ugyanígy a gonoszra saját maga
hiba-foltja idézi a pusztulást.

241.

Felejtés az ima foltja, ház foltja elhanyagolás,
szépségé ápolatlanság, a hanyagság az öröké.

242.

Ledérség asszonyok foltja, adakozóké szűkmarkúság,
a rossztett folt a törvényen itt e földön és odaát.

243.

De valamennyi más foltnál a tudatlanság szennyesebb.
Ha ezt a foltot elmosta, folttalan lesz a szerzetes.

244.

A szégyentelen, otromba, varjú módjára szemtelen,
szennyes lelkű, erőszakos könnyen éli az életet.

245.

Nem könnyű annak élnie, aki szerény, alázatos,
az életet tisztán éli, jóra vágyó, igénytelen.

246.

Aki életet olt ki, és aki nem igazat beszél,
elveszi, ami másoké, mások nevével sző viszonyt,

247.

vagy részegítő italok élvezetében elmerül,
már ebben a világban is elvágja saját gyökerét.

248. Ember, hidd meg, bűn forrása, ha nem uralkodsz magadon.
Ne okozz mohóságoddal magadnak hosszú szenvedést.

249.

Mindenki jószándéka és hite szerint adakozik.
Aki irigyli másiktól, ami ételt-italt kapott,
lelki nyugalmat élvezni éjjel-nappal sosem fog az.

250.

Ám aki elpusztította, gyökerestül kitepte ezt,
lelki nyugalmat élvezni éjjel-nappal mindig fog az.

251.

Nincs oly tűz, mint a szenvedély, nincs oly szörny, mint a gyűlölet,
oly háló, mint a balgaság, s nincs olyan árvíz, mint a Szomj.

252.

Mások hibája jól látszik, magunké alig látható.
Az ember mások hibáit mint a pelyvát teríti szét,
a sajátjait elrejti, mint rossz dobást ügyes csaló.

253.

Ki más hibáit firtatja, mások fölött ítélkezik,
csak nő az indulat benne, a megnyugvástól távol áll.

254.

A levegőben nincs ösvény, nincs külvilágban szerzetes,
a Beérkezettekben nincs a dolgokhoz ragaszkodás.

255.

A levegőben nincs ösvény, nincs külvilágban szerzetes,
nem léteznek örök dolgok, a Buddhák meg nem inganak.

XIX.

Törvényben járók

256.

Nem Törvény szerint él, aki hebehurgyán ítélkezik.

Okos ember mérlegeli a hasznosat s a károsat.

257.

Aki egyforma törvénnyel, gondosan vezet másokat,

azt Törvény őrének mondják; a Törvényben jár, és okos.

258.

Attól senki se lesz bölcsé, hogy túlzottan sokat beszél.

Azt mondják bölcsnek, aki nem bánt másokat, nyugodt, szelíd.

259.

Nem az a Törvény őrzője, aki folyton arról beszél.

Aki keveset tud róla, de követi tetteivel,

nem felejtkezik el róla, a Törvény igaz őre az.

260.

Nem az ősz fürtök adják meg a Vének¹³ rangját senkinek.

Hiába vénült meg - mondják -, csak az évei szálltak el.

261.

Akit igazság, nem-bántás, a Tan s mérséklet ékesít,

szenny nem tapad rá, mondják: a Vének sorába tartozik.

262.

Nem lesz a testi szépségtől s elbűvölő szavaitól

önző, hazug, irígy ember tiszteletet parancsoló.

263.

Aki mindezt levetkőzte, elmetszette gyökerüket,

az a büntelen, bölcs ember tiszteletet parancsoló.

264.

Léha, hazug ember nem lesz borotvált fejtől szerzetes.

Lehet-e szerzetes, akit eltölt a vágy és kapzsiság?

265.

De aki nagy vagy kis vétket kiirt magából teljesen,

azt vétkei kiirtása igaz szerzetessé teszi.

266.

Nem a koldulás teszi a kolduló szerzeteseket:

a Törvény megtartásától s nem amattól lesz szerzetes.

¹³ Vének: *thérák*, tiszteletreméltó, idősebb szerzetesek.

267. Aki felülemelkedik jón s rosszon, megtartóztató,
mindent felmérve vándorol, az az igazi szerzetes.

268.

A hallgatástól nem lesz bölcs, aki gondatlan, ostoba.
Aki a rosszat és a jót mérlegeli, mint mérlegen,

269.

elkerüli a rosszat, és követi a jót, az a bölcs.
Fel tudja mérni mindkettőt, ezért érdemel *bölcs* nevet.¹⁴

270.

Senki sem igazán nemes, ha élők életének árt.
Nem-ártás, élet-kímélés érdemli a nemes nevet.

271.

Pusztán erényes életmód, lemondás és sok tanulás.
a magányba vonulás és a révületbe merülés

272.

ne töltsön el e tévhitel, szerzetesek: „Boldog vagyok,
megváltottam magam” - amíg él bennetek az indulat.

¹⁴ Szójáték a *muni* „bölcs” és *móna* „hallgatás”, *munáti* „felmér” szavakkal.

XX. Út

273.

Utak között a Nyolcágú, igazságok közt Négy Nemes,¹⁵
tanok között szenvtelenség, emberek közt legjobb a bölcs.

274.

Ez az egy út van, nincs más út, mely tisztán látáshoz vezet.
Ha ezen az úton jártok, Márát megtéveszthetitek.

275.

Ha erre az útra léptek, szenvedésetek véget ér.
Utat mutattam nektek, és kihúztam a bajok nyilát.

276.

Nektek kell iparkodnotok; a Beérkezett csak tanít.
Aki elindult s elmélyed, Mára-hálóból szabadul.

277.

A létezők mind múlandók.¹⁶ Aki ezt látja, elfordul
a szenvedés világától. A megtisztulás útja ez.

278.

Szenvedés minden létezés. Aki ezt látja, elfordul
a szenvedés világától. A megtisztulás útja ez.

279.

A dolgoknak nincs ön-létük.¹⁷ Aki ezt látja, elfordul
a szenvedés világától. A megtisztulás útja ez.

280.

Aki nem kel fel, amikor kell kelni,
mert bár erős és fiatal, de lomha,
határozatlan, akarattalan, rest -
tudás útjára sohasem talál rá.

281.

Ha féken tartja a szavát s a tetteit,
és gondolatainak is mindig ura,
tisztán haladva eme hármas ösvényen
a Bölcs hirdette Nemes Úthoz érkezik.

¹⁵ Lásd a 191. versszakhoz fűzött jegyzetet.

¹⁶ *Létezõ* szóval adtuk vissza a *szankhára* „lét-csíra”, „lét indítéka” fogalmat. Ld. a 154. vershez fűzött jegyzetet Buddha utolsó szavait idézi: *vajadhammá szankhára*.

¹⁷ Fordítható így is: *Semmink sem azonos velünk*, minden jelenség, dolog önálló lét nélküli. V. ö. a 62. vershez fűzött jegyzettel.

282.

Tudást szül az elmélyülés. Lazaság oldja a tudást.
Létrejövés és megszűnés e kettősségét lássa meg,
s önmagát úgy irányítsa, hogy gyarapítsa a tudást.

283.

Az erdőt irtsad, ne a fát. Az erdő rejti a veszélyt.
Az erdőt, vágy bozótját irtsd, így haladj szenvedélytelen. /?/

284.

Míg a férfi a vágyat a nő iránt
gyökerestül ki nem irtja, szerzetesek,
kötődik a léthez, éppen úgy,
ahogy anyjához a kis szopós borjú.

285.

Szakítsd szét önmagad szeretetét,
ahogy ősszel a lótuszt tépi kezed.
Csak a békére vivő utat keresd,
a Buddha-mutatta Nirvánát.

286.

„Az őszt majd itt és itt töltöm, a telet itt, a nyarat ott”.
Az Akadályra nem számít, s így tervezget az ostoba.

287.

Ám közben az utódokért és jószágért bolondulót
a Halál elsodorja, mint alvó falut az áradás.

288.

Akit a Halál támad meg, nem védi meg ezer barát,
nem menthetik meg fiai, sem apja, sem rokonai.

289.

Ismerje fel e nagy kényszert az önmagán úr, tiszta bölcs,
s tisztítsa meg maga előtt a Nirvánába az utat.

XXI. Különfélék

290.

Ha kis jó feladásával nagyobb jót érhet el a böles,
szakítson a kisebb jóval, hogy a nagyobb jót nyerje el.

291.

Ha saját boldogulását más kára árán keresi,
gyűlölettől nem szabadul, a gyűlötségben elmerül.

292.

Ha azt teszi, ami tilos, s a megteendőt elveti,
az ilyen öntelt emberben az indulat mindegyre nő.

293.

De ha ügyelnek testükre, s irányítják figyelmesen,
akkor tilosat nem tesznek, a megteendőt művelik,
s az ilyen igaz emberből kihálnak az indulatok.

294.

Hogyha megölt Anyát s Atyát, és megölt két harcos Királyt,
kiirtott egy Birodalmat - a bráhmána békében él.¹⁸

295.

Hogyha megölt Anyát s Atyát, és megölt két papi Királyt,
és a Tigris ötödikül - a bráhmána békében él.

296.

Jó ébredésre ébrednek Gótama tanítványai,
mert Buddhára irányítják éjjel-nappal figyelmüket.

297.

Jó ébredésre ébrednek Gótama tanítványai,
mert a Tanra irányítják éjjel-nappal figyelmüket.¹⁹

298.

Jó ébredésre ébrednek Gótama tanítványai,
a Szerzetre irányítják éjjel-nappal figyelmüket.

299.

Jó ébredésre ébrednek Gótama tanítványai,
mert a testre irányítják éjjel-nappal figyelmüket.

¹⁸ Érthetetlen jelképek. Az Anya és Atya talán a születést okozó Szomjat (*tanhá*, nőnemű) és Lét-csírát (*szanszkára*, hímnemű) jelenti, stb.

¹⁹ A hármas fogadalom, amelynek kimondásával valaki buddhistává lesz: Buddhához folyamodom oltalomért, a Tanhoz folyamodom oltalomért, a Szerzethez folyamodom oltalomért.

300.

Jó ébredésre ébrednek Gótama tanítványai,
mert a nem-ártás tölti el éjjel-nappal elméjüket.

301.

Jó ébredésre ébrednek Gótama tanítványai,
mert elmélkedés tölti el éjjel-nappal elméjüket.

302.

Rossz remeteség nem öröm, rossz házban lakni szenvedés,
szenvedés a rossz társaság, lét útján szenvedés kísér.
Ne járd tovább a lét útját, hogy megszűnjön a szenvedés.

303.

Akit hit és erény ékít, és jó híre a vagyona,
az tiszteletnek örvend majd, akárhová vetődik el.

304.

Messziről feltűnnek a jók, mint Himálaja csúcsai.
A rosszat észre sem veszik, mint éjszaka kilőtt nyilat.

305.

Egyedül üljön, aludjon, vándoroljon magánosan,
egyedül győzze le magát, s az erdőben boldogan él.

XXII.

Pokol

306.

Pokolra hull le, ki valótlan állít,
s éppúgy az is, ki letagadja tettét.
Mindkettő hitvány, s azonos sors vár rá
ott túl, mikor majd eltávozik innét.

307.

Nyakában sárga köntössel sok erkölcstelen életű
pokolban születik majd meg, oda juttatják tettei.

308.

Inkább tűz lángjaként fénylő, izzó vasgolyót nyelne le
a gonosz életű, mintsem alamizsnát méltatlanul.

309.

A más nejével gonosz útra térő,
könnyelmű férfit négyféle baj éri:
vétek tapad rá, odalesz nyugalma,
szégyen borítja, pokolra bukik le.

310.

A rettegéstől öröme csekély lesz.
A király keményen megbünteti érte.
Ott túl rossz sorsra juttatja a vétke.
Más hitveséhez jobb nem közelíteni.

311.

Ahogy a rosszul megmarkolt sásfű megvágja a kezét,
a rosszul élt szerzetesi élet pokolra juttat el.

312.

Minden meggondolatlan tett és megszegett fogadalom,
kétes önmegtartóztatás jó gyümölcsöt sosem terem.

313.

A megteendő dolgokat végezze ernyedetlenül.
Ha a remete lagymatag, több porral szórja be magát.

314.

Rossz tettet jobb nem tenni meg; a rossz tett megbánást okoz.
A jó tettet jobb megtenni; ha ezt teszi, nem bánja meg.

315.

A határszéli városra jól ügyelnek kívül-belül.
Így ügyeljen önmagára, alkalmat ne szalasszon el.
Az elszalasztott alkalmat majd a pokolban bánja meg.

316.

Ha szégyellik, mi nem szégyen, s nem szégyenkeznek szégyenért,
e tévhitekben tévelygők útja gonosz sorshoz vezet.

317.

Ha veszély nélkül is félnek, de nem félnek, ha itt a vész,
e tévhitekben tévelygők útja gonosz sorshoz vezet.

318.

Ha kerülük, amit nem kell, de amit kell, nem kerülük,
e tévhitekben tévelygők útja gonosz sorshoz vezet.

319.

Akik felismerik, hogy mi a kerülendő, és mi nem,
e helyes nézetet vallók útja üdvös sorshoz vezet.

XXIII. Elefánt

320.

Mint csatában az elefánt az íjakból rálőtt nyilat,
úgy tűröm én a megszólást. Sok ember rosszakaratú.

321.

Szelídítve viszik harcba, szelídítve ül rá király;
éppígy szelíden eltűrik a megszólást az igazak.

322.

Jó a szelíd öszvér, jó a szelíd ló, szelíd elefánt,
de legjobb a szelíd ember, aki önmagát fékezi.

323.

Mert azokon nem éred el a láb-nem-járta Tartományt,
hová szelíd ember jut el, aki betörte önmagát.

324.

Párvás idején, ha halántékán
csorog izzadság, elefánt megvadul,
istállóban falatot sem eszik,
elefánt-erdőre vágyakozik.²⁰

325.

Ha tunya, lomha és álmos az ember,
és jóllakottan hentereg a földön,
mint vaddisznó, ha a vetésben turkált,
újra meg újra anyaméhben éled.

326.

Régebben elmém szana-szerte kóborolt,
csapongott kedvére, vadul, szeszélyesen.
De mátol fogva szigorún irányítom,
mint ösztökével elefántot mestere.

327.

Szüntelen törekedjete, elmétekre vigyázzatok,
rosszból kiemelkedjete, mint mocsárból az elefánt.

328.

Ha sikerült egy hű társra találnod,
aki veled tart, igaz életű, bölcs,
és képes minden akadályt legyűrni,
örülj, figyelj rá, vele tarts az úton.

²⁰ Homályos versszak. A kommentár egy legendát talál ki magyarázatul.

329.

Ha nem sikerül hű társra találnod,
aki veled tart, igaz életű, bölcs,
magadban járj, mint elefánt az erdőn,
mint hódításról hazatérő győztes.

330.

Jobban jársz, ha magadban jársz,
mint hogyha társad ostoba.
Rosszat ne tégy, járd egyedül az ösvényt,
igénytelen, mint elefánt az erdőn.

331.

Ha bajba kerülsz, a barátság hasznos.
Bárhol vagy, hasznos az elégedettség.
Életed végén jótetted a hasznos.
A szenvedéstől szabadulni hasznos.

332.

Anyának lenni is öröm, öröm apának lenni is,
öröm szerzetesnek lenni, és öröm a szent élet is.

333.

A rendületlen hit öröm, öröm az erény agg korig,
öröm tudásra szert tenni, öröm nem művelni gonoszt.

XXIV. Szomj

334.

Aki nem gondolja meg életét,
befonja a szomja, mint iszalag.
Létből létbe vetődik át, mint
fárról fára gyümölcsért a majom.

335.

Akit a halálos mérgű, vad Szomj maga alá tipor,
abban a szenvedés terjed, akár eső után a gyom.

336.

Aki képes erőt venni a Szomjon, szívós ellenén,
a bánat leperreg róla, mint lótusz szirmáról a víz.

337.

Ezért tanácsolom nektek, akik szerzetbe gyűltetek:
ássátok ki a Szomj tövét, mint földből bírana-gumót,
hogy ne törhessen el Mára, mint nádszálat az áradás.

338.

A fát kivágják, de ha bennmarad töve,
szívós gyökérből a fa újra csak kihajt.
Amíg a Szomj gyökerestől kiirtva nincs,
a szenvedés újra meg újra visszatér.

339.

Akit élvek felé húzó harminchat áradat sodor,²¹
a tévelygőt elragadják a szenvedély hullámai.

340.

Az ár mindenfelé árad. A folyondár mindent befon.
Ha látod, hogy kihajt, tövét az ész késével messzed el.

341.

Örömök, gyönyörűségek felé
ragadja a vágyuk az embereket.
Míg e kívánság köti lelküket,
születésnek s a halának rabjai.

342.

A szegény, szomj-hajszolt emberek
futkosnak, akár üzőtt nyulak.
Kötélék hurkolja a lelküket,
soruk újra meg újra szenvedés.

²¹ Harminchat áradat: a hat érzékszerv, a külvilághoz való hatféle kapcsolódás, stb.

343.

A szegény, szomj-hajszolt emberek
futkosnak, akár üzött nyulak.
Ha nyugalomra vágyik a szerzetes,
a szivéből a Szomjat oltsa ki.

344.

Aki vágytól szabadul, s új vágyra gyúl:
a bozótból kikerülve vadonba fut.
Nézzétek, e férfi mit művel:
szabadult börtönből, s viasszalad.²²

345.

Mondják: nem vasból, kötelekből, fából
készített bilincs a letörhetetlen,
hanem a gyermek, feleség vagy ékszer
bénító csábja a legyőzhetetlen.

346.

Mondják a bölcsök: e bilincs erősebb,
lelő, és nem bírsz kibújni belőle.
Akit nem csábít a gyönyör, a vágyak,
az széttöri, s távozik a magányba.

347.

A szenvedélyek új létbe sodornak,
ahogy a pók fut maga-fonta hálón.
Hogyha e láncot eltépik a bölcsök,
vágy s bánat nélkül járnak be az utat.

348.

Szakíts a jövővel, a múlttal is,
kelj át túlpartra a lét folyamán!
Ha szíved mindentől megszabadult,
nem vár rád több születés, halál.

349.

Akit egyre gyötörnek a kételyek,
az örömvágy, az emésztő szenvedély,
abban a Szomj mindegyre nő,
szorosabbra húzza bilincseit.

350.

Akiben lecsitulnak a kételyek,
és átlátja a világ nyomorát,
az szétszakítja, összetöri,
lerázza Mára bilincseit.

²² Eredetiben szójáték a *vana* „erdő” és „kivánság” szó kettős értelmével.

351.

Célhoz ért, semmitől se fél, akiből már kihalt a Szomj.
A lét nyilait széttörte, s ez az utolsó élete.

352.

Kiben kihúnyt Szomj s birokvágy, érti a szavak lényegét,
betűk s mondatok sorrendjét felfogja értelmük szerint,
az nagy ember, az nagy tudós, annak utolsó teste ez.

353.

„Mindent legyőztem, felismertem mindent,
lepergett rólam a világ hatalma,
elhagytam mindent, el az élet szomját,
tanító nélkül, a saját erőmből.”²³

354.

A Tan adása győz más adományon.
A Tan íze győz valamennyi ízén.
A Tan öröme más örömekön győz.
A Szomj kihúnyta győz a szenvedésen.

355.

Az élvvággy balgát tönkretesz, túlpartra tartót nem zavar.
Az élvre vágyó önmagát pusztítja el, nem másokat.

356.

A vetésben csapás a gyom, az emberben a szenvedély.
Bő termés jutalmazza azt, kiből a szenvedély kihalt.

357.

A vetésben csapás a gyom, az emberben a gyűlölet.
Bő termés jutalmazza azt, kiből a gyűlölet kihalt.

358.

A vetésben csapás a gyom, az emberben a balgaság.
Bő termés jutalmazza azt, kiből a balgaság kihalt.

359.

A vetésben csapás a gyom, az emberben csapás a vágy.
Bő termés jutalmazza azt, akiből minden vágy kihalt.

²³ Buddha szavai térítő útjára indulása előtt.

XXV. Szerzetes

360.

Hasznos a szemet fékezni, hasznos fékezni a fület,
hasznos a szaglást fékezni, és fékezni a nyelvet is.

361.

Hasznos a testet fékezni, hasznos megfékezni a szót,
fékezni a gondolatot, mindenünket fékezni jó.
Magát fékező szerzetes a szenvedéstől szabadul.

362.

Megköti kezét, megköti lábát,
megköti szavát, megköti esztét,
befelé fordul, magánosan él,
elégedetten az igaz szerzetes.

363.

Ha szerény, bölcs igéket szól, minden szaván uralkodik,
a Tant jól megvilágítja: édes a szerzetes szava.

364.

Örömét a Tanban lelő, és a Tanon elmélkedő,
a Tant követő szerzetes a Jó Tantól nem szakad el.

365.

Ne kevesellje, amit kap, ne irigyeljen másokat.
A mást irigylő szerzetes világosságra nem jut el.

366.

Ha keveset kapott, de azt nem kevesli a szerzetes,
az istenek is dicsérik kitartó, tiszta életét.

367.

Aki semmilyen névhez és alakhoz nem ragaszkodik,
s ami nincs, azért nem bánkódik, az az igazi szerzetes.²⁴

368.

Hogyha barátság tölti el a Buddha-hívő szerzetest,
eléri a boldog békét, hol nincsen születés kényszere.

369.

Ürítsd ki hajód, szerzetes! Üresen könnyebben halad.
Szenvedély s gyűlölet nélkül a Nirvánába jutsz hamar.

²⁴ Szabadabb fordításban: *Ha szerzetes akar lenni, egyéniségét adja fel, / és ne bánkódjék amiatt, hogy ezzel sem rendelkezik.*

370.

Ötöt vágj el, ötöt vess el, ötön emelkedjél felül.
Az öttől szabad szerzetes neve: átkelt a tengeren.²⁵

371.

Szerzetes, elmélkedj, ne légy tunya!
Ne járjon eszed hiú élvezeten!
Nehogy izzó vasat nyelj majd odaát,
sikoltva: „Nagyon fáj! Éget a tűz!”

372.

Nincs elmélyülés nélkül tudás, tudás nélkül elmélyülés.
Akiben mindkettő megvan, a Nirvánához áll közel.

373.

A csitult lelkű szerzetes üresen álló házba lép,²⁶
s nem-emberi gyönyört nyújt az Igaz Tan látása neki.

374.

Hogyha átéli, hogy a test összetevődik s szertehull,
halált nem ismerő, boldog tudás jut osztályrészéül.

375.

A tisztán látó szerzetes az úton így induljon el:
érzékeit fékezze meg, legyen mindig elégedett,
keressen tiszta életű, buzgó, törekvő társakat.

376.

Legyen mindig barátságos, illően élje életét,
s a szenvedésnek véget vet. Végtelen lesz az öröme.

377.

Mint a jázmin lehullatja elhervadó virágait,
éppúgy hulljon le rólatok a szenvedély s a gyűlölet.

378.

Aki beszédben, tettben és gondolatban békésen él,
világ csábjai nem bántják, arra mondják, hogy megpihent.

379.

Magaddal buzdítsd magadat, magadhoz mérjed magadat,
magad magaddal őrizzed, szerzetes, így boldog leszel.

380.

Mert maga ura mindenki, a megmentője önmaga.
Törd be önmagadat, mint az idomító a jó lovat.

²⁵ A léthez ragaszkodás illetve helytelen viselkedés ötös csoportjairól van szó.

²⁶ Más értelmezés szerint: *magános helyre vonul el*.

381.

A szerzetesnek Buddha bölcs tanítása nyugalmat ad,
az új létet megszüntető boldogság hona vár reá.

382.

Ha Buddha tanát hirdeti a szerzetes, bár ifjú még,
a világra fényt áraszt, mint felhőtlen égboltról a Hold.

XXVI. Bráhmana²⁷

383.

Torlaszold el a Lét sodrát, élj vágyak nélkül, bráhmana!
Tipord el új lét csíráit, és az öröklét lesz honod.

384.

Ha minden kettősségen túl túlpartra jut a bráhmana,
akkor minden kötöttségtől megszabadítja a tudás.²⁸

385.

Aki nem ismer innent s túlt, az ellentétektől szabad,
gond és kötöttség nélkül él, bráhmanának azt nevezem.

386.

Aki tetteivel végzett, szilárd, tiszta, elmélkedő,
és elérte a Legfőbb Célt, bráhmanának azt nevezem.

387.

Napközben világít a Nap, éjszaka világít a Hold,
a harcok fegyverben fénylik, elmélkedve a bráhmana,
de éjjel-nappal tündöklük Buddha, a Megvilágosult.

388.

Remeték remegés nélkül, tisztán élik az életet,
mitsem szerzett a szerzetes, bárhol így él a bráhmana.²⁹

389.

Bráhmanát ne bántalmazzon, s ne átkozzon a bráhmana.
Jaj a bráhmana-gyilkosnak, de jaj az átkozónak is.

390.

Nem kis hasznára van a bráhmanának,
ha mellőzi, mihez a vágya vonzza.
Csak akkor lesz vége a szenvedésnek,
ha teljesen kihál az ártó szándék.

391.

Aki gondolattal, szóval és tettel nem bánt másokat,
fegyelmezett e háromban, bráhmanának azt nevezem.

²⁷ A kasztrendszer ideológiájával szemben, amely származási alapon minősítette magasabbrendűnek a papi (*bráhmana*) kaszt tagjait, Buddha ismételt hangsúlyozta: nem a származás, hanem a lelki nemesség tesz valakit magasabb rendűvé, „bráhmanává”.

²⁸ Homályos versszak; a kettősség valószínűleg két végletet, születést-halált, örömet-bánatot, dőzsölést-önkínzást, stb. jelent.

²⁹ Az eredeti szöveg szójátékokra épül, ezt igyekeztünk utánózni: *báhitapápo bráhmanó, szamacsarijá szamanó*.

392.

Azt, akitől megismerte a Megvilágosult tanát,
oly áhítattal tisztelje, mint pap az áldozó tüzet.

393.

Nem származás, kaszt, hajcsimbók tesz bráhmanává valakit.
Akit igazság és törvény vezérel, az a bráhmana.

394.

Hajcsimbókod s a válladon antilop-bőr³⁰ mit ér, bolond?
Míg bensőd teli van szennyel, a külsődet tisztogatod?

395.

Aki eldobott rongyokból varrott ruhát visel,³¹ sovány,
elmélkedő magányban él, bráhmanának az nevezem.

396.

Nem a szülő, nem anyaméh tesz bráhmanává valakit.
Amíg vagyona van, addig gögös lesz, leereszkedő.
Ki semmit sem bír, s nem kíván, bráhmanának azt nevezem.

397.

Ki minden kapcsolódását eltépte, nincs mért félnie,
nem köti semmi, független, bráhmanának azt nevezem.

398.

Aki szétszaggatott minden láncot, szíjat és kötelet,
reteszt letört, felébredett, bráhmanának azt nevezem.

399.

Aki eltűr ártatlanul szidást, bebörtönzést, verést,
ereje, hada türelem, bráhmanának azt nevezem.

400.

Aki nem ismer haragot, erényes és igénytelen,
most él utolsó testében, bráhmanának azt nevezem.

401.

Kin vágynak nem tapadnak meg, mint vízcsöpp lótosz levelén
mint tű hegyén a mustármag, bráhmanának azt nevezem.

402.

Aki felismeri, hogyan szűnik meg itt a szenvedés,
terhét ledobta, és szabad, bráhmanának azt nevezem.

403.

Aki a helyes utat és az útvesztőt felismeri,
a Legfőbb Cél felé halad, bráhmanának azt nevezem.

³⁰ A remeték (nem szerzetesek!) viselete.

³¹ A buddhista szerzetesek viselete.

404.

Aki sem házában, sem a remeték közt nem üt tanyát,
otthontalanul vándorol, bráhmanának azt nevezem.

405.

Aki botját leereszti erősek és gyengék előtt,
nem öl, nem késztet ölni mást, bráhmanának azt nevezem.

406.

Ki gyűlölők közt nem gyűlöl, ütésre készek közt szelíd,
mohók közt semmi vágya sincs, bráhmanának azt nevezem.

407.

Akiről szenvedély, harag, gőg és képmutatás lehullt,
mint tű hegyéről mustármag, bráhmanának azt nevezem.

408.

Aki igazat szól, szava sosem durva, segít, tanít,
beszéde senkit sem sért meg, bráhmanának azt nevezem.

409.

Aki sosem vesz el semmit, jót vagy rosszat, nagyot, kicsit,
mit nem adományként kapott, bráhmanának azt nevezem.

410.

Akit semmi remény sem fűt sem itt, sem majdan odaát,
közömbös, nem reménykedő, bráhmanának azt nevezem.

411.

Akit már nem gyötör kétely, semmihez sem ragaszkodik,
haláltalanság mélyén él, bráhmanának azt nevezem.

412.

Aki a jóhoz vagy rosszhoz kötődésen már túljutott,
szenny szenvedély, bű nem bántja, bráhmanának azt nevezem.

413.

Aki folttalan, mint a Hold, tiszta, zavartalan, derült,
öröm s lét vágya elhagyta, bráhmanának azt nevezem.

414.

Aki a születések mély, sötét mocsarán áthaladt,
elmélkedőn, kétely nélkül a túlsó partra kijutott,
nyugodt, semmi sem köti le, bráhmanának azt nevezem.

415.

Aki semmit sem kívánva, otthontalanul vándorol,
gyönyör s lét vágya elhagyta, bráhmanának azt nevezem.

416.

Aki a Szomjtól mentesen, otthontalanul vándorol,
szomj és lét vágya elhagyta, bráhmanának azt nevezem.

417.

Aki a földi és égi kötődéseken túljutott,
minden kapcsát feloldozta, bráhmanának azt nevezem.

418.

Aki túljutott kedven és kedvtelenségen, és lehűlt,
egész világon úrrá lett, bráhmanának azt nevezem.

419.

Aki belátta: minden lény pusztul s megint keletkezik,
az felébredt, beérkezett; bráhmanának azt nevezem.

420.

Kinek útját nem ismerik sem istenek, sem emberek,
szent, kiről lepereg minden, bráhmanának azt nevezem.

421.

Aki jelenben, múltban és jövőben nem néz semmire,
ki semmit sem bír s nem kíván, bráhmanának azt nevezem.

422.

A vitézt, az erős bikát, a nagy bölcsét, a győzteset,
a megvilágosult szentet, bráhmanának azt nevezem.

423.

Aki ismer eget-poklot, s előző születéseit,
tudása teljessé lett, a születések végére ért,
tökéletességre jutott, bráhmanának azt nevezem.

Dhammapada - atthakathá
(*Magyarázó történetek a Dhammapadához*)

3. Haragtartás

„Ő megsértett”.

Ezt az üdvös oktatást a Mester Dzsétavanában, a tiszteletreméltó Tisszával kapcsolatban adta elő.

Ez a tiszteletreméltó Tiszsa a Magasztos apai nagynénjének a fia volt. Idős korában állt be a szerzetesrendbe. A Buddháknak kijáró tiszteletet és adományokat élvezte, és igen elhízott. Rendszerint a kolostor közepén, a gyülekezeti teremben üldögélt, szépen kisimított köntösben.

Egyszer a Beérkezett felkereső szerzetesek őt látva, azt gondolták, hogy valamely igen tiszteletreméltó személy lehet a Vének közül. Elébe járultak, kérték, hogy szolgálatára állhasanak, lábát megmoshassák, és így tovább. Beleegyezőleg hallgatott. Ekkor az egyik fiatal szerzetes megkérdezte:

- Hány éve szerzetes kegyed?

- Nincs egy éve; idős koromban vonultam el a világtól.

- Szerzetes testvér, neveletlen öreg, túlbecsülöd magadat! Itt látod magad előtt ezeket a tiszteletreméltó régi szerzeteseket, és a legkisebb tiszteletet sem tanúsítod irántuk. Mikor kérdezték, hogy szolgálatodra álljanak-e, hallgattál, és még csak nem is szégyenkezel miatta - szólt, és pattintott az ujjával.

Tiszsa sejtette, hogy nemes kasztból származó egyén gögösségével áll szemben.

- Kihez jöttetek? - kérdezte.

- A Mesterhez.

- Rólam pedig így beszéltek: „Ez meg miféle?” Kiirtom az egész fajtátokat!

Sírva, búsan, elkeseredetten a Mester elé járult.

- Tiszsa, miért jössz könnyes arccal, sírva, búsan, elkeseredetten? - kérdezte a Mester. Azonban a szerzetesek is vele mentek, gondolván, hogy ha odamegy, valami kavargást fog okozni. Köszöntötték a Mestert, és leültek féloldalt előtte.³² Tiszsa a Mester kérdésére így válaszolt:

- Szentség, ezek a szerzetesek megsértettek.

- Te hol tartózkodtál?

- A kolostor közepén, a gyülekezeti teremben, szentség.

- Láttad, hogy jönnek ezek a szerzetesek?

- Igen, láttam, szentség.

- Felálltál és elébük mentél?

³² A tanító előtti, tiszteletteljes elhelyezkedés módja (nem szemben vele).

- Nem tettem, szentség.
- Átvetted tőlük úti felszerelésüket?
- Nem vettem át, szentség.
- Ajánlottad szolgálatodat és ivóvizet?
- Nem ajánlottam, szentség.
- Ülőhelyet hoztál-e nekik, üdvözölted-e őket, megmostad-e a lábukat?
- Nem tettem, szentség.
- Tíssa, mindezekkel a szolgálatokkal tartoztál volna a szerzetesrend régebbi tagjainak. Aki e szolgálatokat nem teljesíti, nem méltó rá, hogy a kolostor közepén üljön. Te vagy a hibás. Kérj bocsánatot ezektől a szerzetesektől!
- Ők engem megsértettek, szentség, nem kérek bocsánatot tőlük.
- Tíssa, ne viselkedjél így! Te vagy a hibás, kérj bocsánatot tőlük!
- Nem kérek bocsánatot, szentség.
- Goromba ez az ember, szentség - szóltak a szerzetesek.
- Szerzetesek, nem most történt első ízben, hogy gorombán viselkedik. Már előző életében is goromba volt - mondta a Mester.
- Szentség, jelenlegi gorombaságát tapasztaltuk; a múltban mit cselekedett?
- Nos, hallgassátok meg, szerzetesek - szólt, és elmondta a múltbeli történetet.

Egykor régen, amikor Benáreszben egy benáreszi király uralkodott, egy Dévila nevű remete nyolc hónapig a Himálajában tartózkodott, majd hogy sóhoz és ecethez jusson, az esős évszak négy hónapját a város közelében készült eltölteni. Leszállt a Himálajából, és a város kapujában megpillantott néhány gyermeket. Megkérdezte tőlük:

- A városba érkező remeték hol szállnak meg?
- A fazekas műhelyében, uram.

A remete elment a fazekas műhelyébe, és megállt az ajtóban:

- Ha nincs ellenedre, egy éjszakát a műhelyedben szeretnék eltölteni.
- Éjszaka nem dolgozom a műhelyben, a műhely tágas, helyezd magadat kényelembe, uram - bocsájtotta rendelkezésére a műhelyt a fazekas.

Belépett és elhelyezkedett. Ekkor egy Nárada nevű másik remete is érkezett a Himálajából, és egy éjszakára szállást kért a fazekastól.

- Nem tudom, hogy az elsőnek érkező hajlandó-e ezzel együtt tölteni az éjszakát; én elhárítom magamról a felelősséget - gondolta a fazekas, és így felelt:

- Uram, ha az elsőnek érkező beleegyezik, az ő beleegyezésével éjszakázzál itt.

Ő odalépett a másikhoz, és megkérte:

- Mester, ha nincs ellenedre, én is itt töltenék el egy éjszakát.

- A műhely tágas; jöjj, tanyázz le az egyik oldalon.

Belépett, az elsőnek érkező Dévilával szemközi oldalon letelepedett. Barátságos szavakat váltottak egymással, majd mindketten lefeküdtek. Lefekvésükor Nárada megjegyezte magának, hogy hol fekszik Dévila, és hol van az ajtó, és ő is lefeküdt. Azonban lefekvés után Dévila elhagyta eredeti fekhelyét, és az ajtó irányában keresztbe feküdt. Nárada éjszaka kiment, és közben Dévila hajfonatára lépett.

- Ki lépett rám? - szólalt meg.

- Mester, én voltam.

- Te ál-remete, idejössz az erdőből és a hajamra lépsz!

Kiment, miközben amaz tovább jajveszékelt.

- Ez megint rám fog lépni, amikor visszajön - gondolta, megfordult és most fejjel feküdt a lába helyére. Nárada visszatért.

- Az elébb megsértettem a mestert, most a lába felőli oldalon megyek be - gondolta, s belépve, a nyakára hágott.

- Ki az?

- Én vagyok, mester.

- Te ál-remete, először a hajamra léptél, most a nyakamra lépsz! Megátkozlak!

- Mester, nem vagyok vétkes; nem tudtam, hogy most így fekszel. Gondoltam: az elébb megsértettelek, most a lábad felőli oldalon jövök be, ezért jöttem erre. Bocsáss meg!

- Te ál-remete, megátkozlak!

- Ne tedd ezt, mester!

Ő azonban nem törődött vele, és megátkozta:

Homályt elűző, száz lángú, ezer égő sugarú Nap!
Mikor reggel a Nap felkel, fejed hasadjon hétfelé!

Nárada megismételte:

- Mester, mondtam, hogy nem vagyok vétkes, mégis megátkoztál. Annak a feje hasadjon szét, aki vétkes, ne az ártatlané!

Ő is megátkozta:

Homályt elűző, száz lángú, ezer égő sugarú Nap!
Mikor reggel a Nap felkel, fejed hasadjon hétfelé!

Azonban Nárának természetfölötti tudása volt, és vissza tudott emlékezni a múltból negyven világkorra, a jövőből is negyven világkort látott előre, összesen nyolcvanat. Megvizsgálta:

- Kire fog az átok sújtani?

Meglátta: a mesterre. Megsajnálta, és varázserejével megakadályozta, hogy megvirradjon. Amikor a Nap nem kelt fel, a városlakók a királyi palota kapujához seregettek, és jajgattak:

- Felség, miközben te uralkodol, a Nap nem kel fel! Hozd fel nekünk a Napot!

A király átvizsgálta saját tetteit és gondolatait, de nem talált magában semmi hibát.

- Mi lehet az oka? - töprengett. Gyanúja támadt, hogy remetek között törhetett ki viszály. Megérdeklődte:

- Vannak-e a városban remetek?

- Felség, tegnap este a fazekas műhelyébe érkeztek.

A király fákllyafény mellett azonnal odasietett, köszöntötte Nárát, leült oldalt előtte, és szólt:

Dzsambudvípa³³ egész földjén megállt a munka, Nárada.
Kérdezem: mi okozta, hogy a földre sötétség borult?

Nárada elbeszélte az egész esetet:

- Ilyen és ilyen okból ő engem megátkozott, és viszont így szóltam: „Én nem vagyok vétkes, az átok a vétkesre sújtson”, és viszontátkoztam. Átkom után azonban megvizsgáltam: kire fog az átok sújtani? Meglátam: napkelte után a mester feje hétfelé fog hasadni. Megsajnáltam, és nem engedem a Napot felkelni.

- Hogyan menekülhet meg ettől a csapástól, uram?

- Ha bocsánatot kér tőlem, megmenekül.

- Kérj bocsánatot!

- Mahárádza, ez az ember rálépett a hajamra meg a nyakamra. Nem kérek bocsánatot ettől az ál-remetétől.

- Kérj bocsánatot, uram; ne viselkedjél így!

- Nem kérek bocsánatot!

- Hétfelé fog hasadni a fejed - szólt a király, de ő akkor sem kért bocsánatot.

- Látom, magadtól nem vagy hajlandó bocsánatot kérni - mondta a király, és megparancsolta, hogy ragadják meg kezénél, lábánál, hasánál, nyakánál fogva, és kényszerítsék Nárada lábához hajolni.

- Állj fel, mester, megbocsájtok - szólt Nárada, majd így folytatta:

³³ India neve a buddhista irodalomban.

- Mahárádza, ő nem volt hajlandó önként bocsánatot kérni. A város közelében van egy tó, abban merítsék a vízbe nyakig, és helyezzetek a fejére egy agyagdarabot.

A király úgy tett. Nárada Dévilához fordult:

- Mester, amikor varázserőmmel előhívom a napsugarakat, bukj le a víz alá, másik helyen bújj elő a vízből, és menj utadra!

Amikor a Nap sugarai az agyagdarabot érintették, az hétfelé hasadt. Ő lebukott a víz alá, másik helyen bújt elő, és elmenekült.

A Mester az üdvös oktatás elhangzása után kinyilatkoztatta:

- Szerzetesek, az akkori király Ánanda volt, Dévila Tiszsa volt, Nárada én voltam. Ő akkor is ilyen gorombán viselkedett.

Majd a tiszteletreméltó Tisszához fordult:

- Tiszsa, ha egy szerzetes így gondolkozik: „Ez és ez az ember megsértett, ez és ez megütött, ez és ez legyőzött, ez és ez megrabolt”, akkor nem szűnik meg benne a gyűlölet. Ám aki nem gondolkozik így, abban kihúny a gyűlölet.

És ezt a két verset mondta:

„Ő megsértett, ő megbántott, ő megütött, ő megrabolt.”
Aki folyton ezen töpreng, abban örök a gyűlölet.

„Ő megsértett, ő megbántott, ő megütött, ő megrabolt.”
Akit e gondolat nem bánt, abban kihúny a gyűlölet.

5. Megbocsájtás

„Mert gyűlöletet”.

Ezt az üdvös oktatást a Mester Dzsétavanában egy bizonyos meddő asszonnyal kapcsolatban adta elő.

Egy házigazdának a fia atyja halála után maga végzett minden teendőt a ház körül és a földeken, és anyjának is gondját viselte. Egyszer az asszony így szólt:

- Kedves fiam, keresek neked feleséget.

- Anyám, ne beszélj így. Amíg élek, gondodat fogom viselni.

- Kedves fiam, magad végzel minden teendőt a ház körül és a földeken, ezt nem tudom nyugodt lélekkel nézni. Feleséget kerítek neked.

A fia egy darabig ellenkezett, végül elhallgatott. Az asszony elindult, hogy felkeressen egy bizonyos családot. Fia megkérdezte:

- Melyik családhoz készülsz?

- Ehhez és ehhez a családhoz.

Fia lebeszélte róla, és egy másik családot javasolt, amelyik rokonszenvesebb volt neki. Az asszony elment oda, választott egy lányt, kitűzték az esküvő napját, elhozták a menyasszonyt, a fiú megházasodott.

Az asszony azonban meddőnek bizonyult. Ekkor az anyja így beszélt:

- Fiam, te a saját választásod szerint hoztál feleséget, de az asszony meddőnek bizonyult. Fiú nélkül a család kihal, a nemzetség nem folytatódik. Másik feleséget hozok neked.

- Hagyd, anyám!

Hiába beszélt, az anyja egyre mondta a magáét. A meddő asszony hallotta a beszélgetést, és így gondolkozott:

- A fiak nem szeghetik meg atyjuk és anyjuk szavát. Most másik feleséget fog hozni magának, aki fiat szül neki, és engem csak rabszolgának fog tartani. Jobb lesz, ha én választok neki másik feleséget.

Felkeresett egy ismerős családot, és az egyik leányt feleségül kérte a férjének. A család tiltakozott:

- Mit beszélsz, te asszony?

- Meddő vagyok. Fiú nélkül a család kihal. Ha a leányotoknak fia vagy lánya fog születni, lányotok lesz a ház úrnője. Adjátok hozzá férjemhez - kérte őket. Végül beleegyeztek, elhozta a leányt, bevezette férje házába.

Ekkor azonban ez a gondolata támadt:

- Ha fia vagy lánya születik, ő lesz a ház úrnője. Úgy kell intézkednem, hogy ne legyen gyermeke.

Így beszélt a fiatalasszonyhoz:

- Kedvesem, ha teherbe esel, szólj nekem!

- Rendben van - ígérte meg, és amikor teherbe esett, szólt az asszonynak. Az asszony a második feleségnek minden nap sajátkezőleg főzött rizslét. Most magzatelhajtó szert tett bele, úgy adta át az étellel együtt. A fiatalasszony elvetélt. Amikor újra teherbe esett, megint szólt a meddő asszonynak. Az másodszorra is ugyanígy elhajtotta a magzatot. A szomszédasszonyok megkérdezték:

- Vajon nem a vetélytársnőd akadályozza meg a szülést?

Ő beszámolt nekik a helyzetről.

- Te ostoba, hogy tehetél ilyet? Ő attól tart, hogy te leszel az úr a házban, ezért magzatelhajtó szert készített, és beadta neked, emiatt vetéltél el. Legközelebb ne szólj neki!

Harmadszorra nem szólt. De az asszony észrevette a hasáról.

- Miért nem szóltál, hogy állapotos vagy?

- Idehoztál és becsaptál. Kétszer elhajtottad a magzatomat, miért szóltam volna?

- Végem van! - gondolta amaz, és leste az alkalmat, hogyan kerülje ki vetélytársnője figyelmét. Mikor már előrehaladott állapotban volt a terhessége, egyszer alkalom adódott. Elkészítette a szert, és becsempészte az ételébe. Azonban a magzat már annyira kifejlődött, hogy nem lehetett elhajtani, és keresztbe feküdt a méhében. Iszonyú fájdalom gyötörte az anyát, halálát érezte közeledni. Kimondta a Nagy Kívánságot:

- Te vagy a gyilkosom! Te voltál az, aki idehoztál, te voltál az, aki meggyilkoltad három gyermekemet, most nekem is végem van. Következő életemben nősténydémonként szülessen újra, és támadjon lehetőségem rá, hogy felfaljam a gyemekeidet!

Kiszenvedett, és ugyanabban a házban macskaként született újra. A férj megragadta a másik asszonyt:

- Kipusztítottad a családomat! - és kézzel, könyökkel, térdel kegyetlenül elverte. Az asszony belehalt a verésbe, és ugyanott tyúkként született újra.

A tyúk nemsokára megtojt. Jött a macska, megette a tojást. Másodszor is, harmadszor is megette. A tyúk kimondta a Nagy Kívánságot:

- Háromszor megetted a tojásaimat, most biztosan engem is fel fogsz falni. Következő életemben támadjon lehetőségem rá, hogy ivadékaiddal együtt felfalhassalak!

Következő életében az erdőben párdukként született újra.

A másik asszony özként született. Amikor az őz megellett, jött a párduc, és háromszor felfalta a gidákat. Az őz halála előtt kimondta a Nagy Kívánságot:

- Ez a párduc háromszor felfalta a gidáimat, most engem is fel fog falni. Következő életemben támadjon lehetőségem rá, hogy ivadékaival együtt felfalhassam!

Következő életében démonként született újra. A párdúc Szávatthiban egy jómódú család lányaként született. Amikor férjhez adták, férjének a város melletti falucskában álló házába költözött. Hamarosan fia született. A démon-asszony barátnője alakját öltötte magára, és felkereste.

- Hol van a barátnóm?

- A belső szobában; éppen most szült.

- Fia született, vagy lánya? Megyek, megnézem.

Belépett a belső szobába, s úgy tett, mintha meg akarná nézni a csecsemőt. Felvette, felfalta, és eltűnt. Ugyanígy felfalta a másodikat is. Amikor az asszony harmadszorra is teherbe esett, szólt a férjének:

- Uram, ebben a házban egy démon két gyermekemet felfalta és eltűnt. Most szüleim házába megyek, ott fogok szülni.

Elment a szüleihez, ott szült.

Eközben a démon-asszony éppen vízért járt az Anótatta tónál. (Tudniillik a Kuvéra isten kíséretéhez tartozó szellemek négy-öt havonként az Anótatta tóból merítenek vizet, ettől megkönnyebbülnek, enélkül megbetegednek és elpusztulnak.) Miután vizet merített magának, sietett ahhoz a házhoz, és érdeklődött, hogy hol van a barátnője.

- Hogy hol találsz rá? Ebben a házban, valahányszor fia született, jött egy nőtény démon és felfalta őket. Ezért szülei házába ment.

- Ha ide, ha oda ment, tőlem nem szabadul.

Gyűlölet-fűtötte indulattal abba a városba sietett. A másik asszony a névadási napon megfüröszttötte a csecsemőt, nevet adott neki, és szólt a férjének:

- Uram, most már visszatérhetünk saját házukba.

Fogta a fiát, és férje társaságában útnak indult. Útjuk egy kolostor kertjén át vezetett. Itt átadta a gyermeket férjének, és megfürdött a kolostor tavában. Fürdése végeztével férje is megfürdött, s ő ezalatt megszoptatta a csecsemőt. Észrevette a közelgő démont, ráismert. Felsikoltott:

- Uram, gyere gyorsan, itt van a démon, gyere gyorsan, itt van a démon!

Nem győzte kívánni a férjét, megfordult és berohant a kolostorba.

Ebben az időben a Mester a gyülekezet közepén a Tant adta elő. Az asszony a Beérkezett lábához rakta a csecsemőt, mondván:

- Neked ajándékozom ezt a gyermeket, mentsd meg az életét!

A kolostor kapuját őrző Szumana istenség nem engedte be a démont. A Mester magához szólította a tiszteletreméltó Ánandát:

- Eredj, Ánanda, hívd be azt a démont!

A szerzetes behívta.

- Szentség, jön a démon! - kiáltott az asszony.

- Hadd jöjjön; ne szólj semmit! - szólt a Mester, majd mikor bejött és megállt előtte, rászólt:

- Miért tetted ezt? Ha történetesen nem kerültetek volna hozzám hasonló Buddhák színe elé, világkorokon át tartó gyűlölködésben éltetek volna, mint a kígyók és a monguzok, mint a varjak és a baglyok. Miért viszonozzátok a gyűlöletet gyűlölettel? A gyűlölet nem oltható ki gyűlölséggel, csak a gyűlölet feladásával.

És ezt a verset mondta:

Mert gyűlöletet sohasem szüntet meg másik gyűlölet.
Örök törvény: ha nem gyűlölsz, úgy szűnik meg a gyűlölet.

A vers elhangzása után a démon-asszony elnyerte a sodrásba belépés gyümölcsét.³⁴ A jelenlévő gyülekezet is okult az üdvös oktatásból.

A Mester felszólította az anyát:

- Add oda neki a gyermekedet!

- Nem merem, szentség.

- Ne félj! Nem kell tartanod tőle.

Átadta a gyermeket. Ő megcsókolta, karjába szorította, visszaadta az anyának, és sírva fakadt. A Mester megkérdezte:

- Miért sírsz?

- Szentség, eddig így vagy amúgy tengettem az életemet, de a gyomromat sohasem tudtam igazán megtölteni. Ezután hogyan fogok megélni?

- Ne aggódjál - nyugtatta meg a Mester, és az anyához fordult:

- Vedd magad mellé, fogadd be a házádba, lakasd jól a legfinomabb rizs-ételekkel.

Maga mellé vette, a ház tetőgerendáján helyezte el, és a legfinomabb rizs-ételekkel táplálta. De amikor a rizs csépelték, úgy érezte, mintha a cséphadaró az ő fejét ütné. Barátnőjéhez fordult:

- Képtelen vagyok itt maradni; helyezz valahová máshová!

Ezután először a csűrben, majd a vízmedence partján, végül a sütőházban, a fészerben, a szemétdombon, a városkapun helyezte el, de valamennyi hellyel elégedetlen volt:

- Itt mintha a mozsárütő a fejemet hasogatná, itt a gyerekek a mosdóvizet öntik ki, itt kutyák hevernek, itt a gyerekek végzik szükségletüket, ide a szemetet szórják, itt a falusi gyerekek dobálnak célba.

Végül a falun kívül, magános helyen szállásolta el, oda hordta neki a legfinomabb rizs-ételeket. A démon-asszony elgondolkozott:

³⁴ *Sodrásba belépés*: lásd a 178. vershez fűzött jegyzetet.

- Ez a barátnőm igazi jótevőm lett. Illendő volna nekem is viszonznom valamivel.

Figyelmeztette a barátnőjét:

- Idén sok eső fog esni; száraz helyre vedd a vetést. Jövőre szárazság lesz, mélyen fekvő helyre vedd a vetést.

A többi ember vetése vagy a túlságos nedvességtől, vagy az aszálytól tönkrement, az övé igen bő termést hozott. A többiek kérdezték:

- Kedvesünk, a te vetésed sem a nedvességtől, sem az aszálytól nem pusztult el. Előre tudod, hogy sok eső lesz, vagy szárazság? Hogy értsük ezt?

- Van egy barátnőm, démon-asszony, ő jelzi előre, hogy sok eső lesz-e, vagy szárazság. Én az ő tanácsa szerint vetem hol száraz helyre, hol mélyen fekvő földre a vetést; ezért hoz bő termést. Nem vettétek észre, hogy házunkból minden nap rizs-ételeket hordunk valahova? Neki hordjuk. Hordjatok neki ti is finomabbnál finomabb rizs-ételeket, akkor a ti munkátokat is figyelemmel fogja kísérni.

Ettől fogva az összes városlakó kellő tiszteletben részesítette. Viszonzásul ő is figyelemmel kísérte mindannyiójuk munkáját, és mindenkor bőséges adományokban részesült, megbecsülésnek örvendett.

13. Nanda esküvője

„Mint a rosszul fedett házat”.

Ezt az üdvös oktatást a Mester Dzsétavanában a tiszteletreméltó Nandával kapcsolatban adta elő.

Ugyanis miután a Mester megforgatta a legnemesebb Tan kerekét,³⁵ Rádzsagahába ment, és itt Véluvanában tartózkodott. Atyja, Szuddhódana mahárádza, tíz követet küldött érte, mindegyikhez ezer embert adva kíséretül.

- Hozzátok ide fiamat, látni akarom!

Egymás után elindultak, de kilencen elérték nála a szentség fokát,³⁶ és nem tértek vissza. Az utolsónak menő Káludáji szerzetes tisztában volt vele, hogy itt az ideje a látogatásnak, és ecsetelte az út előnyét. Ekkor húszezer szerzetes élén Kapilavathuba vonult. Ott rokonságának a lótuszlevélről lepergő víz hasonlatával élve előadta a *Vesszantara-dzsátakát*.³⁷ Másnap a városba indult alamizsnáért. Ott a „*Serkenj fel*” verssel³⁸ elindította atyját a megtérés útján, majd „*Az igaz ösvény útján járj*” verssel³⁹ nevelőanyját, Mahápadzsápatit részesítette a sodrásba belépés gyümölcsében, atyját pedig az egyszer visszatérők sorába juttatta ez a vers.

Harmadnapra féltestvére, Nanda királyfi felkenése, házszentelése és esküvője ünnepségére került sor. A Mester belépett hozzá alamizsnáért, szilkéjét Nanda királyfi kezébe adta, áldást mondott, majd felállt ülőhelyéről és távozott, anélkül, hogy visszavette volna alamizsnagyűjtő szilkéjét Nanda királyfi kezéből. Nanda a Beérkezett iránti tiszteletből nem mert szólni: „Vedd át a szilkét, uram!” Azt gondolta, hogy majd a lépcső előtt átveszi. A Mester ott sem vette át. Gondolta, hogy majd a palota udvarán átveszi. A Mester ott sem vette át. A királyfi szeretett volna visszafordulni, nem szívesen ment tovább, de a Mester iránt érzett tiszteletből nem mert szólni, hogy vegye át a szilkét. „Majd itt átveszi, majd ott átveszi” - gondolta, és követte.

Néhány asszony szemmel kísérte a történeteket, és értesítették menyasszonyát, Dzanapadalkájánit, „Ország Szépét”:

- Úrnőnk, a Magasztos távozott, és magával vitte Nanda királyfit. Téged megfoszt tőle!

Ő könnyben úszó arccal, félig kibomlott hajjal utánuk rohant:

- Nemes uram, fordulj vissza azonnal!

³⁵ Azaz elindult tanító útjára.

³⁶ *arahat*, aki már életében elérte a Nirvánát.

³⁷ Lásd: Dzsátakák, buddhista születésregék, 106-109. old.

³⁸ Dhammapada 168.

³⁹ Dhammapada 169.

Szava Nandának a szívébe markolt, de a Mester továbbra sem vette át a szilkét Nanda kezéből, és a kolostorig vezette. Ott megkérdezte:

- Be akarsz lépni a szerzetbe, Nanda?

Buddha iránti tiszteletből nem merte azt mondani, hogy „nem akarok”, hanem ezt mondta: „Igen, akarok”.

- Akkor avassátok szerzetessé Nandát - szólt a Mester.

A Mester Kapilavatthuba érkezte utáni harmadik napon szerzetessé avatta Nandát.

A hetedik napon Ráhula anyja felékesítette ékszerekkel a kisfiút, és elküldte a Magasztoshoz:

- Nézd, gyermekem, ezt a húszezer szerzetes élén álló, aranyszínű, Brahmához hasonlatos szerzetest! Ő a te atyád. Valaha hatalmas vagyon ura volt. Mióta remeteségbe vonult, nem láttuk. Eredj, kérd ki tőle az örökségedet e szavakkal. „Atyám, én királyfi vagyok. Ha majd királlyá kennek, világbíró uralkodó leszek. Kincsre lesz szükségem, kincset kérek tőled. Mert a fiút illeti, ami az atyjáé volt.”

A fiú a Magasztos színe elé járult. Felébredt benne az atya iránti szeretet, és örvendező szívvel szólt:

- Boldogságos a te árnyékod, szerzetes!

Még sok egyéb, hozzá méltó szót szólt. A Magasztos befejezte étkezését, áldást mondott, felkelt ültéből és távozott. A fiú nyomon követte.

- Szerzetes, add ki örökségemet! Szerzetes, add ki örökségemet!

A Magasztos nem küldte vissza a fiút, és kísérői sem merték visszatérésre felszólítani a Magasztos nyomában haladót. Így ő a Magasztossal együtt belépett a szerzetesek tartózkodóhelyéül szolgáló parkba. Ekkor a Magasztos ezt gondolta:

- Az atyjától reászálló kincs, amelyet tőlem kér, újraszületést eredményez, csapások forrása. Inkább azt a hétféle nemes kincset ajándékozom neki, amelyet én a bódhi-fa alatt nyertem. Evilág fölötti örökség urává teszem.

A Magasztos magához intette a tiszteletreméltó Száriputtát:

- Száriputta, vedd fel a szerzetbe Ráhula királyfit!

A szerzetes felvette a fiút. A fiú felvétele mérhetetlen fájdalommal töltötte el a maharádzsát. Fájdalmán nem bírt úrrá lenni, és üzenetet küldött a Magasztosnak, kéréssel fordulva hozzá:

- Szentség, arra kérlek, hogy atya és anyja engedelme nélkül ne vegyenek fel gyermeket a szerzetbe!

A Magasztos megígérte kérése teljesítését.[...]

Miközben a Mester Dzsetavanában tartózkodott, a tiszteletreméltó Nanda megelégtelte a szerzetesi életet, és így beszélt a szerzetesekhez:

- Testvérek, nincs kedvemre ez a megtartóztató élet, nem tudom elviselni ezt az önmegtartóztatást. Feladom a szerzetesi szabályokat, visszatérek a világi életbe.

A Magasztos értesült az esetről, magához hívatta Nandát, és így beszélt hozzá:

- Igaz-e, Nanda, hogy számos szerzetes előtt ezt a kijelentést tetted: „Testvérek, nincs kedvemre ez a megtartóztató élet, nem tudom elviselni ezt az önmegtartóztatást. Feladom a szerzetesi szabályokat, visszatérek a világi életbe”?

- Úgy van, szentség.

- De mondd, Nanda, mi az oka annak, hogy nincs kedvedre ez a megtartóztató élet, nem tudod elviselni ezt az önmegtartóztatás, feladod a szerzetesi szabályokat, visszatérsz a világi életbe?

- Szentség, amikor otthonomból távoztam, hitvesem, Ország Szépe, félig kibomlott hajjal esedezett: „Nemes uram, fordulj vissza azonnal!” Nos, uram, ő jár eszemben, ezért nincs kedvemre ez a megtartóztató élet, nem tudom elviselni ezt az önmegtartóztatást, feladom a szerzetesi szabályokat, visszatérek a világi életbe.

Ekkor a Magasztos karon fogta Nandát, és varázserejével a harminchárom isten egébe vitte magával. Útközben felhívta figyelmét egy felperzselt mezőben, elszenesedett fatönkön ülő, leégett fülű-orrú-farkú nőstény majomra. A harminchárom isten palotájában ötszáz rózsaszín lábú tündérlányt mutatott neki, akik Indra istenkirály szolgálatára jelentek meg. Mikor ezekre is rámutatott, megkérdezte:

- Mi a véleményed, Nanda? Ki a szebb, szemrevalóbb, bájosabb, a te hitvesed, Ország Szépe, vagy ez az ötszáz rózsaszín lábú tündérlány?

- Szentség, ahogy az a leégett fülű-orrú-farkú nőstény majom hitvesemmel, Ország Szépével összehasonlítva, ugyanúgy ő ezzel az ötszáz tündérlánnyal összehasonlítva számba se jöhet, tizenhatod részükkel sem ér fel, tizenhatod részük töredékével sem ér fel. Ez az ötszáz tündérlány szebb, szemrevalóbb, bájosabb.

- Állj meg, Nanda, állj meg, Nanda! Megígérem, hogy hozzájuttatlak ötszáz ilyen rózsaszín lábú tündérlányhoz.

- Magasztos, ha hozzájuttatsz ötszáz ilyen rózsaszín lábú tündérlányhoz, akkor örömmel vállalom nálad a megtartóztatást.

Ekkor a Magasztos a tiszteletreméltó Nandával együtt eltűnt az égből, és megjelent Dzsétavában. A szerzetesek között híre ment:

- A tiszteletreméltó Nanda, a Magasztos féltestvére, nagynénjének a fia, tündérlányok kedvéért folytatja a megtartóztatást. A Magasztos megígérte neki, hogy hozzájuttatja ötszáz rózsaszín lábú tündérlányhoz.

Emiatt szerzetestársai kezdték haszonlesőnek, megvesztegethetőnek bélyegezni Nandát:

- Haszonleső a tiszteletreméltó Nanda, megvesztegethető a tiszteletreméltó Nanda, mert tündérlányok kedvéért folytatja a megtartóztatást. A Magasztos ugyanis megígérte neki, hogy hozzájuttatja ötszáz rózsaszín lábú tündérlányhoz.

Azonban a tiszteletreméltó Nanda, noha szerzetestársai haszonlesőnek, megvesztegethetőnek gúnyolták, becsmérelték, megvetették, elvonultan, magányosan, ernyedetlenül, buzgón, hittel, igazságban felismerte, magáévá tette, elérte a megtartóztatás felülmúlhatatlan célját, amelyért előkelő családok sarjai otthonukból otthontalanságba vonulnak. Meggyőződött: „A megtartó-

tatásnak eleget tettem, a cselekvést befejeztem, az ittlét nem folytatódik tovább, vége a születéseknek.” Így a tiszteletreméltó Nandával is gyarapodott a szentek sora.[...]

Egyik hajnalban a tiszteletreméltó Nanda felkereste a Magasztost, köszöntötte, és így beszélt:

- Szentség, kegyesen megígérted, hogy hozzájuttatsz ötszáz rózsaszín lábú tündérlányhoz. Most feloldozom a Magasztost az ígérete alól.

- Nanda, én is átláttam elmémmel elmédet, és tudtam, hogy minden indulat megsemmisítésével, hittel, igazságban felismerted, magadévá tetted, elérted elméd és értelmed indulatmentes felszabadítását. Mivel pedig lemondta a dolgokhoz ragaszkodásról, és elméd felszabadult az indulatoktól, ezáltal én is felszabadultam ígéretem alól.[...]

És ezt a két verset mondta:

Mint a rosszul fedett házat elárasztja a zivatar,
a fegyelmezetlen lelket elárasztja a szenvedély.

Mint a jól befedett házat zivatar nem árasztja el,
a jól fegyelmezett lelket nem önti el a szenvedély.

A szerzetesek a gyülekezeti csarnokban megtárgyalták az esetet:

- Testvérek, csodálatosak a Buddhák! A tiszteletreméltó Nanda Ország Szépe miatt megelégte a szerzetesi életet, de a Mester égi tündérek csábjával engedelmességre térítette.

Odaérkezett a Mester, és megkérdezte:

- Milyen kérdés megbeszélésére ültetek össze, szerzetesek?

Megmondták, hogy mire.

- Szerzetesek, ez nem most történt első ízben. Már előző életében is úgy térítettem engedelmességre, hogy a női nemmel csábítottam.

És elmondta a múltbeli történetet.

Egykor régen, amikor Benáreszben Brahmadatta király uralkodott, élt Benáreszben egy Kappata nevű kereskedő. Volt egy számara, amellyel fazekas-árut szállított. Naponként hét mérföld utat tettek meg. Egy alkalommal Takkaszilába ment a számmal és a rakománnyal. Amíg ott áruját árusította, szabadon engedte a szamarat. Miközben a szamár egy árok széléhez csatangolt, megpillantott egy számárcancát, és odament hozzá. Összeismerkedtek, és a kanca megkérdezte:

- Honnét jöttél?

- Benáreszből.

- Milyen ügyben?

- Üzleti ügyben.

- Milyen terhet szállítasz?

- Fazekas rakományt.

- Ezzel a teherrel hány mérföldet teszel meg?

- Hét mérföldet.

- Amikor egyik vagy másik helyre érkezel, van-e valaki, aki megmasszírozza a lábadat, megmasszírozza a hátadat?

- Nincs senki.

- Ha ez így van, igen keserves a sorsod.

(Persze valóságban az állatoknak senki sem szokta a lábát és egyébét masszírozni, pusztán szerelmi kapcsolat létrehozása kedvéért beszélt így a kanca.)

A kanca beszéde elégedetlenségre tüzelte a szamarat. Mikor a kereskedő eladta az áruját, megkereste a szamarat, és rászólt:

- Gyere, komám, induljunk!

- Indulj magad, én nem megyek.

Egy darabig könyörgött neki, majd úgy gondolta, ha megfenyegeti, akkor elindul. Verset mondott:

Tizenhat ujjnyi tüskéjű ösztökét készítek neked,
azzal széjjelhasogatom egész tested, tudd meg, számár.

- Akkor én is tudni fogom, mit tegyek veled - szólt a számár, és ő is verset mondott:

Ha nekem tizenhat ujjnyi tüskéjű ösztökét csinálsz,
két első lábam megvetem, a két hátulsóval rúgok,
kizúgom minden fogadat, ezt meg te tudd meg, Kappata.

- Vajon miért beszél így? - töprengett a kereskedő. Nézett jobbra, nézett balra, észrevette a számárkancát.

- Biztosan ez tanította ki! A női nemmel fogom csábítani, akkor elindul. Megígérem, hogy szerzek neki egy ugyanilyen számárkancát.

Ezt a verset mondta:

Gyöngyház-szín szájú, négylábú, pompázatos-szép termetű
nőstényt fogsz kapni majd tőlem feleségül, tudd meg, számár.

Ennek hallatán a számár elégedetten válaszolt:

Ha gyöngyház-szájú, négylábú, pompázatos-szép termetű
nőstényt fogok tőled kapni feleségemül, Kappata,
nap tizennégy mérföldet fogok megtenni ezután.

- No, akkor gyerünk! - és visszavezette a szamarat a szekérhez.

Néhány nap múlva a számár rákérdezett:

- Nem azt ígérted, hogy feleséget szerzel nekem?

- Igen, azt ígértem, és nem szegem meg szavamat. Feleséget szerzek neked. Abrakot azonban csak egynek szólót adok. Hogy az elég lesz-e kettőtöknek, vagy sem, az a te dolgod. Aztán ha együtt éltek, ivadékaik fognak születni; hogy mindnyájatoknak elég lesz-e, vagy sem, az a te dolgod.

Ettől a beszédétől a száárnak elment a kedve a dologtól.

A Mester az üdvös oktatás elhangzása után kinyilatkoztatta:

- Szerzetesek, az akkori száárkanca Ország Szépe volt, a száárcsődör Nanda volt, a kereskedő én voltam. Már előző életében is úgy térítettem engedelmességre, hogy a női nemmel csábítottam.

25. Hasznos varázsmondás

Történt egyszer, hogy egy Benáreszben lakó ifjú elment Takkaszilába tudományt tanulni. Beállt tanulónak egy országos hírnévű tanítóhoz, és ötszáz tanuló társa közül ő bizonyult legszolgálatkészebbnek a mester kiszolgálásában. Lábmosástól kezdve minden teendőt szorgalmasan végzett, azonban olyan buta volt, hogy semmit sem volt képes megtanulni.

- Ez az ifjú nagyon szolgálatkész, megtanítom valamire - gondolta a tanító, de minden erőfeszítése dacára sem tudta megtanítani semmire. Mikor a fiatalember hosszú idő múltán sem tudott megjegyezni egyetlen verset sem, elkedvetlenedett, és búcsút vett tanítójától:

- Távozom.

- Ez az ifjú buzgón kiszolgált - gondolta a mester -, szeretném, ha tanult emberré tehetném, de nem megy. Mindenesetre valahogy viszonznom kell a szolgálatát. Szerzek számára egy varázsmondást, megtanítom rá.

Ezt a mondást szerezte: „Ütöd, ütöd, miért ütöd? Én is tudom, én is tudom.” Kivitte magával az erdőbe, betanultatta vele a mondást, néhány százszor elismételtette, megkérdezte:

- Tudod-e már?

- Igen, tudom.

- Ha egy buta ember nagy erőfeszítéssel megtanul valamit, az nem megy ki a fejéből - gondolta a tanító, útiköltséget adott neki, és útra bocsájtotta:

- Eredj, ennek a varázsmondásnak a segítségével meg tudsz élni. De hogy el ne felejtsd, állandóan ismételd.

Benáreszbe visszatértekor atyja nagy ünnepséget csapott tiszteletére.

- Megérkezett a fiam, tudományt tanult!

Ekkortájt történt, hogy Benáresz királya önvizsgálatot tartott:

- Elkövettem-e valami hibát tetteiben, gondolatokban vagy egyébként?

Nem talált magában semmi elítélendő tettet, s ekkor így határozott:

- Minthogy az ember saját hibáit nem, csak másokét veszi észre, a városlakók véleményét fogom kipuhatolni. Amikor az emberek elköltötték estebédjüket és összeülnek, olyankor mindenféléről beszélgetnek. Ha igazságtalanul uralkodom, azt mondják, hogy ennek a gonosz, igazságtalan királynak az adói és büntetései megnyomorítanak bennünket. Ha igazságosan uralkodom, érdemeimet fogják felemlíteni, hozzátéve: „Sokáig éljen királyunk!”

Este álruhát öltött, nekiindult, és a házak mellett falmentén sétálgatott. Ezzel egy időben néhány betörő megásta a föld alatt két ház között a falat, hogy egy alagúton két házba tudjanak bejutni. A király észrevette, megállt a ház árnyékában. Kiásták az alagutat, behatoltak az egyik házba, és értéktárgyak után kutattak. Ugyanakkor a fiatalember felébredt, és kezdte ismételni a mondást: „Ütöd, ütöd, miért ütöd? Én is tudom, én is tudom”.

- Észrevett bennünket, végünk van!

A rajtuk lévő ruhát is elhánták, és menekültek, ki merre látott. A király látta a menekülést, és hallotta a fiatalember hangját, amint a mondást ismételte. Megjegyezte magának a házakat, befejezte szemlét a városban, és hazatért palotájába. Amikor megvirradt, korán reggel magához hívatta egyik emberét:

- Eredj, kedvesem, ebben és ebben az utcában megásták egyik háznak a falát. Abban lakik egy fiatalember, aki most tért vissza Takkaszilából, ahol tudományt tanult. Hívd ide!

- A király hívat - közölte a küldönc a fiatalemberrel, és magával vitte.

- Kedvesem, ugye te vagy az az ifjú, aki Takkaszilában tudományt tanult, és most visszatért? - kérdezte a király.

- Igen, felség.

- Engem is taníts meg arra a tudományra!

- Rendben van, felség. Ülj mellém, és vedd át!

A király úgy tett, és átvette az ígét, majd ezer pénzt adott neki tanítási díj fejében.

Ezidőtájt a fővezére megszólította a király borbélyát:

- Mikor fogod a királyt borotválni?

- Holnap vagy holnapután.

- Megbízásom van számodra - mondta, és ezer pénzt adott neki.

- Mi, uram?

- Amikor úgy teszel, mintha borotválni készülnél a királyt, fend a borotvát nagyon élesre, és vágd át a torkát. Téged fővezérré teszek, én leszek a király.

- Rendben van - ígérte meg. A borotválás napján a király szakállát megnedvesítette illatos vízzel, kifente a borotvát, a király halántékához illesztette, de úgy találta, hogy a borotva még kissé tompa, márpedig egyetlen vágással kell átvágnia a király torkát. Félrelépett, és fenni kezdte a borotvát. Eközben a királynak eszébe jutott az íge, és ismételni kezdte: „Ütöd, ütöd, miért ütöd? Én is tudom, én is tudom.”

A borbély homlokát kiverte a veríték. Megrémült:

- A király tudja, mire készülök!

Leejtette a földre a borotvát, egész testével földre borult a király előtt. Ám a királyok szemfülesek, ezért ráförmedt:

- Hej, te hitvány borbély! Azt gondoltad, hogy a király nem tudja, mire készülsz?

- Kegyelmezz, felség!

- Legyen. Ne félj, beszélj!

- Felség, a fővezér ezer pénzt adott nekem, és ezt mondta: „Amikor úgy teszel, mintha borotválni készülnél a királyt, vágd át a torkát. Én leszek a király, téged fővezérré teszek.”

- Tanítóm jóvoltából menekült meg az életem - gondolta ezek hallatára a király. Magához rendelte fővezérét:

- Ej, fővezér, van valami, amit nem kaptál meg tőlem? Többé látni sem bírlak. Takarodj országomból!

Száműzte országából, és hívatta tanítóját:

- Mester, a te jóvoltodból menekült meg az életem.

Nagy kitüntetésben részesítette, és reá ruházta a fővezéri méltóságot.

37. Elkészülő gondolatok

Egyszer Szávattiban egy jómódú családból származó ifjú a Mester üdvös oktatása hallatára elvonult a világtól, felavatást nyert a szerzetesrendbe, és tiszteletreméltó Szangharakkhita („Rend-örizte”) néven néhány nap elmúltával elérte a szentséget. Amikor legfiatalabb hűgának fia született, a gyermeket róla nevezték el, és a Szangharakkhita Öccse név ragadt rá. Amikor a gyermek elérte a megfelelő kort, nagybátyja oldalán belépett a szerzetesrendbe, és felavatás nyert. Az esős évszak idejére egy másik faluban lévő kolostorba vonult. Kapott két, esős évszakra való köntöst; egyik hét rőf, másik nyolc rőf hosszúságú volt. Úgy határozott, hogy a nyolc rőföst nagybátyjának, mint tanítójának adja, a hét rőföst megtartja magának. Az esőzés elmúltával elindult felkeresni tanítóját, alamizsnakérőként haladva útján. Megérkezésekor tanítója még nem jött meg. Belépett a kolostorba, kisöpörte mestere nappali tartózkodó helyét, lábmosó vizet készített elő, leterítette ülőhelyét, és leült, figyelve az utat, amelyen érkeznie kellett. Mikor észrevette, hogy közeledik, elébe ment, átvette alamizsnás szilkéjét és felsőruháját, ülőhelyet mutatott neki:

- Foglaljon helyet, uram!

Leültette, fogott egy pálmalevél-legyezőt és legyezte, inni adott neki, megmosta lábát, majd elővette a köntöst, és lába elé helyezte:

- Uram, viselje ezt a köntöst! - majd folytatta a legyezést.

- Szangharakkhita, nekem elég ruhám van, ezt viseld te - válaszolt a szerzetes.

- Uram, attól a perctől fogva, amikor megkaptam, kegyednek szántam, használja kegyed!

- Jól van Szangharakkhita, de nekem elég ruhám van, viseld te!

- Uram, ne tegye ezt velem! Ha elfogadja, nagy érdemet szerzek vele magamnak - mondta, de hiába ismételte meg néhányszor, a szerzetes nem volt hajlandó elfogadni.

Ekkor, miközben legyezte, elgondolkozott:

- Amíg tanítóm otthonában tartózkodott, én unokaöccse voltam. Mióta szerzetes lett, én szerzetestársa vagyok. Mindezek után sem hajlandó osztozni velem tanítóm. Ha még ő sem akarja megosztani velem dolgainkat, minek legyek tovább szerzetes? Visszatérek a világi életbe - határozta el, de közben eszébe jutott:

- Nem könnyű a házigazda dolga; miből fogok megélni?

Ez az ötlete támadt:

- Eladom a nyolc rőfös köntöst, az árából veszek egy kecskét. A kecskék sűrűn ellenek, a gidákat sorra eladom, tőkét gyűjtök. Ha a tőke felhalmozódott, asszonyt hozok a házhoz. Az asszonynak fia fog születni, azt nagybátyámról fogom elnevezni. Kis kocsiba ültetem, és fiammal meg feleségemmel együtt elindulok tiszteletemet tenni nagybátyámnál. Útközben odaszólok a feleségemnek: „Add ide a gyereket, én akarom vinni.” „Ugyan, mit akarsz te a gyerekekkel? Inkább told a kocsit! - mondja ő, és fogja a gyereket: „Én viszem”. De nem bírja el, a kerekek elé ejti. A kerék átmegy rajta. Erre én az ostorral rávágok az asszony hátára: „Saját gyermekemet nem adtad ide nekem, te meg nem bírtad el. Tönkretettél!”

Amikor idáig ért gondolataiban, legyezés közben rácsapott tanítója fejére a legyezővel. A szerzetes meghökkent:

- Vajon miért vágott fejbe Szangharakkhita?

Gondolkozott, gondolkozott, és mindenre rájött.

- Szangharakkhita, az asszonyt nem tudtad megütni, de ezért miért agg szerzetes a hibás?

- Végem van! Látom, tanítóm minden gondolatomat nyomon követte! Hogyan maradhatnék tovább szerzetes?

Elhajította a legyezőt, és futásnak eredt. De a szerzetesnövendékek és a jelöltek üldözőbe vették. Elfogták és a Mester elé vezették. A Mester megkérdezte a szerzetesektől:

- Miért jöttetek, szerzetesek? Elfogtatok egy szerzetest?

- Igen, urunk. Ez az ifjú kedvét veszítette és elfutott. Elfogtuk és hozzád jöttünk vele.

- Igaz ez, szerzetes?

- Igen, uram.

- Miért követtél el ilyen súlyos ballépést, szerzetes? Nemde egy erős akaratú Megvilágosodottnak a fia lettél? S ha egy hozzám hasonlatos Buddha követőjévé váltál, de nem volt erőd hozzá, hogy önuralommal vagy a Sodrásba Belépő, vagy az Egyszer Visszatérő, vagy a Vissza Nem Térő vagy a Szent fokozatát elérd, miért követtél el ilyen súlyos ballépést?

- Kedvemet veszítettem, uram.

- Miért veszítetted kedvedet?

Mindent elbeszélt, az esős évszakra való köntös ajándékozásának napjától kezdve tanítója fejbevéágásáig a legyezővel:

- Ezért futottam el, uram.

- Hagyd, szerzetes, ne bánkódjál! A gondolat hajlamos arra, hogy távollévő dolgokba is belekapaszkodjék. Törekedni kell kiszabadítani a szenvedély, gyűlölet, tévedés kötelékéből.

És ezt a verset mondta:

A szívben rejlő, testetlen, magános, szálló gondolat
megkötése a Kísértő hálójából kiszabadít.

43. Asszonnyá vált férfi

Egyszer egy kereskedő céhmester fia, név szerint Szórejja, egyik barátja társaságában hintóba ült, és nagy kísérettel kikocsikázott a városból fürödni. Ezidőben a tiszteletreméltó Mahakacsájana Szórejja városa felé tartott alamizsnáért, és mielőtt a városba ért volna, magára öltötte felsőruháját. Szórejja kereskedőfiú elnézte a szerzetes aranyszínű testét, és ez a kívánsága támadt:

- Óh, bár ez a szerzetes lenne a feleségem, vagy pedig a feleségem teste lenne olyan színű, mint az övé!

Alig hogy ezt gondolta, elveszítette férfi természetét, és női teste támadt helyette. Szégyenében leugrott a hintóról és elmenekült. Kísérete nem ismerte fel, és nem értették, hogy mi történt. Ő Takkaszilá felé vette útját. Kísérői mindenfelé keresték, de nem akadtak nyomára. Megfürödtek és hazatértek. Mikor kérdezték tőlük, hogy hová lett a kereskedőfiú, azt felelték, hogy fürdés után bizonyára hazament. Atyja és anyja mindenütt kutatta, nem találták. Sírta-riktak: „Biztosan meghalt”, és halotti áldozatot mutattak be érte.

Szórejja megpillantott egy Takkaszilá felé tartó karavánvezetőt, nyomába szegődött, ment a szekere mögött. Az emberek felfigyeltek rá:

- Ez a nő a szekerünk mögött jön velünk, de nem tudjuk, kinek a lánya.

- Csak hajtsátok a szekereketek, én gyalog megyek - szólott, de egy idő után egy gyűrűt adott egyiküknek, és felkészkedett a szekere. Az emberek kigondolták:

- Takkaszilá városban a kereskedő céhmester fia nőtlen. Bemutatjuk neki, nagy jutalmat kapunk érte.

Hazaérve, szóltak neki:

- Uram, asszonyok gyöngyét hoztuk számodra.

A hírre magához kérette az asszonyt, s úgy találta, hogy korban illik hozzá, igen szép, rokonszenves. Beleszeretett, házába vezette.

(Tudnivaló, hogy nincs olyan férfi, aki valamelyik születésében ne lett volna asszony, és nincs olyan asszony, aki ne lett volna valaha férfi. Mert ha egy férfi más feleségével vétkezik, halála után százezer évig a pokolban fő, majd újabb emberi születése után száz életem át asszony lesz belőle. Még a tiszteletreméltó Ánandával is megtörtént - aki pedig százezer világkoron át elérte a tökéletességet, és nemes tanítvány volt -, hogy születésről születésre vándorolva, egyik életében egy kovács családjában öltött testet, és más feleségével vétkezett. Megszenvedett érte a pokolban, majd maradék büntetésként tizennégy születésében egy férfi felesége lett, hét születésben magtalan maradt. Viszont ha asszonyok adakoztak és egyéb erényes cselekedeteket végeztek és nem kívántak tovább asszonyok maradni, hanem eltökélték azt az óhajukat, hogy érdemeik jutalmául férfiként szülessenek, elhunytuk után férfi lett belőlük. Férfjükhöz hűséges asszonyok is elnyerik a férfiként születés lehetőségét jó viselkedésük jutalmául.)

Az említett kereskedőfiú viszont már ebben az életében asszonnyá változott, mivel illetlen kívánsággal gondolt egy szerzetre. Takkaszilában az ottani kereskedőfiúval való együttélése során magzatot fogant, és tíz holdhónap elteltével fia született. Mikor a gyermek már járn

tudott, még egy fia született. Így a méhéből született két fia, előzőleg városában is nemzett két fiát, összesen négy fia volt.

Ezidőtájt egykori kísérőtársa, egy kereskedőfiú, Szórejja városából Takkaszilába érkezett ötszáz kocsirakománnyal. Ott hintóba ült, és behajtatott a városba. Az asszony éppen a palota legfelső emeletén állt a nyitott ablakban, és lenézett az utcára. Észrevette a barátját, ráismert, leküldte egyik szolgálóját, felhívatta magához, a nagy teremben leültette, és fényes fogadásban részesítette.

- Kedves asszonyom, ezelőtt sohasem láttalak, mégis ilyen fényes fogadásban részesítesz. Te talán ismersz? - kérdezte.

- Igen, uram, ismerlek. Ugyebár Szórejja városában laksz?

- Igen, kedves asszonyom.

Ekkor atyja, anyja, felesége és fiai hogyléte felől érdeklődött.

- Jól vannak, kedvesem. Ismered őket?

- Igen, uram, ismerem. Van egy fiuk is. Ő hol van?

- Kedvesem, róla ne beszélj. Egy napon vele együtt hintóba ültem, fürödni indultunk, de eltűnt, nem tudni, hová. Mindenfelé kerestük, de nem akadtunk nyomára. Beszámoltunk a szüleinek, ők sírtak-ríttak, bemutatták érte a halotti áldozatot.

- Uram, én vagyok az!

- Ugyan, eredj, kedvesem, hogy mondhatasz ilyet? A barátom férfi volt, szép, mint egy istenfiú.

- Igaz, uram, de én vagyok az.

- Hogyan lehetséges ez?

- Láttad aznap a tiszteletreméltó Mahákaccsájana szerzetest?

- Igen, láttam.

- Miközben elnéztem a tiszteletreméltó szerzetest, ez a kívánságom támadt: „Óh, bár ez a szerzetes lenne a feleségem, vagy pedig a feleségem teste lenne olyan színű, mint az övé!” Alig hogy ezt elgondoltam, elveszítettem férfi természetem, és női testem támadt helyette. Szégyenemben nem mertem senkinek semmit sem szólni, elmenekültem onnan, és ide kerültem.

- Jaj, súlyos ballépést követtél el! Miért nem szóltál róla nekem? Hát a szerzetestől bocsánatot kértél-e?

- Nem kértem bocsánatot, uram, De tudod-e, hogy most hol tartózkodik a szerzetes?

- Éppen ennek a városnak a közelében tartózkodik.

- Ha alamizsnakérő útja során erre vetődne, szerzeteshez illő fogásokkal megvendégném.

- Akkor készíts gyorsan lakomát, én kiengesztelem a tiszteletreméltó urat.

Felkereste tartózkodóhelyén a szerzetest, tisztelettudóan üdvözölte, leült oldalt előtte:

- Tiszteletreméltó uram, fogadd el holnapra tőlem a vendéglátást!

- Kereskedőfiú, nemde jövevény vagy itt?

- Uram, ne kérdezd, hogy jövevény vagyok-e. Holnapra fogadd el tőlem a vendéglátást!

A szerzetes beleegyezett. A házban pompás lakomát készítettek tiszteletére. Másnap a szerzetes megállt a ház kapujában. Behívták, hellyel kínálták, válogatott ételeket szolgáltak fel neki. Ekkor a kereskedőfiú maga mellé vette az asszonyt, felszólította, hogy boruljon a szerzetes lába elé, és szólt:

- Tiszteletreméltó uram, bocsásson meg a barátomnak!

- Mit jelent ez?

- Uram, ő valaha kedves barátom volt, de egyszer kegyedet meglátva ilyen és ilyen gondolata támadt, mire elveszítette férfi természetét, és női teste támadt helyette. Bocsásson meg neki, uram!

- Jól van, kelj fel! Megbocsájtok.

Abban a pillanatban, amikor a szerzetes kiejtette a „megbocsájtok” szót, elveszítette női testét, férfi termete támadt helyette. Amikor visszaváltozott férfivá, a takkaszilái kereskedő így szólt:

- Kedves barátom, ez a két gyermek a te méhedben fogant, és én nemzettem őket. Így mindkettőnk gyermekei. Továbbra is együtt lakhatunk itt, ne nyugtalanítson semmi.

- Barátom, én egyetlen életben belül először férfi voltam, azután asszony lettem, végül megint férfivá változtam. Először mint férfi két gyermeket nemzettem, utána mint asszony két gyermeket szültem. Ha egyetlen életben ennyi változáson mentem keresztül, ne gondold, hogy kedvem marad továbbra is házában élni. Szerzetes leszek tanítómesterem oldalán. Ez a két gyermek a te gondjaidra marad, törődjél velük!

Megcsókolta a gyermekek fejét, megsimogatta, ölébe vette őket, majd átadta atyjuknak, és távozott. Megkérte a szerzetest, hogy fogadja maga mellé. A szerzetes felvette a rendbe, felavatta, elindult vele, és alamizsnakérő útjukon idővel Szávatthiba érkeztek. Itt a tiszteletreméltó Szórejja szerzetes néven vált ismertté.

A környék lakói értesültek a történetekről, és ez igen felkavarta, kíváncsivá tette őket. Felkeresték és megkérdezték tőle:

- Igaz mindez, tiszteletreméltó úr?

- Igen, kedveseim.

- Urunk, ez a kérdés merült fel: te mint asszony két gyermeket szültél, mint férfi kettőt nemzettél. Melyik kettőt szereted jobban?

- Akiket szültem, kedveseim.

A jövő-menő emberek mindegyre feltették neki ugyanezt a kérdést, és a szerzetes mindannyiszor azt felelte, hogy azokat szereti jobban, akiket szült. Végül már restellte, és magányba vonult; ültében, álltában egyedül volt. Magános elmélkedésében átgondolta, hogy az élet sora öregség és halál, és elérte a szentség fokát a dolgok tökéletes ismeretével.

A jövő-menő emberek ekkor is megkérdezték tőle:

- Tiszteletreméltó úr, valóban így történt?

- Igen, kedveseim.

- Melyiket szereted jobban?

- Nem szeretem egyiket sem.

- Valótlant állít - mondták a szerzetesek. - Régebben azt mondta, hogy jobban szereti azokat, akiket szült, most azt mondja, hogy egyiket sem szereti. Nem mond igazat.

- Nem, szerzetesek - mondta a Mester. - Az én gyermekem nem állít valótlant. Mióta gyermekem elméje megvilágosult, és rátalált az útra, azóta nem érez szeretetet senki iránt. Sem az anya, sem az atya nem képes olyan boldogságot nyújtani az élőknek, mint az, hogy befelé fordult, és gondolatait a helyes útra tudta terelni.

És ezt a verset mondta:

Sem apánk, sem szülő anyánk, sem barátunk, sem rokonunk
nem adhat annyi jót, mint a jó úton járó gondolat.

46. Buborék az élet

Egyszer egy szerzetes elmélkedésre szolgáló témát kapott a Mestertől. Elvonult az erdőbe, hogy remeteként folytassa elmélkedését, de minden törekvése, erőfeszítése dacára nem sikerült a szentség fokát elérnie.

- Megfelelőbb elmélkedési témát fogok kérni - határozta el, és a Mesterhez indult. Útközben délibábot látott, és elgondolkozott a délibábon, mintha elmélkedési téma volna:

- Ahogy ez a nyári hőségben megjelenő délibáb távolból olybá tűnik, mintha anyagi valóság volna, de közelebb kerülve eltűnik, ugyanúgy ez az emberi lét is keletkezik és elmúlik.

Útja közben elfáradt, és megfürdött az Acsiravatí folyóban. Utána megpihent egy fa árnyékában az örvénylő folyó partján. A víz sodrától felverődő, kavargó tajték buborékainak szétpattanása további gondolatokra indította:

- Ez az emberi lét is ugyanilyen: alig hogy támadt, máris szertefoszlik.

A Mester az Illatos Csarnokban e szavakkal fogadta a szerzetest:

- Úgy van, szerzetes. Az emberi lét is ugyanilyen. Mint a buborék és mint a délibáb, létrejövésből és szertefoszlásból áll.

És ezt a verset mondta:

Ha ráébred, hogy buborék a teste,
csak délibáb, szétfosló, üres árnyék,
szétszórja Mára virág-nyilait mind,
s Halálkirálynak szeme nem talál rá.

50. Az irigy aszkéta

Egykor Szávatthiban egy háziasszony bizonyos Pávejja nevű ádzsívakának, azaz ruhátlan aszkétának a követője volt, és úgy gondoskodott róla, mintha édes fia volna. A szomszédos házakban lakó emberek viszont a Mester tanítását hallgatták, és hazaérve, egyre-másra Buddha érdemeit ecsetelték:

- Óh, milyen csodálatos a Buddhák tanítása!

Az asszony a Buddhák érdemeiről szóló beszámolók hallatán szintén el akart menni a kolostorba, hogy a Tant hallgassa, és közölte az aszkétával:

- Tiszteletreméltó uram, felkeresem a Buddhát.

- Ne menj! - tiltotta meg az aszkéta. Az asszony ismételten kérlelte, de ő eltiltotta tőle.

- Ha tanítóm nem engedi meg, hogy elmenjek a kolostorba

a Tant hallgatni, meghívom magamhoz a Mestert, hogy idehaza hallgassam a Tant - határozta el az asszony. Este magához szólította fiát, üzenetet küldött vele:

- Eredj, fiam, hívd meg holnapra a Mestert!

A fiú elindult, de először az aszkétát kereste fel. Köszöntötte és leült.

- Hová készülsz? - kérdezte az.

- Megyek anyám nevében meghívni a Mestert.

- Ne menj oda!

- Igen, uram, de félek anyámtól, mennem kell.

- Ne menj! A számára készített lakomát majd mi ketten fogyasztjuk el.

- Igen, uram, de anyám megszid.

- Akkor menj, de ha odaérve, köszöntöted, ne közöld vele, hogy házatok itt és itt, ebben és ebben az utcában van, ilyen és ilyen úton lehet odajutni, hanem tégy úgy, mintha a szomszédokban laktok, és mintha másik úton indulnál, fuss ide!

A fiú hallgatott az aszkéta szavára. Felkereste a Mestert, köszöntötte, az aszkéta utasításának megfelelően végzett el mindent, és visszatért hozzá. Az megkérdezte, hogy mit végzett.

- Mindent úgy intéztem, uram.

- Okosan csináltad. A neki szánt ételt mi ketten fogjuk megenni.

Másnap az aszkéta korán reggel elment a házukba. Fogadták, és a hátsó szobában ültették le. A szomszédok a ház földjét felkenték friss tehéntrágyával, behintették ötféle virággal, értékes széket készítettek elő, hogy a Mester arra üljön.

(Tudnivaló, hogy azok az emberek, akik nem ismerik közelebbről a Megvilágosultak szokásait, nem tudják, milyen ülőhelyet kell előkészíteni részükre. Továbbá a Megvilágosultaknak

nincs szükségük útbaigazításra. Mert azon a napon, amikor a bódhi-fa tövében ülve tízezer világot megrengető felismerés lett osztályrészük, kitarult előttük minden út: „Ez az út a pokolra visz, ez állatok méhébe, ez kísértetként születésbe, ez emberi világba, ez az istenek honába, ez a halált nem ismerő Nirvánába.” Nincs szükségük arra, hogy a falvakba, vásárhelyekre vezető utat elmagyarázzák nekik.)

Így a Mester reggel magára öltötte felsőruháját, fogta alamizsnás szilkéjét, és az őt tisztelő asszony kapuja elé állt. Az asszony kilépett a házból, földre borulva tett tiszteletet a Mester előtt, bevezette a házba, leültette, kézmosáshoz vizet hozott, és válogatott ételekkel, italokkal szolgált ki. Az étkezés befejeztével az asszony átvette a Mester alamizsnás szilkéjét, áldását várva.

A Mester édes hangon áldást mondott, és oktató szavakkal buzdította. Az asszony egyetértéssel hallgatta a Tant: „Üdvös! Üdvös!”

A hátsó szobában ülő aszkéta hallotta az asszony hangját, amint egyetértőleg hallgatta a tanítást. Nem bírta uralkodni magán. Előjött a szobából:

- Ez az asszony többé nem az én hívem! Vessz el, te nyomorult, amiért ezt így megvendégelted!

Az asszonyra is, a Mesterre is mindenféle szidalmat szórt, majd elfutott. Az asszonyt annyira zavarba hozták szavai, hogy gondolatai összekuszálódtak, nem tudta figyelmét a tanításra összpontosítani.

- Asszony, nem tudod figyelemmel kísérni a tanítást? - kérdezte a Mester.

- Uram, ennek az aszkétának a szavai összekuszálták a gondolataimat.

- Az ilyen zavaros fejű emberek beszédét nem kell figyelembe venni, nem szabad törődni vele. Mindenkinek saját maga tetteit vagy mulasztásait kell vizsgálnia.

És ezt a verset mondta:

Ne más hibáit fürkésze, hogy mit tett s mit nem tett amaz:
vizsgálja inkább önmaga mulasztását és tetteit.

60. Paszénadi király és a szegény ember neje

Kószala ország királya, Paszénadi, egy ünnepség alkalmával felékesített, hófehér elefánt hátán, fényes udvari kíséret élén körbejárta a várost. A tolongó tömeget göröngyökkel és botokkal verték szét, az emberek elfutottak, de nyakukat hátrafelé fordítva figyelték, mi történik.

Egy szegény ember felesége egy hétemeletes palota legfelső emeletén a nyitott ablakban állva nézte a királyt, azután hátrahúzódott. Ez úgy hatott a királyra, mintha a telihold felhőkbe burkolózott volna. Olyan erős szerelemre lobbant iránta, hogy kis híján leesett az elefánt hátáról. Gyorsan befejezte körútját a városban, hazatért palotájába, és egyik bizalmas tanácsadójától megkérdezte:

- Láttad-e, hogy ezen és ezen a helyen felfigyeltem egy palotára?

- Igen, felség.

- Ott láttál-e egy asszonyt?

- Láttam, felség.

- Eredj, tudakold meg, hogy férjnél van-e, vagy férjezetlen.

Odament, megtudta, hogy férjnél van, és jelentette a királynak, hogy férjezett.

- Akkor rendeld ide a férjét!

Odament, szólt neki:

- Eredj, hivat a király!

- Bizonyosan a feleségem miatt kerültem bajba - sejtette, de a király parancsának nem mert ellentmondani. Ment, meghajolt a király előtt, és várakozott.

- A mai naptól testőrségembe fogadlak - szólt a király.

- Ne kívánd ezt, felség. Én megfizetem neked az adómat a saját munkám után. Engedd meg, hogy továbbra is házamban keressem a megélhetésemet.

- Nincs szükségem az adóra; mától fogva a testőrségemben fogsz szolgálni.

Pajzsot és fegyvert adatott neki, ezzel a hátsó gondolattal:

- Valami vétséget fogok ráfogni, kivégeztetem, és elveszem a feleségét.

A férfi halálos félelemben, legnagyobb pontossággal végezte szolgálatát. A király semmi hibát sem talált benne, ám szenvedélye egyre fokozódott.

- Valamilyen hiba elkövetésére fogom kényszeríteni, és elmarasztalom felségsértésben - határozta el. Magához hívatta:

- Szolgám, menj el erre és erre a helyre a folyó partján egy mérföldre innét. Esti fürdésem idejére hozz onnan fehér és kék lótuszt és vörös agyagot. Ha a mondott időre nem érkezel vissza, elmarasztallak felségsértésben.

- Mennem kell - gondolta a férfi -, de a fehér és kék lóbusz és vörös agyag csak a kígyószellemek hajlékában található egy helyen.⁴⁰ Hogyan juthatok hozzá?

Hazasietett halálos félelemben, és megkérdezte feleségétől:

- Kedvesem, van-e készen étel számomra?

- Most fő a tűzön, uram.

Nem tudta kívárni, amíg megfő. A hígjából merített egy kanállal, hirtelenében meghintette fűszerrel, a csepegő rizst kosárba gyömszőlte, és indult a mérföldnyi útra. Mire odaért, az étel megszikkadt. Egy kis adag rizst érintetlenül félretett, és evéshez látott. Ekkor megpillantott egy közeledő vándort.

- Uram, egy kis adag rizst érintetlenül félretettem. Fogadd el, fogaszd el!

Elfogadta, elfogyasztotta. Amikor ő is befejezte az evést, egy marék rizst a vízbe dobott, kiöblítette a száját, és teli torokból elkiáltotta magát:

- Hallják meg szavamat a folyóban lakó kígyók, szárnyas szellemek, istenségek! A király vétésében akar elmarasztalni, ezért rám parancsolt, hogy hozzak ugyanarról a helyről fehér és kék lóbuszt és vörös agyagot. Én egy vándornak ételt adtam: ezzel száz érdemet szereztem. A vízben a halaknak enni adtam: ezzel száz érdemet szereztem. A gyümölcsét átruházom rátok, hozzatok érte fehér és kék lóbuszt és azzal együtt vörös agyagot!

Háromszor kiáltotta ezt. Meghallotta hangját a vízben lakó kígyókirály. Öreg ember alakjában odament, és megkérdezte:

- Mit mondtál?

Megismételte.

- Ruházd át rám érdemedet!

- Átruházom.

Újra kérte:

- Ruházd át!

- Átruházom, uram.

Háromszor megismételte az átruházást. Ekkor a kígyó átadta neki a fehér és kék lóbuszt a vörös agyaggal.

Közben a király ezt gondolta magában:

- Az emberek ravaszok. Ha valamilyen úton-módon mégis hozzájut, kárba vész az ötletem.

⁴⁰ A fehér lóbusz nappal, a kék lóbusz éjszaka nyílik.

Ezért idő előtt bezáratta a városkaput, és a pecsétet a kapuőrtől magához vette. Az ember a király fürdésének idejére visszaérkezett, de a kaput zárva találta. Hivatta a kapuőrt:

- Nyisd ki a kaput!

- Nem lehet kinyitni. A király idő előtt lebélyegeztette, és magához vette a bélyegzőt.

- Én a király követe vagyok. Nyisd ki a kaput! - mondta, de hiába töprengett, majd az agyagot a kapu szemöldökfájára hajította, a virágokat a kapura akasztotta, és háromszor fennszóval kiáltott:

- Halljátok meg, városlakók! Tudja meg mindenki, hogy a király parancsát végrehajtottam és megjöttem, a király ok nélkül akar elpusztítani!

- Most hová menjek? - töprengett. - A szerzetesek lágy szívűek, elmegyek a kolostorba, ott éjszakázom - döntött. Mert bizony az emberek, ha jól megy dolguk, azt sem tudják, hogy szerzetesek léteznek, de ha bajba kerülnek, eszükbe jut a kolostor. Így ő is látta: „Másutt nincs számomra hely”, és a kolostorba ment, egy nyugalmas sarokban lefeküdt.

A király szemére nem jött álom, az asszonyra gondolt egész éjszaka. A szerelem tüze égette.

- Ha megvirrad, a férfit kivégeztetem, és elhozom a feleségét - gondolta.

Ekkor azonban az történt, hogy négy ember, akik a pokolban hatvan mérföldes vasüstbe kerültek és abban fetrengtek, mint a serpenyőben pörkölődő rizsszemek, és harmincezer évig az üst fenekén főttek, a következő harmincezer év alatt az üst szélére kerültek. Kidugták a fejüket, egymásra néztek, és mindegyikük egy verssort akart elmondani, de nem bírtak megszólalni. Egy-egy szótagot nyögtek csak ki, megfordultak, visszazuhantak az üstbe. Az álmatlanul fekvő király meghallotta a hangokat, megdermedt, rémület fogta el:

- Vagy az életemnek lesz vége, vagy az első királyné életének, vagy pedig pusztulás fenyegeti országomat.

Egész éjszaka nem bírta lehunyni a szemét. Hajnalban házi papját hívatta:

- Mester, közvetlenül éjfél után hangos jajszót hallottam. Nem tudom, hogy az országot, első királynémat, vagy az én életemet fenyegeti pusztulás. Ezért hívattalak.

- Mahárádza, milyen hangot hallottál?

- Mester, ezt a négy hangot hallottam: *du, sza, na, szó*. Fejtsd meg, mit jelentenek!

A papnak fogalma sem volt róla, mint aki vak sötétben botorkál. De attól tartott, ha bevallja, hogy nem tudja, elesik tisztségétől és jövedelmétől. Ezért így szólt:

- Nagy csapás fenyeget, mahárádza.

- Mi az, mester?

- Életed végét jelenti.

A király rémülete megkettőződött:

- Mester, elhárítható-e valami módon?

- Igen, mahárádza, ne félj. Én ismerem a három Védát.

- Mi a teendő?

- Ha teljes százas áldozatot mutatsz be, életben maradsz, felség.

- Mit kell áldozatul bemutatnom?

- Száz elefántot, száz lovat, száz bikát, száz tehenet, száz kecskét, száz juhot, száz kakast, száz vaddisznót, száz fiút, száz lányt.

A pap minden élőlényből felsorolt százat-százat, arra gondolva, hogy ha csak vadállatokat említ, azt fogják mondani, hogy vadhúsrá fáj a foga; ezért követelt elefántokat, lovakat, emberek is.

- Nekem saját életem a legfontosabb - gondolta a király, és elrendelte, hogy sürgősen állítsák elő az összes mondott élőlényt.

A nép hangos zúgolódásban tört ki. Mindenki siratta fiát, lányát, rokonát. Mintha a széles föld hasadt volna meg, olyan zaj támadt. A zaj hallatára Malliká királyné a királyhoz sietett:

- Mahárádza, talán a józan eszed megbénult, megbetegedett?

- Mit akarsz, Malliká? Te nem tudhatod, hogy milyen mérges kígyó bújt bele a fülembe.

- Mit jelent ez, felség?

- Éjjel ilyen és ilyen hangot hallottam, reggel tanácsot kértem a házi paptól, és megtudtam tőle, hogy halálomat jelenti, de ha teljes százas áldozatot mutatok be, életben maradok. Nekem a saját életem a legfontosabb, ezért állították elő ezeket az élőlényeket.

- Ostoba vagy, mahárádza. Enni tudsz mohón, vödörszámra fogyasztod a fűszeres, illatos, ízletes ételeket, hét országon uralkodol, de eszed nincs.

- Miért mondod ezt, királyném?

- Hol láttál olyat, hogy másnak a halála árán valaki megmentheti az életét? Hallgattál egy ostoba bráhma fecsegésére, és gyászba borítod az egész népet. A szomszédos kolostorban időzik az emberek és istenek világának legkiválóbb bajnoka, a múltat, jelent és jövőt korlátlanul ismerő Mester. Őt kérdezd meg, az ő tanácsát fogadd meg!

A király Malliká társaságában hintón a kolostorba hajtatott, de halálfélelemtől magán kívül volt, és egy szót sem bírt kiejteni. Meghajolt a Mester előtt, és oldalt leült. Így először a Mester szólalt meg:

- Mahárádza, miért jöttél ide kora reggel?

A király némán ült. Malliká számolt be a Magasztosnak:

- Szentség, a király közvetlenül éjfél után hangot hallott. Közölte a házi pappal. A pap ezt mondta: „Életed végét jelenti. Ennek elhárítására állíttass elő minden élőlényből százat-százat, azok torkának vérével mutass be áldozatot, akkor életben maradsz.” A király előállította az élőlényeket. Ezért hoztam őt ide.

- Valóban így van, mahárádza?

- Így van, szentség.

- Milyen hangot hallottál?

Elmondta, ahogy hallotta. A Beérkezett elgondolkozott, majd megszólalt:

- Ne félj, mahárádza; nem a te halálotat jelenti. Bűnös lények gyötrelmüket akarták kikiáltani ezekkel a szavakkal.

- Mit követtek el, szentség?

- Hallgasd meg, mahárádza - szólt a Magasztos, és elmondta a múltbeli történetet, hogy ismertesse vétkeiket.

Egykor régen, amikor az emberek még húszezer évig éltek, a magasztos Kasszapa született a világra. Húszezer, szenvedélyektől megszabadult szerzetes társaságában járt alamizsnáért, és elérkezett Benáresz városához. Benáresz lakói kettes, hármas vagy nagyobb létszámú csoportokban összeálltak, és alamizsnával látták el az érkezőket.

Ebben az időben Benáreszben barátságban élt egymással négy kereskedőfiú. Mindegyiküknek negyven millió vagyona volt. Megtanácskozták:

- Házunkban nagy vagyon van felhalmozva; mit tegyünk vele?

Egyikük sem javasolta azt, hogy alamizsnát adjanak ennek a fenséges Buddhának, kinyilvánítsák tiszteletüket, erényes cselekedeteket hajtsanak végre. Az egyik felvetette:

- Igyunk erős italokat, együnk ízletes pecsenyét, éljünk jól, ez az élet értelme.

- Fogyasszunk minden nap három éves, illatos rizsből főtt ételt mindenféle fűszerrel ízesítve - ajánlotta a másik.

- Süttessünk különféle süteményeket, édességeket, éljünk azon - mondta a harmadik.

- Barátaim, a következőket javaslom - szólt a negyedik. - Nincs olyan asszony, aki visszautasítaná, ha pénzt kínálunk neki. Tehát pénzzel csábítsuk el mások feleségét, paráználkodjunk velük.

Ettől fogva pénzt küldtek a szép asszonyoknak, és húszezer évig paráználkodtak mások feleségével. Haláluk után az Avícsi pokolba kerültek. Két Buddha közötti időszakban a pokolban főttek, majd ott is meghaltak, és hátralevő büntetésként hatvanmérőföldes vasüstben születtek újra. Harmincezer évig az üst fenekén főttek, a következő harmincezer év alatt az üst szélére kerültek. Mindegyikük egy vessort akart elmondani, de nem bírtak megszólalni. Egy-egy szótagot nyögtek csak ki, megfordultak, visszazuhantak az üstbe. Mondd, mahárádza, mi volt az első hang, amelyet hallottál?

- *Du*, szentség.

A Mester okulás céljából kiegészítette a csonkán mondott verset:

Durva, galád volt életünk; nem adtunk, noha volt miből.
Nem vettünk menedéket, bár lett volna rá pénzünk elég.

Miután kifejtette a királynak a vers értelmét, megkérdezte:

- Mahárádza, mi volt a második hang, a harmadik hang, a negyedik hang, amelyet hallottál?

Megmondta, hogy mi volt. Ekkor a többi is kiegészítette:

*Szakadatlanul szenvedünk hatvanezer esztendeje,
pokolbeli üstben fővünk; vajon mikor lesz vége már?
Nagyot vétkeztünk mindnyájan egykori életünk során,
és szenvedésünknek véget vetni nem fog semmi soha.
Szómmal fogadom, ha innét emberi létbe juthatok,
erényes, bőkezű leszek, jótettekben bővelkedő.*

Miután sorra végigmondta a verseket, és kifejtette értelmüket, megismételte:

- Mahárádza, az a négy ember ezt a négy verset akarta elmondani, de nem bírtak megszólalni. Egy-egy szóttagot nyögtek csak ki, és visszazuhantak az üstbe.

A királyt a tanítás nagyon megrendítette:

- Valóban súlyos bűn más feleségének elcsábítása. Ezek két Buddha közötti időszakban a pokolban főttek, majd onnét tovább kerülve hatvan mérföldes üstben születtek újra. Abban hatvanezer éve főnek, és még most sincs vége a szenvedésüknek. Én is beleszerettem más férfi feleségébe, és egész éjszaka nem jött álom a szememre. Ezentúl gondolni sem fogok más ember feleségére - gondolta, és így szólt a Beérkezettnek:

- Szentség, ma megtapasztaltam, milyen hosszú az éjszaka.

Az a férfi is ott ült a közelben, végighallgatta a beszélgetést, és erős bizalmat merített belőle. Így szólt a Mesterhez:

- Szentség, a király ma megtapasztalta, milyen hosszú az éjszaka, én pedig tegnap megtapasztaltam, milyen hosszú egy mérföld.

A Mester mindkettőjük megállapítását összefoglalta.

- Egyik embernek az éjszaka hosszú, másik embernek egy mérföld hosszú, a balgatag embernek újraszületései sora lesz hosszú.

És okulásul ezt a verset mondta:

*Álmatlannak hosszú az éj, a fáradtnak hosszú az út,
hosszú lét sújtja azt, aki az Igaz Tant nem ismeri.*

A király elköszönt a Mestertől, távozott, és szabadon bocsátotta azokat az élőlényeket. A kötelékeiktől megszabadult férfiak és asszonyok megmosták fejüket és hazatértek. Malliká érdemét magasztalták:

- Sokáig éljen úrnőnk, Malliká királyné! Az ő jóvoltából maradtunk életben.

Este a szerzetesek a gyülekezeti teremben megbeszélték az esetet.

- Óh, milyen okos asszony ez a Malliká! Az ő bölcsessége mentette meg ennyi ember életét!

A Mester az Illatos Csarnokban ülve, meghallotta a szerzetesek beszédét. Előjött az Illatos Csarnokból, a gyülekezeti terembe ment, helyet foglalt a számára fenntartott ülőhelyen, és megkérdezte:

- Milyen kérdés megbeszélésére ültetek össze, szerzetesek?

- Erre és erre.

- Szerzetesek, nem most történt első ízben, hogy Malliká bölcsessége sok ember életét megmentette; már a múltban is megmentette - szól a Mester, és az eset megvilágítására elmondta a múltbeli történetet.

Egykor Benáreszben egy királyfi odament egy vadfügefához, és kéréssel fordult a fában lakó istenséghez:

- Isteni uram, ebben az Indiában száz király és száz első királyné van. Ha atyám elhunyt után én nyerem el a királyságot, ezeknek a torka vérével mutatok be neked áldozatot.

Atyja halála után reá szállott a királyság.

- Ennek az istenségnek a segedelmével nyertem el a királyságot, bemutatom neki az áldozatot - szól, és hatalmas hadsereggel hódító útra indult. Először az egyik királyt hódoltatta meg, majd annak a segítségével sorra egymás után meghódoltatta az összes többi királyt. A királyokkal és az első királynékkal a fához vonult. Azonban a legfiatalabb királynak, Uggaszénának a felesége, Dhammadinná, állapotos volt, ezért őt hátrahagyta. A fa tövében megtisztította a talajt.

- Valamennyiőjükkal mérgezett italt fogok itatni, így ölöm meg őket.

A fa védőistene megdöbben:

- Ez a király azt hiszi, hogy az én segítségemmel ejtette rabul ezt a sok királyt, és a torkuk vérével akar nekem áldozatot bemutatni. De ha kivégezti őket, Indiában kihalnak a királyi nemzetségek, és az én fám töve is tisztátalanná válik. Vajon képes leszek-e visszatartani?

Átgondolta, és úgy látta, hogy nem lesz rá képes, ezért felkeresett egy másik istenséget. Ismertette vele az ügyet, és megkérdezte, hogy ő képes lenne-e rá? Ő is tagadólag válaszolt. Sorra járta a környék összes védő istenségét, de valamennyien nemet mondtak. A négy fő istent is megkérdezte, de azok is nemleges választ adtak:

- Mi nem vagyunk rá képesek, de királyunk tudásában is, érdemekben is fölöttünk áll; érdeklődjél tőle!

Felkereste Indrát, és ismertette vele az ügyet:

- Istenség, ha közönyös maradsz az ügyben, kihalnak az uralkodói nemzetségek. Ezt el kell hárítanod!

- Én sem vagyok képes megfékezni a királyt, de tanácsot tudok neked adni. Eredj, ölts magadra vörös köntöst, és a király szeme láttára lépj ki a fából, és tégy úgy, mintha távozni készülnél. „Az istenség távozni készül, vissza kell tartanom” - gondolja majd a király, és minden erővel igyekezni fog lebeszélni. Ekkor mondd ezt: „Megígérted, hogy száz királyt első feleségükkel együtt ide hozol, és torkuk vérével mutatsz be nekem áldozatot, azonban Uggaszéna király első feleségét hátrahagytad. Ilyen szőszegő király áldozatát nem fogadom el.” Beszédre a király őt is oda fogja vitetni. Ő az igaz tanra fogja oktatni a királyt, és megmenti az összes ember életét.

Ezzel a tanáccsal segítette ki Indra a fa istenségét. Az istenség követte az utasítást. A király odavitette a királynét. A királyné a királyok között leghátul ülő férjét köszöntötte leborulva.

- Itt vagyok én, valamennyi király között a leghatalmasabb, ő mégis a legjelentéktelenebbet, a férjét köszönti - mérgelődött a király. Ő azonban így szólt:

- Neked mivel vagyok lekötelezve? Ő az én uram, tőle nyerem méltóságomat, miért köszönténélek téged helyette?

- Úgy van, kedvesem, úgy van, kedvesem! - helyeselte a fa istensége, és az összes jelenlévő szeme láttára egy csokor virággal jutalmazta. A király azonban folytatta:

- Ha engem nem köszöntöttél, miért nem köszöntötted ezt a nagy hatalmú istenséget, akitől királyi hatalmamot nyertem?

- Mahárádza, te a saját erődből győzted le a királyokat, nem az istenség győzte le és adta kezébe őket.

- Úgy van, kedvesem, úgy van, kedvesem! - helyeselte ismét az istenség, és ugyanúgy jutalmazta. Az asszony a királyhoz fordult:

- Ha úgy gondolod, hogy az összes királyt ez az istenség győzte le és adta kezébe, akkor nézd: az istenséged feje fölött a fa baloldalát tűz perzselte le. Miért nem tudta kivédeni a tüzet, ha olyan hatalmas?

- Úgy van, kedvesem, úgy van, kedvesem! - helyeselte ismét az istenség, és ugyanúgy jutalmazta.

A királyné beszéd közben elsírta magát, majd felnevetett.

- Megbolondultál? - kérdezte a király.

- Miért mondja ezt felséged? Az én állapotomban lévő nők nem szoktak megbolondulni.

- Akkor miért sírsz és nevetsz egyszerre?

- Hallgasd meg, mahárádza. Én egyszer a régmúltban előkelő családban születtem. Amikor férjem házában éltem, férjemhez egyik barátja jött látogatóba. Ebédet akartam főzni neki, és pénzt adtam a szolgálnak, hogy hozzon húst. Nem kapott húst, anélkül tért haza, és jelentette, hogy nincs hús. A ház mögötti akolban egy anyajuh feküdt. Én levágtam a fejét, húsából megfőztem az ebédet. Egyetlen anyajuh fejének a levágása miatt először a pokolban főttem, majd hátralévő büntetésként annyiszor vágták le a fejemet, ahány szál szőre volt a juhnak. Ha ennyi sok embert megöletsz, mikor lesz vége a szenvedésednek? A te szenvedéseidre gondoltam, azért sírtam.

És ezt a verset mondta:

Egyetlen nyakat vágtam le, s bűnhődtem, ahány szőre volt.
Te sok nyakat készülsz vágni; mi lesz érte a büntetés?

- És miért neveltél?

- Boldog vagyok, mert már megszabadultam ettől a szenvedéstől, mahárádza.

- Úgy van, kedvesem, úgy van, kedvesem! - helyeselte ismét az istenség, és egy csokor virággal jutalmazta.

- Óh, szörnyű bűnt követtem el! Ez az asszony egyetlen anyajuh megölése miatt pokolra került, majd hátralévő büntetésként annyiszor vágták le a fejét, ahány szál szőre volt a juhnak. Ha én ennyi sok embert megölök, mikor fog véget érni a büntetésem?

Az összes királyt szabadon engedte. A nála idősebbek előtt leborult, a nála fiatalabbak előtt összetett kézzel főt hajtott, mindenkitől bocsánatot kért, és hazaküldte őket saját országukba.

Amikor a Mester befejezte a tanulságos történetet, mondván: „Így tehát, szerzetesek, nem most történt első ízben, hogy Malliká királyné bölcsessége sok ember életét megmentette; már a múltban is megmentette”, utána a kapcsolatot is feltárta a múltbeli történettel:

- Akkor Paszénadi, Kószala királya volt a benáreszi király, Malliká királyné volt Dhammadinná, a fa védőistene én voltam.

62. Hiába gyűjtött vagyon

Élt egykor Szávatthiban egy Ánanda nevű nagykereskedő. Vagyona negyven millióra rúgott, de hihetetlenül fösvény volt. Minden hónapban kétszer összehívta rokonságát, és fiának, Múlaszirinek, három dolgot kötött a lelkére:

- Ne gondold azt, hogy ez a negyven millió sok. A meglévő vagyonból ne költs. Vagyonodat állandóan gyarapítsd. Ha akár egyetlen fillért elvesztegetsz, előbb-utóbb el fog fogyni vagyonod. Mert

Nézd: a kenetek elfogynak, a hangya viszont összehord,
a méh mézet gyűjt szorgosan; így gyarapítson az okos.

Idő múltával, anélkül, hogy fiának elárulta volna, hová rejtette el öt halom kincsét, távozott az élők sorából, görcsösen ragaszkodva vagyonához, fösvénység szennyétől szennyesen. Ugyanannak a városnak kapuján kívüli csandála-telepen ezer csandála-család⁴¹ lakott. Ő az egyik csandála-nő méhében öltött újra testet. Amikor a király értesült elhunytáról, magához hívatta fiát, Múlaszirit, és kinevezte a kereskedők céhmesterévé.

Az ezer csandála-család együttesen bémunkából élt, de az asszony teherbe esésének pillanatától kezdve nem jutottak keresethez. A betevő falatjuk sem volt meg a pusztá létfenntartáshoz.

- Hiába dolgozunk, a betevő falatot sem keressük meg. Valaki van közöttünk, aki balszerencsét hoz ránk.

Két csoportba álltak fel, és mikor így az anya és az apa külön került egymástól, megállapították, hogy ebben a családban van a vészthozó, és kivetették maguk közül az anyát.

Az asszony teherbe esésétől kezdve csak nagy nehézségekkel tudta mindennapi ételmét megszerezni. Megszülte fiát. Annak keze, lába, szeme, füle, orra, szája nem a maga helyén volt. Ezzel a nyomorék testével olyan visszataszító volt, mint valami torz démon. Anyja ennek ellenére nem taszította el, mert erős az anyai szeretet a méhében hordott magzat iránt. Keservesen tudta eltartani. Ha magával vitte, egész nap semmit sem kapott. Csak úgy tudott valami keresethez jutni, hogy otthon hagyta, és egyedül ment. Amikor olyan idős lett a fiú, hogy koldulással maga is el tudta tartani magát, a kezébe nyomott egy törött cserépedényt, és útnak indította:

- Gyermekem, nagy nyomorúságra jutottam miattad. Tovább nem bírlak eltartani. Ebben a városban koldusoknak és vándoroknak enni adnak, ott koldulásból meg tudsz élni.

Ő házról házra járva eljutott ahhoz a házhoz, amelyben Ánanda kereskedőként valaha élt. Visszaemlékezett előző születésére, és belépett egykori házába. Három szobán végigment, senkivel sem találkozott. A negyedik szobában Múlasziri gyermekei megpillantották, megijedtek tőle, és sírva fakadtak. A kereskedő szolgálai megverték, kitaszigálták, kilökték a szemétdombra:

⁴¹ *csandálák*: a kasztonkízüliek („érinthatetlenek”) társadalmi rétegének legalsó csoportja.

- Takarodj, vészthozó!

A Mester a tiszteletreméltó Ánanda szerzetes kíséretében arra vetődött alamizsnakérő útja során. Figyelmeztető pillantást vetett a szerzetesre, és kérdésére elmondta az egész történetet, majd Múlaszirit hívatta. Nagy tömeg sereglett össze. A Mester Múlaszirihez fordult:

- Ismered ezt az embert?

- Nem ismerem.

- Ez a te atyád, Ánanda nagykereskedő.

Nem akarta elhinni.

- Ánanda nagykereskedő, mutasd meg fiadnak, hová rejtetted el öt halom kincsedet!

Megmutatta, és ezzel meggyőzte fiát. Múlasziri a Mester oltalmába ajánlotta magát. A Mester a Tanra oktatta, és ezt a verset mondta:

A balga így pöffeszkedik: „Van vagyonom és van fiam”.

De saját énünk sem miénk, nemhogy a vagyon és fiú.

66. A Tan a legfőbb kincs

Egy alkalommal egy Szuppabuddha nevű bélpoklos a gyülekezeten kívül ülve hallgatta a Tan kifejtését a Magasztostól, és elnyerte a sodrásba belépés gyümölcsét. A nyert üdvről szeretett volna beszámolni a Mesternek, de nem mert a gyülekezethez közeledni. Amikor a hallgatóság tisztelettudóan búcsút vett a Mestertől és egy darabon elkísérték, majd távoztak, ő elindult a Mester nyomában a kolostor felé.

Ekkor azonban Indra, az istenek királya ezt gondolta:

- Ez a bélpoklos Szuppabuddha készül beszámolni a Mesternek a tanításából nyert üdvről. Próbára teszem.

Odament, megállt a levegőben, és így beszélt:

- Szuppabuddha, te nyomorgó vagy az emberek között, te kitaszított vagy az emberek között. Hatalmas vagyonnal ajándékozlak meg, ha kijelented: „A Buddha nem Buddha, a Tan nem Tan, a Gyülekezet nem Gyülekezet. Elegem van a Buddhából, elegem van a Tanból, elegem van a Gyülekezetből”.

- Ki vagy te?

- Indra vagyok.

- Ostoba, vak személy vagy, nem érdeemled meg, hogy szóba álljak veled. Azt mondtad rólam, hogy szerencsétlen, szegény, nyomorult vagyok. Nem, én nem vagyok szerencsétlen, nem vagyok szegény, nem vagyok nyomorult. Boldog vagyok, nagy kincs birtokosa vagyok.

A hit kincse, erény kincse, szerénység s tisztesség kincse,
a Tan s a lemondás kincse, s hetedikül a bölcsesség,
aki e hét kincset bírja, legyen az nő vagy férfiú,
azt szegénynek nem nevezik; élete nem hiába volt.

Én birtokában vagyok ennek a hét kincsnek. Aki e hét kincset magáénak mondhatja, azt a Buddhák vagy a Paccsékabuddhák⁴² nem nevezik szegénynek.

Szavai hallatára Indra otthagya félúton, a Mesterhez sietett, beszámolt neki a mondottakról és a válaszról.

- Indra, százszoros vagy ezerszeres hasonló ígérekkel sem tudnád Szuppabuddhát arra a kijelentésre bírni, hogy a Buddha nem Buddha, a Tan nem Tan, a Gyülekezet nem Gyülekezet.

Ezek után Szuppabuddha, a bélpoklos, szintén megérkezett a Mesterhez. A Mester barátságosan fogadta. Boldogan beszámolt neki a nyert üdvről, majd felállt ültéből és távozott.

Még nem jutott messzire, amikor egy fiatal üsző felöklelte és kioltotta az életét. Mert ez az üsző démon-asszony volt, aki sok száz születésben üszöként jött a világra, és mindannyiszor

⁴² *Paccsékabuddha*: egyedi Buddha, régebbi korok olyan Buddhája, aki csak maga számára nyerte el a megvilágosodást, nem hirdette a Tant.

kioltotta az életét négy férfinak: a gazdag családból származó Pukkaszátnak, Báhija kéreg-hántolónak, Tambadáthika rablógyilkosnak, valamint a bélpoklos Szuppabuddhának. Tudniillik ezek négyen előző életükben nagykereskedők fiai voltak, és egyszer egy város-szépe örömlányt magukkal vittek egy parkba. Egész napon át kedvüket töltötték vele, majd este összebeszéltek:

- Nincs senki a közelben. Elvesszük tőle azt az ezer pénzt, amit tőlünk kapott, elvesszük összes ékszerét, aztán megöljük és távozunk.

A nő kihallgatta beszélgetésüket:

- Ezek a szégyentelenek először kéjelegtek velem, utána most meg akarnak ölni. Nem felejttem el, hogy viszonzásul mivel tartozom nekik - mondta magában, és miközben meggyilkolták, kimondta a Nagy Kívánságot:

- Legyek nőstény-démon, és ahogy ők most megölnek, nekem is adassék meg, hogy én is megölhessem őket!

Ennek a kívánságának a folyományaképpen ölte meg őket.

Néhány szerzetes beszámolt a Magasztosnak a bélpoklos elhunytáról, és megkérdezték:

- Mi lesz a sorsa következő születésében? És mi okból lett bélpoklos?

A Mester tudomásukra hozta:

- Belépett a sodrásba. Ennek gyümölcseként a harminchárom isten egében született újjá. Előző születésében egyszer találkozott Tagaraszikhi Paccsékabuddhával, és tiszteletlenül viselkedett vele szemben: leköpte. Hosszú ideig a pokolban főtt emiatt, és hátralévő büntetését jelenleg bélpoklosságával tudta le. Szerzetesek, minden élőlény saját tetteinek keserű gyümölcsét kénytelen elfogyasztani.

És az események kapcsolatát kifejtve, a Tanra oktatva a következő verset mondta:

Önmaguk ellenségei az ostobák, tudatlanok.

Vétket vétekre halmoznak, s tettük gyümölcse keserű.

72. A bőbeszédű házi pap

Élt egykor Benáreszben egy nyomorék ember, aki a kőhajítás mestere volt. A város kapujában egy vadfügefa tövében szokott üldögelni, és kavicsdobásokkal kilyuggatta a fa leveleit. A falusi gyerekek kérlelték:

- Csinálj most elefánt-alakot, csinálj most ló-alakot!

Ő a kívánt alakra lyuggatta a faleveleket, és élelmet, miegymást kapott érte a gyerekektől.

Egy napon a király a város melletti parkba tartott, és arra ment el. A gyermekek elrejtették a nyomorékot a fa léggyökerei mögé, és elfutottak. Éppen dél volt. A király a fa árnyékába húzódott, s ott a testére vetődött a formára vágott, átluggatott levelek árnyéka.

- Mi lehet ez? - kérdezte magában. Feltekintett, és a falevelek között megpillantotta az elefántok és más állatok figuráit.

- Kinek a kezeműve ez? - érdeklődött. Megtudta, hogy a nyomoréké. Magához hívatta:

- A házi papom rendkívül bőbeszédű. Bármilyen rövid megjegyzésre szóáradatban tör ki, és fecsegésével untat. Tudnál-e a szájába hajítani egy marok kecskeganét?

- Igen, felség. Hozass kecskeganét, ülj a pap társaságában egy függöny elé. Én tudni fogom a dolgomat.

A király úgy is tett. A nyomorék egy olló hegyével lyukat fűrt a függönybe, s miközben a pap a királlyal társalgott, valahányszor kitátotta a száját, behajított egy-egy kecskebogyót. A pap sorra lenyelte a szájába került bogyókat. Amikor a bogyók elfogytak, a nyomorék meglengette a függönyt. A király a jelzésről észrevette, hogy elfogyott a kecskegané.

- Mester, amikor veled beszélgetek, sohasem tudom végigmondani a mondandómat. Te annyira bőbeszédű vagy, hogy egy marok kecskebogyó lenyelése közben sem voltál képes egy pillanatra elhallgatni.

A pap ettől kezdve ki sem merte nyitni a száját, nem mert szóba elegyedni a királlyal. A király nem felejtkezett meg a kőhajító mesterről. Magához hívatta:

- Te adtad vissza a nyugalمامat - mondta elégedetten. Nyolcféle értékes holmival megajándékozta, és a várostól a négy égtáj irányában fekvő négy falut adományozott neki.

99. Csábítás

Egyszer egy szerzetes, aki az alamizsnás szilkéjébe tett élelmen kívül semmit sem fogadott el, elmélkedésre szolgáló témát kapott a Mestertől, és elvonult egy elhagyatott parkba, ott tartózkodott révületbe merülten. Egy örömlány éppen ott beszélt meg találkát egy férfival:

- Erre és erre a helyre megyek, gyere oda utánam!

A férfi azonban nem jelent meg. A nő az utat leste, amelyen jönnie kellett, de nem látta. Elunta magát, sétált jobbra-balra, és a parkban járkálva észrevette a szerzetest, aki keresztbe tett lábbal üldögélt.

Nézett erre-arra, de más férfit nem látott a közelben.

- Ez is férfi, elcsavarom a fejét.

Elébe állt, felső ruháját hol levette, hol újra felvette, a haját kibontotta, majd újra felkötötte, tenyerét összeütötte és kacagott. A szerzetes nyugtalan lett, egész teste remegett.

- Mi történhetett velem? - töprengett. Ám közben a Mester órá gondolt:

- Elmélkedésre szolgáló témával távozott tőlem ez a szerzetes, hogy elvonultságban összpontosítsa gondolatait. Vajon milyen állapotban van most?

Meglátta a nőt, és megfigyelte a nő illetlen viselkedését és a szerzetes nyugtalanságát. Az Illatos Csarnokban ülve, megszólította a szerzetest a távolban:

- Szerzetes, az a hely, amelyet a szerelmi szenvedély rabjai kietlennek találnak, a szenvedélyektől szabadultaknak gyönyörűsége.

Saját alakjának mását sugározta oda a szerzetesnek, és a Tanra oktatva, ezt a verset mondta:

Örömet ad az erdőség, bár a világ nem élvezi.

A szenvtelenek kedvelik, nem a szenvedély rabjai.

100. A hóhér

Egykor négyszázkilencvenkilenc rabló abból élt, hogy betört a városban a házakba. Felkereste őket egy sárga, foltos bőrű, rézsín fogú ember:

- Közöttetek akarok élni.

Odavezették a rablóvezérhez:

- Ez az ember is csatlakozni kíván hozzánk.

A rablóvezér szemügyre vette:

- Ez az ember iszonyúan kegyetlen. Képes volna anyja mellét levágni és megenni, apja torkát átvágni és vérét meginni. Nincs helye közöttünk.

Elutasította. Ő azonban elutasítása után a rablóvezér egyik segédjének szolgálatába szegődött, és elnyerte rokonszenvét. Az maga mellé vette, és vele együtt újra felkereste a rablóvezért:

- Uram, ez jóra való ember, szolgálatunkra áll, vedd fel!

Kérésére a rablóvezér befogadta.

Ezután egy napon a város lakói összefogtak a király embereivel, elfogták a rablókat, és az ítélezési főtanácsosok elé szállították őket. A tanácsosok elrendelték, hogy bárddal nyakazzák le őket. Ekkor keresni kezdtek valakit, aki a kivégzést végrehajtsa, de senkit sem találtak, aki hajlandó lett volna vállalkozni a kivégzésre. Ekkor a bandavezért szólították fel:

- Ha kivégzed a többieket, megkíméljük az életedet, és jutalmat is kapsz. Öld meg őket!

Ő azonban nem volt hajlandó megölni társait, akik vele együtt töltötték életüket. Sorra ugyanígy megkérdezték mind a négyszázkilencvenkilencet, de egyikük sem vállalta. Legutoljára azt a sárga, foltos bőrű, rézsín fogú embert kérdezték. Ő igent mondott, kivégezte a többieket, megmaradt az élete, és jutalomban részesült.

Majd a várostól délre eső vidéken is elfogtak ötszáz rablót, a bíró elé állították őket, azok elrendelték lefejezésüket. A rablóvezéren kezdve mindegyiket megkérdezték, s mikor egyikük sem volt hajlandó a kivégzésre, eszükbe jutott:

- Múltkor egy ember kivégzett ötszáz rablót. Hol van az illető?

- Itt és itt láttuk - mondták az emberek. Előhívták:

- Végezd ki ezeket, megjutalmazunk.

Igent mondott, valamennyit kivégezte, jutalmat kapott. A polgárok megtanácskozták:

- Használható ember, megteesszük állandó hóhérnak.

Kinevezték erre a feladatra, és díjazták érte. Később a nyugati vidéken és az északi vidéken is elfogtak ötszáz-ötszáz rablót, és ő valamennyit kivégezte. Így négy világtájról begyűjtött kétezer embert küldött halálba, s ettől fogva a naponta előállított egy vagy két személyen hajtotta végre az ítéletet. Ötvenöt éven át folytatta a hóhér mesterségét. Am amikor meg-

vénült, nem tudta egyetlen csapással leütni a fejet, és két-három sújtással kínozza az elítélteket.

- Akad másik hóhér is, ez túlságosan kínozza az elítélteket, nem tudjuk használni - döntöttek a polgárok, és leváltották megbízatásáról. Amíg a hóhér mesterségét végezte, négy dolgot kapott: új ruhát viselhetett, friss vajjal kevert tejes rizslét ihatott, jázminkoszorúval ékesíthette magát, kenetekkel illatosíthatta magát. Tovább nem kapta meg mindezt. Azon a napon, amikor leváltották, ezt kérte:

- Főzzetek nekem tejes rizslét! - azzal új ruhát, jázminkoszorút és keneteket vett magához, lement a folyóhoz, megfürdött, magára öltötte az új ruhát, nyakába akasztotta a jázminkoszorút, kenetekkel illatosította magát, hazament és leült. Elébe tették a friss vajjal kevert tejes rizslét, és vizet hoztak kézmosáshoz.

Ebben a pillanatban tért magához elmélyüléséből a tiszteletreméltó Száriputta. Magában végigtekintette alamizsnakérő körútját:

- Ma hová menjek?

Meglátta a hóhér házában a tejes rizslét. Fontolóra vette:

- Vajon barátságosan fog fogadni ez az ember?

Felismerte:

- Ahogy észre vesz, barátságosan fog fogadni, és fogadása jutalmául nagy érdemet fog szerezni ez a derék ember.

Magára öltötte felsőruháját, fogta alamizsnagyűjtő szilkéjét, és megjelent a ház ajtaja előtt. A szerzetes láttán az ember lelkét áhítat töltötte el, és így gondolkozott:

- Hosszú ideig hóhér mesterséget folytattam, sok embert kivégeztem. Most tejes rizslét készítettek nekem házamban. Ideérkezett a tiszteletreméltó szerzetes, és házam ajtajában áll. Kötelességem a szentséget adományban részesíteni.

Félretolta az elébe tett rizslét, a szerzetes elé járult, tisztelettudóan üdvözölte, a házban helyet kínálta, szilkéjébe tejes rizslét öntött, friss vajjal elegyítette, és legyezni kezdte a szerzetest. Azonban mivel ő maga is régóta nem ízlelt rizslét, erősen megkívánta. A szerzetes tisztában volt kívánságával, és bízta:

- Világi hívő, idd meg a magad rizslevét!

Ő egy másik ember kezébe nyomta a legyezőt, és megitta a rizslét. A szerzetes felszólította a legyező embert:

- Eredj, legyezd a házigazdát!

Miközben legyezték, ivott a rizsléből, amennyi belefért, majd visszatért és tovább legyezte a szerzetest. Amikor az befejezte az étkezést, átnyújtotta neki alamizsnás szilkéjét. A szerzetes áldást mondott. Ő azonban képtelen volt figyelmét a szerzetes oktató szavaira összpontosítani. A szerzetes észrevette:

- Világi hívő, miért nem tudsz az oktatásra figyelni?

- Uram, hosszú ideig kegyetlen mesterséget folytattam, sok embert halálba küldtem. Viselt dolgainra emlékezve nem tudom figyelmemet szentséged oktató szavaira összpontosítani.

- Fogással fogok élni - gondolta a szerzetes, és rákérdezett:

- Mondd, saját akaratodból cselekedtél, vagy más parancsára?

- A király parancsolt rám, uram.

- Ebben az esetben téged terhel-e a bűn, világi hívő?

Az egyszerű lelkű ember a szerzetes szava hallatára erre a meggyőződésre jutott:

- Valóban, én nem követtem el bűnt. Uram, folytasd az oktatást!

Ezután összpontosítani tudta a figyelmét a szerzetes áldó szavaira, meghallgatta a Tant, elindult a sodrásba belépők útján, igaz nyugalom szállt szívére. A szerzetes az áldás befejeztével távozott.

A hívő egy darabig kísérte a szerzetest, majd visszatért. Visszafelé egy démon tehén alakjában megtámadta, mellen taszította és megölte. Halála után a Tusita-égben született újjá.

A szerzetesek a gyülekezeti teremben megtárgyalták:

- Ez a hóhér ötvenöt évig kegyetlen mesterséget folytatott, ma leváltották, ma alamizsnát adott egy szerzetesnek, ma távozott az élők sorából. Vajon hol született újjá?

Jött a Mester, megkérdezte:

- Milyen kérdés megbeszélésére ültetek össze, szerzetesek?

Megmondták.

- Szerzetesek, a Tusita-égben született újjá.

- Mit mondasz, urunk? Ilyen hosszú időn át ilyen sok embert küldött a halálba, és mégis a Tusita-égben született újjá?

- Igen, szerzetesek. Kiváló lelki útmutatóra tett szert: Száriputtától hallotta a Tant, felfogta, helyes tudásra tett szert, és távozta után a Tusita-égbe jutott.

És ezt a verset mondta:

Az Igaz Tant meghallgatta a hóhér áhítatosan.
nyugalom szállt a szívére, és most az eget élvezi.

- Urunk, az áldásmondó igékben nem rejlik nagy erő, ő viszont nagy bűnt követett el. Hogyan részesülhetett ilyen kitüntetésben?

- Szerzetesek, ne mérlegeljétek tanításaimat, hogy mi bennük a nagy, mi bennük a kicsi. Egyetlen hasznos szó is üdvös belőle.

És ehhez kapcsolódva, a Tanra oktatva, ezt a verset mondta:

Ezer fölösleges szónál, amelyből hasznot nem merít,
egy hasznos szó is többet ér, ha hallása nyugalmat ad.

111. Megtérő rablóbanda

Egyszer egy Kondannya nevű szerzetes elmélkedésre szolgáló gondolatot kapott a Mestertől, elvonult az erdőbe, és elérte a szentség fokát.

- Beszámolok a Mesternek - gondolta, és útnak indult. Útközben elfáradt, letért az útról, leült egy fennsíkon, és révületbe merült. Eközben egy ötszáz főből álló rablóbanda kirabolt egy falut, a rablók a zsákmányt akkora kötegekbe kötözték, amekkorákat elbírtak, a fejükre rakták és indultak. Messzire haladtak, elfáradtak.

- Nagy utat tettünk meg, ezen a fennsíkon megpihenhetünk.

Letértek az útról a fennsíkra, s ott megpillantották a szerzetest. Fatöknék nézték, és egyik rabló a szerzetes fejére dobta a csomagját, a másik mellé rakta. Így az ötszáz rabló ötszáz köteggel rakta körül a szerzetest. Letelepedtek, elaludtak. Pirkadatkor felébredtek, mindegyik fogta a maga csomagját, s mikor észrevették a szerzetest, kísértetnek gondolták és futásnak eredtek.

- Világi hívők, ne féljete! Remete vagyok - szólt utánuk a szerzetes. Lába elé borultak, bocsánataért esedeztek:

- Bocsáss meg, urunk! Fatöknék néztünk.

Majd a rablóvezér szólt:

- Szentséged oldalán be akarok lépni a szerzetbe.

- Mi is be akarunk lépni - vették át a szót a többiek.

Így mindannyian közös akarattal felvételüket kérték a szerzetestől a rendbe. A szerzetes mindnyájukat felvette. Ettől fogva a *Khánu-Kondannya* „Fatörzs-Kondannya” név ragadt rá.

Az új szerzetesekkel együtt a Mester elé járult. A Mester rákérdezett:

- Mi az, Kondannya, tanítványokra tettél szert?

Beszámolt a történetekről.

- Így áll a helyzet, szerzetesek?

- Igen, urunk. Sohasem tapasztaltunk mástól ilyen varázserőt, ezért léptünk be a szerzetbe.

- Szerzetesek, egykori balgatatag tettek között eltöltött életek száz événél többet ér mostani, bölcsességre ébredt életek egyetlen napja - szólt a Mester, és ehhez kapcsolódva, a Tanra oktatva, ezt a verset mondta:

Élhet valaki száz évig ostobán és gondatlanul,
egy napi élet többet ér okosan és gondolkodón.

113. Csapások sorozata

Patácsára egy szávatthibeli nagykereskedő gyönyörű szép lánya volt. Apja vagyona negyven millióra rúgott. Mikor tizenhatodik éve felé közeledett, egy hétemeletes palota legfelső emeletére költöztették, ott őriztették. Ennek ellenére vétkezett az egyik örével.

Szülei eljegyezték egy hasonló rangú családból származó fiatalemberrel, és kitűzték az esküvő napját. A kitűzött nap közeledtével szólt az örének:

- Feleségül szánnak ebbe és ebbe a családba. Ha férjem házába kerültem, oda akkor sem tudsz bejutni, ha ajándékhozás ürügyén keresel fel. Ha szeretsz, tüstént meneküljünk el együtt valamilyen úton-módon.

- Jól van, kedvesem. Holnap korán reggel várni foglak a városkapuban ezen és ezen a helyen. Valamilyen ürüggyel hagyd el a házat, és gyere oda.

Másnap a megbeszélt helyen várta. A nő reggel rongyos ruhába öltözött, a haját szétborzolta, testét bekente vörös szantálporral, vizeskancsót fogott a kezébe, és a szolgálólányok közé elegyedve kijutott a házból, a találkahelyre sietett. A férfi vele együtt távoli vidékre távozott, és letelepedett egy faluban. Ott az erdőben szántóföldet hasított, fát és leveleket gyűjtött. A nő kannában vizet hozott, saját kezével hántolta a rizst, főzött, így aratta le vétke gyümölcsét.

Idő múltán az asszony teherbe esett. Mikor beteltek terhessége napjai, megkérte férjét:

- Itt nincs senki, aki segítségemre legyen. A szülők szíve gyermekükkel szemben lágy. Vigyél el hozzájuk, ott fogok szülni.

- Mit beszélsz, kedvesem? Ha szüleid engem meglátnak, kegyetlenül felelősségre vonnak; nem mehetek veled.

Újra meg újra kérlelte, de nem tudta rábeszélni az útra. Ezért egyszer, amikor férje kiment az erdőbe, szólt a szomszédoknak:

- Ha a férjem hazatér és nem talál itthon, s megkérdezi, hová mentem, mondjátok meg neki, hogy szülőházamba látogattam.

Bezárta a ház ajtaját, és útnak indult. Férje hazaérkezett, nem találta a feleségét. Érdeklődött a szomszédoktól, és értesült a történetekről.

- Hazahívom - határozta el. Utána indult, utolérte, mindenképpen könyörgött neki, de nem tudta rábírní a visszatérésre. Közben egyik helyen megkezdődtek a szülési fájdalmak. Közölte férjével, hogy rájöttek a szülési fájdalmak, félrevonult a bokrok közé, lefeküdt a földre, s ott kínlódva-henteregve megszülte a fiát.

- Amiért a szülői házba akartam hazatérni, az már megtörtént.

Férjével együtt visszatért házukba, továbbra is ott lakott.

Következő alkalommal ismét teherbe esett. Mikor beteltek terhessége napjai, ugyanúgy kérlelte férjét, de nem nyerte el hozzájárulását. Ekkor ölébe vette kisfiát, és ugyanúgy útnak indult. Férje ugyanúgy utána ment, kérte, álljon meg, de ő nem volt hajlandó visszafordulni.

Miközben haladtak, váratlanul beborult az ég, a napot felhők takarták el, villámlott és mennydörgött, a szünet nélküli felhőszakadás mintha az eget hasította volna meg. Közben beálltak a szülési görcsök. Szólt a férjének.

- Uram, kezdődnek a szülési görcsök, nem bírom elviselni. Készíts valami esőtől védett fedezéket!

Férje fejszével a kezében erre-arra keresgélt, és észrevett egy hangyafészekből kisarjadt bokrot. Nekilátott kivágni. A hangyafészekből előkúszott egy halálos mérgű kígyó, és megmarta. Egy szempillantás alatt egész teste megkékült, s mintha belülről perzselő tűzlángok égetnék, holtan esett össze. Közben felesége keserves kínok között várta vissza, de hiába. Megszülte második fiát. A két csöppség a szél és eső rohamától szenvedve, keservesen sírt. Anyjuk két térdére és két könyökére ereszkedett a földön, mellére szorította a gyermekeket, így töltötte az egész éjszakát. Teste olyan lett, mint a hervadt falevél, mintha minden vér kifolyt volna belőle. Virradatkor ölébe vette újszülöttjét - színe olyan volt, mintha egy darab nyers hús volna -, a másikat ujjánál fogva vezette, és elindult velük a férje nyomán:

- Gyere, kisfiam, erre ment apád.

Rátalált a hangyafészekben, holtan, földön heverve, megkékülve, megmerevedve.

- Miattam halt meg a férjem - sírt fel, és zokogva folytatta útját. Megérkezett az Acsiravati folyóhoz, amelynek vize az egész éjszakán át zuhogó záportól hol térdig, hol derékig ért. Annyira elgyengült, hogy nem tudott két gyermekkel átkelni a vízen. Nagyobbik gyermekét letette az innenső parton, a másikkal átkelt a túlpartra, letört egy gallyat, a földre terítette, ráhelyezte a csecsemőt, otthagya, és elindult a másikért. Alig tudott átkelni, újra meg újra visszafordult, megnézte a kicsit, és nekiindult. Amikor a folyó közepéig ért, egy ölyv észrevette a csecsemőt, húsdarabnak nézte, és lecsapott rá a levegőből. Az anya látta, hogy gyermekeire készül lecsapni, két kézzel hadonászott, és háromszor is teli torokból kiáltott: „Hess, hess!”, de az ölyv a távolság miatt meg sem hallotta, felragadta a csecsemőt, felröppent a levegőbe, tovatűnt.

Az innenső parton hagyott gyermek látta, hogy anyja a folyó közepén két kézzel hadonászik és kiabál, s azt hitte, hogy őt hívja. Beugrott a vízbe. Így a kisebbik gyermeket egy ölyv ragadta el, a nagyobbikat a víz sodorta el.

Az anya sírt-rítt: „Egyik gyermekemet az ölyv ragadta el, a másikat a víz sodorta el, férjem az úton pusztult el!” Ahogy az úton haladt, szembejött vele egy Szávatthi felől közeledő férfi. Megkérdezte tőle:

- Hová való vagy, uram?

- Szávatthiban lakom, asszonyom.

- Szávatthiban ebben és ebben az utcában lakik egy ilyen és ilyen nevű család, ismered őket?

- Ismerem, asszonyom, de róluk ne érdeklődjél. Ha vannak más ismerőseid, azokról kérdezősködjél.

- Mások nem érdekelnek, róluk kérdezlek, uram.

- Látom, asszonyom, nem hagyod, hogy hallgassak róluk. Ugye az elmúlt éjszaka tapasztaltad, hogy egész éjjel zuhogott a zápor?

- Tapasztaltam, uram, engem vert egész éjszaka, nem mást. Később elmondom, hogy mi történt velem, de most arról beszélj, hogy mi történt annak a kereskedőnek a családjával.

- Asszonyom, múlt éjszaka összeomlott a ház, rázuhant a kereskedőre, a feleségére, a fiára. Mindhármyukat közös máglyán hamvasztják; látod azt a füstöt?

Az asszony ebben a pillanatban esztét veszttette. Nem vette észre, hogy ruhája lehullott testéről, és anyaszült meztelenül maradt. Jajgatott, siránkozott:

Meghalt mind a két gyermekem, útközben elpusztult uram,
anyám, apám és testvérem teste egy máglyán hamvad el!

Így jajveszékelt, szanaszét kóborolva. „Örült, örült!” kiabálták, akik látták, és mindenféle szemetet, port markolva, a fejére szórták, kövekkel dobálták.

Ebben az időben a Mester a dzsétavanai nagy kolostorban ült nyolc gyülekezet körében, és a Tant oktatta. (...) Messziről megpillantotta a közeledő Patácsárát.

- Rajtam kívül senki sem segíthet rajta - gondolta, és megígéztt, hogy a kolostorba jöjjön. Amikor a gyülekezet meglátta, felkiáltottak:

- Ne engedjétek, hogy ez az örült ide jöjjön!

- Hagyjátok, ne tartóztassátok fel!

Amikor közelebb ért, kimondta a szót:

- Húgom, nyerd vissza emlékező tehetségedet!

Buddha hatalmából abban a pillanatban visszanyerte emlékező tehetségét. De ugyanakkor azt is észrevette, hogy minden ruhát ledobott magáról, és szégyentől-büntől félve, összegubbaszkodva roskadt le a földre. Egyik jelenlévő odadobta neki felsőruháját. Magára borította, a Mester elé járult, és egész testével földre borulva aranszínű lábai előtt, megszólalt:

- Uram, te légy segítőm, te légy oltalmazóm! Egyik fiamat ölyv ragadta el, a másikat a víz sodorta el, férjem útközben meghalt, szüleimre és bátyámra ráomlott a ház, és most együtt hamvadnak a máglyán.

- Patácsára, ne bánkódjál! - szólt a Mester. Ahhoz érkezttél, akinek hatalmában áll, hogy oltalmat, menedéket, segítséget nyújtson neked. Mert ahogy jelen életedben egyik fiadat ölyv ragadta el, a másikat víz sodorta el, férjed útközben meghalt, szüleidre ráomlott a ház, ugyanúgy az újjászületések fortagában gyermekeid és a többiek elhunytá miatt öntött könnyeid özöne több volt, mint a négy óceán vize.

És ezt a verset mondta:

Négy óceánnak vize ahhoz semmiség,
amennyi könnyet szomorúság, fájdalom,
bánat kisajtott e világon mindenütt.
Asszony, ne hidd, hogy egyedül tiéd a gyász.

Így emlékeztetett a Mester az újjászületések kezdet és vég nélküli láncolatára, és az asszony testét átjáró fájdalom csillapodott a tanítástól. (...)

Ezután a Mester, ehhez kapcsolódva, a Tanra oktatva, ezt a verset mondta:

Élhet valaki száz évig, nem látva: születünk s halunk;
egy napi élet többet ér, látva, hogy születünk s halunk.

114. A mustármag (Kiszágótamí története)

(Egy Kiszágótamí nevű asszonynak fia született, de amikor a gyermek akkora volt, hogy éppen járni kezdett, váratlanul elhunyt.)

Kiszágótamí még sohasem találkozott a halállal, s amikor jöttek hamvasztani vinni a halottat, nem engedte.

- Orvosságot fogok keresni a fiamnak - szolt, ölébe vette a holttestet, és házról házra járt vele, érdeklődve:

- Ismertek-e valami orvosságot a fiamnak?

- Asszony, elment az eszed, hogy halott gyermekednek orvosságot keresel? - mondták az emberek.

- Bizonyosan fogok valakit találni, aki orvosságot ismer fiam részére - állította ő, és ment tovább.

Látta ezt egy bölcs ember, és így gondolkozott:

- Ennek a leányomnak nyilván ez volt az első gyermeke, még sohasem találkozott a halállal. Segítenem kell rajta.

Szolt neki:

- Asszony, én nem ismerek ugyan orvosságot, de ismerek valakit, aki orvosságot ismer.

- Ki az, aki ismer, uram?

- A Mester ismer; menj, asszony, érdeklődjél tőle.

- Megyek, uram, érdeklődöm, uram.

Felkereste a Mestert, tisztelettel üdvözölte, oldalt megállt előtte, és megkérdezte:

- Tiszteletreméltó úr, ismersz orvosságot fiamnak?

- Igen, ismerek.

- Mit kell szereznem hozzá?

- Egy csipetnyi mustármagot kell kerítened.

- Megszerzem, uram. Kinek a házából hozhatom?

- Akinek házában még sohasem halt meg sem fiú, sem leány.

- Rendben van, uram.

Elköszönt a Mestertől, és ölében a halott gyermekkel elindult a faluba. Megállt az első ház ajtajában:

- Van-e ebben a házban mustármag? Gyermekeimnek ez az orvossága.

- Van - mondták.

- Akkor adjatok belőle.

Amikor hozták a mustármagot és átnyújtották, megkérdezte:

- Ebben a házban még nem halt meg soha sem fiú, sem leány?

- Mit beszélsz, asszony? Élő csak kevés van, halott annál több.

- Akkor vegyétek vissza a mustármagot, ez nem felel meg orvosságnak a gyermekemnek - adta vissza. Kérdezősködve így járta sorra az összes házat egymás után, de egyetlen házban sem kapott olyan mustármagot, amit keresett. Estére kelve elgondolkozott:

- Jaj, nehéz feladat. Azt hittem, hogy egyedül nekem halt meg a gyermekem, de az egész faluban több a halott, mint az élő.

Anyai szeretettől lágy szíve megkeményedett ettől a gondolattól. A gyermeket letette az erdőben, a Mesterhez járult, tisztelettel üdvözölte, és oldalt megállt előtte.

- Szereztl-e egy csipetnyi mustármagot?

- Nem tudtam szerezni, uram. Az egész faluban több a halott, mint az élő.

- Azt képzelted, hogy csak a te fiad halt meg - mondta a Mester. - Pedig ez minden élőlény örök törvénye. A Halálkirály minden élő elragad, ellenállhatatlan áradatként sodorja őket a pusztulás tengerébe, mielőtt vágyaik beteljesültek volna.

És a Tanra oktatva, ezt a verset mondta:

A vágyódót, utódokért és jószágért bolondulót
a halál elsodorja, mint alvó falut az áradás.

A vers elhangzása után Kiszágótamí elnyerte a sodrásba belépés gyümölcsét.

125. A vadász és kutyái

Egyszer egy Kóka nevű vadász korán reggel fogta nyilát, és kutyafalkájával az erdőbe indult. Útközben megpillantott egy szerzetest, aki alamizsnáért indult a faluba. Megmérgeződött:

- Rossz előjelet láttam, ma semmit sem fogok elejteni.

A szerzetes befejezte körútját, elfogyasztotta az ételt, és elindult vissza a kolostorba. A vadász az erdőben csatangolt, de semmit sem tudott elejteni. Hazatérőben újra találkozott a szerzettel.

- Ma reggel találkoztam vele, és balszerencsét hozott rám. Hiába jártam az erdőt, nem akadt zsákmányom. Most megint szembejön velem. Ráuszítom a kutyáimat, tépjék szét - gondolta, és ráeresztette a kutyákat.

- Jámbor ember, ne tégy így! - kérlelte a szerzetes.

- Ma nem akadt semmi zsákmányom, mert beléd botlottam, most megint beléd botlottam, széttépetlek - szolt, és ráuszította a kutyákat. A szerzetes sietve felmászott egy fára, és embermagasságban leült egy ágra. A kutyák körülvették a fát.

- Hiába másztál fel a fára, nem menekülsz - mondta a vadász, és egy nyilat eresztett a talpába.

- Ne tégy így - kérlelte továbbra is a szerzetes. Ő azonban nem hallgatott a kérésre, és megint rálőtt. Amikor az egyik talpát megsebezte, a szerzetes felhúzta azt a lábát, és a másikat eresztette le. Amikor azt is megsebezte, azt is felhúzta. Így mindkét talpát megsebezte, nem törődve könnyölgésével. A szerzetes testét tűz járta át. Kínjában gondolkozni sem tudott, és azt sem vette észre, hogy közben felsőruhája lecsúszott. A leeső lepel a vadászt tetőtől talpig beborította. A kutyák azt hitték, hogy a szerzetes esett le a fáról, bebújtak a lepel alá, nekiestek saját gazdájuknak, és felfalták, hogy csak a csontja maradt. Eztán a kutyák kibújtak a lepel alól, és várakoztak.

A szerzetes letört egy száraz ágat, és rájuk dobta. A kutyák észrevették a szerzetest, és rájöttek, hogy a gazdájukat marcangolták szét. Elrohantak az erdőbe. A szerzetesnek lelkiismeretfurdalása támadt:

- Az okozta pusztulását, hogy az én felsőruhám került rá. Vajon nem szenvedett-e csorbát a becsületem?

Leszállt a fáról, a Mester elé járult, és elejétől kezdve beszámolt az egész történetről:

- Uram, az én köntösöm miatt pusztult el az a jámbor ember. Vajon nem szenvedett-e csorbát a becsületem, vajon nem veszítettem el szerzetesi mivoltomat?

- Szerzetes, a becsületed csorbítatlan, szerzetesi mivoltodat nem veszítetted el. Ő ártatlant bántalmazott, ezért kellett pusztulnia. Nem most történt első ízben; előző születésében is ártatlant bántalmazott, és pusztulnia kellett - válaszolta a Mester, és a dolog megvilágítására elmondta a múltbeli történetet:

Egyszer egy orvos bejárta az egyik falut, hogy gyógytudományával keresetre találjon, de semmi munkája sem akadt. Éhesen távozott a faluból, és a falu kapujában megpillantott egy sereg játszadozó gyereket.

- Megmaratom őket egy kígyóval, azután meggyógyítom, így keresethez jutok.

Rámutatott egy faodúban rejtőző kígyóra, amelyik elődugta a fejét az odú száján:

- Nézzétek, gyerekek! Itt egy madárfióka! Fogjátok meg!

Az egyik gyerek jól megszorította a kígyó nyakát, és kihúzta az odúból. De mikor észrevette, hogy kígyó, felsikoltott, és a közelben álló orvos fejére hajította. A kígyó az orvos válla köré tekerőzött, és keményen belemart. Az orvos abban a helyben kimúlt. Tehát ez a Kóka nevű vadász a múltban is ártatlant bántalmazott, és pusztulnia kellett.

A Mester a Múltbeli történet elmondása és a kapcsolat feltárása után ezt a verset mondta:

Aki ártatlan, tiszta szívű, jámbor,
senkit se bántó, igaz embert megsért,
arra a gazra visszahull a bűne,
mint széllal szemben levegőbe szórt por.

127. A bűn visszaüt

Amikor a Mester Dzsétavanában tartózkodott, nagyszámú szerzetes útra kelt, hogy találkozzék a Mesterrel. Alamizsnáért betértek egy faluba. A falusiak fogadták az érkezőket, elhelyezték őket a pihenőcsarnokban, ételt és rizslét készítettek nekik, és amíg az étel elkészültére vártak, leültek eléjük a Tant hallgatni. Eközben az egyik rizst főző asszony üstje alól, mialatt a mártást készítette, kicsapott a láng, és belekapott a tetőbe. Egy száraz fűcsomó levált a tetőről, és lángolva felszállt a levegőbe. Éppen ekkor arra repült a levegőben egy varjú, a nyaka beleakadt a csóvába, összeégve zuhant a falu közepére.

- Jaj, keserves dolog! Nézzétek, testvérek, milyen szerencsétlenség érte ezt a varjút! A Mesteren kívül senki sem tudja, mit követhetett el előző életében. Kérdezzük meg a Mestertől, mit vétett - szóltak a szerzetesek, akik szemtanúi voltak a látványnak, és útnak indultak.

A szerzetesek egy másik csoportja hajóra szállt, hogy találkozzék a Mesterrel. A hajó egyszerre mozdulatlanul megállt a tengeren.

- Valaki bajt hozó van közöttünk - mondták az emberek, és sorsot vetettek. A hajóskapitány felesége kedves, szép fiatalasszony volt, és a sors őrá esett.

- Vessetek újra sorsot - szóltak, sőt harmadszor is sorsot vetettek, de harmadszor is őrá esett. Az emberek a kapitány szemébe néztek:

- Nos, uram?

- Egy miatt nem veszhetnek el sokan. Vessétek a vízbe!

Megragadták és készültek a vízbe vetni. Halálfélelmében felsikoltott.

- Nem volna értelme, hogy ékszerei is pusztulásba menjenek. Szedjétek le róla minden ékszert, őt csavarjátok egy lepelbe, úgy dobjátok be. De én nem bírom elviselni, hogy a hullámok hátán vergődni lássam. Kössetek a nyakára egy homokkal teli vizes edényt, úgy vessétek a tengerbe - szólt a kapitány.

Úgy is tettek. Mihelyst a vízbe zuhant, a halak és a teknősbékák szétmarcangolták.

A történetek láttán a szerzetesek így beszéltek:

- A Mester kivételével senki sem tudhatja, mit követhetett el előző életében ez az asszony. Kérdezzük meg a Mestertől, mit vétett!

Amikor megérkeztek a kívánt helyre, kiszálltak a hajóból, és útnak indultak.

Másik hét szerzetes is útra kelt, hogy találkozzék a Mesterrel. Estére kelve egy kolostorhoz érkeztek, bementek, szállást kértek. Az egyik hegyüregbe vájt cellában hét fekvőhely volt, ezt bocsájtották rendelkezésükre. Elhelyezkedtek benne. Éjszaka egy háznagyságú szikla legördült a hegyről, és elzárta a barlangcella bejáratát.

- Mi ajánlottuk fel ezt a cellát a vendég szerzeteseknek, most ez a hatalmas szikla elzárta a barlang bejáratát. Távolítsuk el! - szóltak a kolostorbeli szerzetesek, hét falu embereit összehívták, de minden erőfeszítésükkel sem bírták megmozdítani a sziklát. Belülről a bezárt

szerzetesek is erőlködtek, de így sem bírták elmozdítani a sziklát hét napig. A jövevény szerzetesek hét napig koplaltak és nagyon szenvedtek. A hetedik napon a szikla magától megmozdult és elgurult. A szerzetesek előjöttek.

- Ezt a ránk zúdult csapást a Mesteren kívül senki sem tudja megmagyarázni. Kérdezzük meg a Mestert - szóltak, és útnak indultak. Útközben összetalálkoztak az előbbiekkal, és együtt érkeztek a Mester színe elé. Tisztelettel köszöntötték, oldalt leültek. A Mester barátságosan fogadta őket, és ők sorban érdeklődtek tőle a látottak és átéltek felől. A Mester sorra elmagyarázta:

- Szerzetesek, az a varjú ugyanazt szenvedte el, amit egykor ő okozott. Egykor régen Benáreszben egy földműves be akarta törni igába az ökrét, de nem sikerült. Az ökror egy darabig ment, azután lefeküdt. Ütötte, akkor felállt, ment egy darabig, azután újra lefeküdt. Hiába erőlködött, nem boldogult vele. Megmérgeződött:

- No, ezután nyugodtan fekhatsz - mondta, s mintha szalmakazlat rakna, beborította a nyakát szalmával, és meggyújtotta. Az ökror összeégett és elpusztult. Az a bizonyos varjú annak idején ezt a bünt követte el, szerzetesek. Büntetésül sokáig főtt a pokolban, majd hátralévő büntetéseként hétszer varjúként született, ugyanígy megégett a levegőben és elpusztult.

Szerzetesek, az az asszony is ugyanazt szenvedte el, amit egykor ő okozott. Egykor régen Benáreszben egy házigazda felesége volt. Sajátkezűleg végzett minden házi munkát, vízfordást, rizshántolást, főzést. Volt egy kutyája, s miközben végezte a ház körüli teendőket, a kutya leült és nézte. Amikor az asszony kiment a szántóföldre rizst aratni, vagy az erdőbe fát és levelet gyűjteni, mindig vele ment. Fiatalok látták ezt, és gúnyolni kezdték:

- Nézzétek, jön a vadász a kutyájával! Ma húst fogunk enni.

Az asszonyt bosszantotta ez a beszéd, és a kutyát bottal, göröngyökkel elkergette, de a kutya újra visszatért és hozzá szegődött.

(Tudniillik a kutya a megelőző harmadik életében az asszony férje volt, ezért nem tudott a ragaszkodástól megszabadulni. Mert senki sincs, aki az újjászületések végtelen fogatagában ne lett volna valakinek a felesége vagy férje, és akik közeli születésükben voltak rokonok, azok vonzódása különösen erős. Ezért nem tudott az a kutya megválni az asszonytól.)

Az asszony megmérgeződött. Amikor kiment a szántóföldre, hogy rizst hozzon, rizslét főzni a férjének, egy kötelet dugott a ruhája alatt a keblébe. A kutya ment utána. Miután ellátta a férjét rizslével, fogott egy üres vizesedényt, elindult vízéért, az edényt megtöltötte homokkal. A kutya a közelben állt és nézte. Magához hívta a kutyát.

- Hosszú idő óta ma hallok először kedves szót - örvendezett a kutya, és farkcsóválva odafutott. Az asszony nyakon csípte, szorosan fogta, a kötel egyik végére a vizesedényt kötötte, a másik végét a kutya nyakára erősítette, és az edényt legördítette a vízbe. Az edény a kutyát magával rántotta, a vízbe zuhant, megfulladt. Az asszony tette büntetésül sokáig főtt a pokolban, majd hátralévő büntetésként száz születésben homokkal telt edényt kötöttek a nyakába, vízbe vetették, ott fulladt meg.

Szerzetesek, ti is ugyanazt szenvedtétek el, amit egykor ti okoztatok. Egykor régen Benáreszben élt hét pásztorfiú. Hetednaponként egy erdőbe hajtották a teheneket. Egy napon a legeltetés befejeztével hazatérőben megpillantottak egy nagy gyíkot, nyomába eredtek. A menekülő gyík egy hangyafészekbe búj.

A hangyafészeknek hét nyílása volt.

- Ma már nem érünk rá megfogni, holnap visszajövünk és megfogjuk - mondták a fiúk, és mindegyikőjük fogott egy marok letört gallyat, heten a hét nyílást betömtek, és távoztak. Másnapra megfélelkeztek a gyíkról, másfelé hajtották a csordát. Hetednap megint oda mentek legeltetni, és a hangyafészekről eszükbe jutott a gyík.

- Vajon mi történt vele? - és mindegyik kibontotta a lyukat, amelyet betömött. A gyík azt sem tudta, él-e, hal-e, csonttá-bőrré soványodva, remegve mászott elő. Megsajnálták:

- Ne öljük meg! Hét napig éhezett.

Megsimogatták a hátát, és eleresztették:

- Eredj békével!

Mivel nem ölték meg, nem kerültek a pokolba, de heten együtt maradtak, és tizennégy születésen át hét-hét napig éheztek. Szerzetesek, ti voltatok az a hét pásztorfiú, akik ezt elkövették.

Így válaszolt a Mester valamennyi kérdésre.

Az egyik szerzetes megkérdezte:

- Uram, tehát ha valaki bűnt követett el, nem kerülheti el a büntetést, akár a levegőbe repül, akár a tenger mélyére süllyed, akár hegyi barlangba búvik?

- Úgy van, szerzetesek. Nincs egyetlen hely sem akár a levegőben, akár máshol, ahol bárki elkerülhetné a büntetést elkövetett bűnéért - szólt a Mester, és a kapcsolat feltárása után, a Tanra oktatva, ezt a verset mondta:

Sem fent az égben, sem a tenger mélyén,
sem hegyi barlang sötét üregében
nincsen olyan hely az egész világon,
hol elbújhatna bűnétől a bűnös.

133. Viszálykeltő istennő

Valaha, a Kasszapa Buddha idejében, élt két szerzetes, akik olyan szoros jóbarátságban álltak, mintha egyugyanazon anya méhéből születtek volna. Majd később, a Dígháju Buddha idejében, a szerzetesek szokásává vált, hogy évenként vagy félévenként böjtnapra összegyűljenek. Ők is elindultak tartózkodóhelyükről a gyülekezeti terembe.

Egy istennő a harminchárom isten egéből felfigyelt rájuk:

- Ez a két szerzetes igen szoros barátságban áll. Vajon sikerülne-e összeveszíteni őket? - gondolta balgaságában, s ahogy elgondolta, már indult is oda. Éppen ekkor szólt az egyik szerzetes a barátjának:

- Testvér, várj egy pillanatig; testi szükségletemet kell végeznem.

Az istennő emberi testet öltött, és amikor a bokrok közé félrevonuló szerzetes előjött, női alakban nyomába szegődött, és egyik kezével a haját igazgatta, másikkal az alsóruháját hozta rendbe. A szerzetes számára láthatatlan volt, de amikor a reá váró másik szerzetes megfordult és szembe került vele, megpillantotta a nőt az említett mozdulatokkal. Amikor a nő látta, hogy észrevették, eltűnt. Mihelyt a szerzetes odaért a társához, az rászólt:

- Testvérem, vétettél az erény ellen.

- Nem, testvér, semmi ilyesmit nem tettem.

- Ugyan, éppen most láttam, hogy mögötted jött egy fiatal nő, aki ezt és ezt csinálta, te mégis azt mondd, hogy semmi ilyesmit nem tettél.

Mintha a mennykő csapott volna a fejére:

- Ne tégy tönkre, testvér, nem tettem semmi ilyesmit.

- A saját szememmel láttam; azt gondolod, hogy hiszek neked? - és a szerzetes szakított barátjával, mint egy kettétört bot.

A gyülekezeti teremben leült a szerzetes és kijelentette:

- Nem vagyok hajlandó az ő társaságában megülni az ünnepet.

- Testvérek, egy porszemnyi folt sincs a tisztaságomon - mondta a másiktársainak. Barátja azonban erősködött:

- Saját szememmel láttam.

Amikor az istennő látta, hogy a szerzetes nem hajlandó az ünnepet a másik társaságában megülni, megbánta tettét:

- Súlyos vétket követtem el. - és szólt a másiknak:

- Uram, a tiszteletreméltó szerzetes nem vétett velem az erény ellen. Pusztán azért műveltem ezt, hogy próbára tegyem a barátságokat. Üld meg az ünnepet az ő társaságában.

Mindezt a levegőben állva mondta el. A szerzetes hitt neki, és megülte az ünnepet. Azonban többé nem volt olyan jó szívvel társa iránt, mint azelőtt.

Az istennő az Avícsi pokolban született újjá.

137. Moggallána halála

Egyszer a tévtanokat hirdető szekta tagjai összegyűltek és tanácskoztak:

- Testvérek, tudjátok-e, hogy mi az oka annak, hogy a Gótama szerzetesnek nyújtott adományok és ajándékok folytonosan gyarapodnak?

- Nem tudjuk. Ti tudjátok?

- Igen, tudjuk. Mindez egyedül a nagy Moggallánának köszönhető. Ő ugyanis felrepül az égbe, megtudakolja az istenektől, milyen cselekedetük jutalmául jutottak az égbe, majd visszatér, és elmondja az embereknek, hogy ilyen és ilyen cselekedetek jutalmául ilyen és ilyen boldogság lesz osztályrészük. A pokolba kerültektől is megtudakolja, milyen cselekedetük büntetéséül jutottak a pokolba, majd visszatér, és elmondja az embereknek, hogy ilyen és ilyen cselekedetük büntetéséül ilyen és ilyen szenvedés lesz osztályrészük. Amikor az emberek ezt hallják, bőkezűen ellátják adományokkal és ajándékokkal. Ha őt sikerülne elpusztítanunk, ezeket az adományokat és ajándékokat mi kapnánk meg.

- Módot kell találni rá - állapodtak meg mindnyájan közös akarattal - hogy valamilyen úton-módon elpusztítsuk.

Ezer pénzt gyűjtöttek össze tisztelőiktől, megtervezték a gyilkosságot, kóborló rablókat hívtak magukhoz, és markukba nyomták az ezer pénzt:

- Kálaszilában lakik a nagy Moggallána szerzetes. Menjete oda, gyilkoljátok meg!

A pénzsóvár rablók beleegyeztek:

- Megöljük a szerzetest.

Mentek, körbevették tartózkodóhelyét. A szerzetes észrevette, hogy körül van fogva, és a kulcslyukon keresztül elmenekült. A rablók aznap nem látták a szerzetest, ezért néhány nap múlva újra odamentek és bekerítették. A szerzetes észrevette, meghasította a ház mennyezetét, és a levegőbe emelkedett. Így az első hónapban és a következő hónapban nem tudták elfogni. Az utolsó hónapban azonban a szerzetes rájött, hogy elkövetett vétkeinek súlya húzza, és nem távozott. Jöttek a rablók, elfogták a szerzetest, testét szétszaggatták, csontjait rizsponrá zúzták. Megnyugodtak, hogy meghalt, maradványait egy bokor tövébe hajították, és távoztak.

- Felkeresem a Mestert, utána a Nirvánába távozom - határozta el a szerzetes, egyéniségét rétvületbe burkolta, mint egy ruhába, szilárd alakba öltöztette, és a levegőben a Mesterhez repült. Tisztelettel üdvözölte, és közölte:

- Uram, a Nirvánába távozom.

- A Nirvánába távozol, Moggallána?

- Igen, uram.

- Hová mégis előtte?

- Kálaszilába, uram.

- Nos, Moggallána, előzőleg hirdesd az én tanításomat. Hozzá hasonló tanítványt a mostani létben nem talállok.

- Úgy teszek, uram - szólt, elköszönt a Mestertől, a levegőbe emelkedett, sok csodát tett, mint annakidején Száriputta a Nirvánába távozása napján, hirdette a Tant, a kálaszilai erdőségbe vonult, és a Nirvánába távozott.

Egész Indiában elterjedt a híre, hogy a rablók meggyilkolták a szerzetest. Adzsásaszattu király kémeket küldött szét, hogy felderítsék a rablók kilétét. Miközben a rablók egy kocsmában részegítő italt ittak, egyikük úgy hátba vágta a társát, hogy az elterült a földön. Az ráripakodott:

- Te szemtelen, miért vágta hátba?

- Te rablók szégyene, azt állítod, hogy te ütöttél először Moggallána szerzetesre. Nem láttad, hogy én ütöttem először?

- Én ütöttem! Én ütöttem! - civakodtak egymással. A kémek meghallották a beszélgetést, elfogták az összes rablót, és jelentést tettek a királynak. A király maga elé rendelte a rablókat, és rákérdezett:

- Ti öltétek meg a szerzetest?

- Igen, felség.

- Ki bérelt fel titeket?

- A ruhátlan szerzetes szektája, felség.

A király letartóztatott ötszáz ruhátlan szerzetest, és az ötszáz rablóval együtt derékig földbe ásatta őket a palota udvarában, beborította szalmával, és rájuk gyújtatta. Mikor összeégtek, vas ékkel beszántatta és darabokra hasogattatta valamennyit.

A szerzetes a gyülekezeti csarnokban beszélgetni kezdtek:

- A nagy Moggallána szerzetes hozzá méltatlan halállal múlt ki.

Jött a Mester, megkérdezte:

- Milyen kérdés megbeszélésére ültetek össze, szerzetesek?

Elmondták.

- Szerzetesek, Moggallána jelenlegi létéhez méltatlan halállal múlt ugyan ki, de előző életében elkövetett tettehez méltó halál érte.

- Mit követett el előző életében?

A Mester feltárta előttük:

Egykor régen élt Benáreszben egy tisztas családból származó fiatal ember. Sajátkezűleg végzett minden teendőt, rizshántolást, főzést, és gondoskodott szüleiéről.

- Gyermekünk, te egymagad fáradsz minden munkával a ház körül és az erdőben. Feleséget szerzünk neked - mondták szülei.

- Anyám, apám, nincs rá szükségem. Amíg éltek, saját kezemmel gondoskodom rólatok - hárította el. De ők újra meg újra erőltették, és végül feleséget szereztek neki. Az asszony néhány napig ellátta a szülőket, de hamarosan látni sem bírta őket.

- Nem bírok anyáddal és apáddal egy házban lakni - zsörtölődött, de a férfi nem hallgatott rá. Erre egy alkalommal férje távollétében fakéreg-darabokat összekevert rizslé habjával, és szétszórta a földön. Megjött a férje, kérdezte, hogy mi az?

- Ez a két vak vénség csinált oda. Ide-oda csúszkálva az egész házat bemocskolják. Nem bírok velük egy fedél alatt lakni.

Addig-addig mondta a magáét, hogy végül még egy olyan jámbor ember is, mint a férje, meghasonlott a szüleivel.

- Rendben van, kitalálok valamit, hogy elintézzem őket - mondta.

Egyszer, amikor szülei befejezték az étkezést, szólt nekik:

- Anyám, apám, itt és itt rokonaitok laknak, szeretnének veletek találkozni. Keressük fel őket!

Felültette őket a szekérre, elindultak, s mikor egy erdő közepébe értek, szólt:

- Apám, tartsd a gyeplőt, az ökrök az ostopattintásra menni fognak. Ezen a tájon rablók tanyáznak, én leszállok a szekérről.

Atyja kezébe nyomta a gyeplőt, leszállt, távolabb ment, és elváltoztatott hangon rablók kiabálását utánozta. Szülei a hang hallatára azt hitték, hogy rablók közelednek.

- Fiam, mi már öregek vagyunk, saját magadat mentsd! - kiáltották. Bár szülei így beszéltek, ő továbbra is a rablók kiabálását utánozva agyonverte őket, az erdőbe dobta testüket, és hazatért.

Amikor a Mester ismertette előző életében elkövetett bűnét, és feltárta a kapcsolatot a történések között, hozzáfűzte:

- Szerzetesek, Moggallána ezért a tettéért sok százezer évig főtt a pokolban, majd hátralévő büntetesként száz születésen át ugyanígy agyonütötték, összetörték, így kellett meghalnia. Tehát Moggallána elkövetett tettehez méltó halállal múlt ki. Az ötszáz tévtanokat hirdető szerzetes az ötszáz rablóval együtt szintén olyan halállal halt meg, amelyet megérdemelt. Mert aki ártatlanokat bántalmaz, tízféle csapás és balsors sújt rá.

És a Tanra oktatva, ezeket a verseket mondta:

Ki fegyvertelen, ártatlan emberekre botot emel,
egyik e tíz csapás közül visszaüt rá hamarosan:
Kínzó fájdalmak, sorvadás, vagy gyötrő testi sérülés,
gyógyíthatatlan, súlyos kór, vagy elveszíti az esztét,
lesújt rá a király dühe, vagy rettenetes rágalom,
egész családja elpusztul, megsemmisül a vagyona,
tűzvész hamvasztja el házát, s midőn a teste felbomol,
pokolban születik újjá az ilyen esztelen gonosz.

141. Kicsoda isteni jellegű?

Egykor régen a Bódhiszattva a benáreszi király első felesége méhében öltött testet. Névadása napján a Mahinsza-kumára, azaz Bivalyborjú nevet kapta. Testvéröccsének neve Csanda-kumára, azaz Holdfiú volt. Amikor anyjuk elhunyt, a király egy másik feleségét tette meg első feleségének. Neki is fia született, a Szúrija-kumára, azaz a Napfiú nevet nyerte. E legutóbbi fiú láttán a király örömeiben egy kívánsága teljesítését ígerte az anyának.

- Felség, majd amikor jónak látom, akkor fogok élni a lehetőséggel.

Amikor az ifjú felserdült, anyja a királyhoz fordult:

- Felséged gyermekem születésekor egy kérésem teljesítését ígerte. Most ruházza át a királyságot a fiamra.

- Két idősebb fiam úgy tündöklök, mint a tűzláng. Nem ruházhatom a legkisebbikre a királyságot - vetette ellene a király, de az asszony kitartott kívánsága mellett.

- Ez az asszony képes lesz valamit elkövetni fiaim ellen - gondolta a király, magához hívatta a fiait, és ezt a tanácsot adta nekik:

- Fiaim, amikor Napfiú született, anyjának egy kívánsága teljesítését ígértem. Most a fia számára követeli a királyságot. Én nem akarom reá ruházni, de anyja képes lesz valamit elkövetni ellenetek. Most inkább távozzatok, éljete az erdőben, halálom után térjete vissza, és vegyéte át a királyságot.

Meghajoltak atyjuk előtt, és elhagyták a palotát. Napfiú a palota udvarán játszadozott, észrevette őket, és értesülve a történekről, velük tartott. Amikor elérték a Himálaját, a Bódhiszattva letért az útról, leült egy távolabb eső fa tövében, és szólt Napfiúnak:

- Kedves öcsém, amott van egy tó. Eredj, fürödj meg benne, igyál és nekünk is hozz vizet egy lótuszlevélben.

Azt a tavat azonban Kuvéra isten egy víziördögnek ajándékozta, ezzel az utasítással:

- Aki belép ebbe a tóba, azt felfalhatod, kivéve, ha tudja, hogy kicsoda isteni jellegű.

Ettől fogva mindenkitől, aki a tóba lépett, megkérdezte, kicsoda isteni jellegű, s mivel nem tudták, felfalta őket. Napfiú is gyanútlanul belépett a tóba. Megkérdezte tőle, tudja-e, kicsoda isteni jellegű?

- A Hold és a Nap - válaszolta.

- Nem tudod, mi az isteni jelleg - szólt a víziördög, és berántotta a vízbe, lakhelyére hurcolta. A Bódhiszattva látta, hogy késik, és Holdfiút küldte utána. A „Tudod-e, kicsoda isteni jellegű” kérdésre így felelt:

- A négy égtáj.

A víziördög azt is berántotta a vízbe, és ugyanoda hurcolta. Amikor ő is késett, a Bódhiszattva sejtette, hogy valami bajuk történt, és maga indult utánuk. Észrevette a tóhoz vezető lábnyomokat, és rájött, hogy víziördög szállta meg a tavat. Felövezte kardját, kezébe szorította

iját, és megállt a parton. A víziördög látta, hogy nem lép be a vízbe. Favágó alakját öltötte magára, és odalépett hozzá:

- Ember, elfáradtál az úttól. Miért nem lépsz be ebbe a tóba? Megfürödhetnél, ihatnál, lótosz-szárazakat ehetnél, virágokkal ékesíthetnéd magadat.

A Bódhiszattva megnézte, és sejtette, hogy víziszellem.

- Te fogtad el az öcséimet? - kérdezte.

- Igen, én fogtam el őket.

- Miért?

- Aki ebbe a tóba belép, azt elfogom.

- Mindenkit?

- Mindenkit, kivéve azt, aki tudja, hogy kicsoda isteni jellegű?

- Valóban szükség van rá, hogy tudd, kicsoda isteni jellegű?

- Igen, valóban.

- Én megmondhatom.

- Nos, mondd!

- Piszkos testtel nem mondhatom meg.

A szellem megfürösztötte a Bódhiszattvát, inni adott neki, ékszerekkel felékesítette, fényes csarnok közepén kerevetre ültette, ő letelepedett a lábához.

- Hallgasd figyelmesen!

És ezt a verset mondta:

Tiszta lelkű, igénytelen, a büntől visszarettenő,
igaz ember érdemli az „isteni jellegű” nevet.

A víziszellem e tanítás hallatára elégedetten szólt:

- Tudós férfi, elégedett vagyok veled. Egyik testvéredet visszaadom. Melyiket hozzam?

- Hozd a fiatalabbikat!

- Tudós férfi, te pusztán ismered az isteni jelleget, de te magad nem aszerint élsz.

- Miért mondod ezt?

- Mert mellőzöd az idősebbiket, és a fiatalabbikat hozatod vissza. Nem teszel eleget az idősebbet illető tiszteletnek.

- Szellem, én egyrészt ismerem az isteni jelleget, másrészt aszerint élek. Mi a fiatalabbik miatt kerültünk ebbe az erdőbe. Az ő részére kérte anyja a királyságot atyánktól, ám atyánk nem akarta a kérést teljesíteni, és a mi biztonságunk érdekében javasolta, hogy vonuljunk el az

erdőbe. Ez a fiú követett bennünket, velünk jött. Ha azt mondjuk, hogy az erdőben egy ördög felfalta, senki sem hisz nekünk. Ettől a vádtól tartok, azért akarom, hogy őt hozd vissza.

A szellem elégedett volt a Bódhiszattva válaszával:

- Jól mondtad, tudós férfi. Te ismered is az isteni jelleget, és aszerint is élsz - mondta, mindkét öccsét előhozta és visszaadta. A Bódhiszattva megvilágosította előtte az ördögi lét hátrányait, és rábírta az erényes élet öt parancsolatának követésére. A szellem gondos oltalma alatt élt továbbra is az erdőben, és amikor atyja elhunyt, a szellem társaságában visszatért Benáreszbe, átvette a királyságot, Holdfiút alkirályrá nevezte ki, Napfiút fővezérré, a szellemnek kies tájon hajlékot építtetett, és gondoskodott róla, hogy mindennel el legyen látva.

146. Viszákhá barátnői

Egyszer Szávathhiban ötszáz tisztos családból származó fiatalember Viszákhának, a köztisztviselőben álló világi hívő asszonynak a gondjára bízta feleségét, úgy gondolva, hogy így ernyedetlen odaadásban fogják élni életüket. Az asszonyok mindenüvé Viszákhá társaságában mentek, akár a parkokba, akár a kolostorokba. Egy alkalommal hét napig tartó italozási ünnepséget hirdettek ki. Mindegyik asszony italt készített férjének. A férfiak hét napig mulatoztak az ivászon, a nyolcadik napon a munkába állást hirdető dobszóra munkába álltak.

- Férjünk jelenlétében mi nem ihattunk részegítő italt. Sok ital megmaradt. Igyuk meg, de úgy, hogy ők ne vegyék észre - mondták az asszonyok, és felkeresték Viszákhát:

- Asszonyunk, szeretnénk kirándulni a parkba.

- Jól van, kedveseim, ha minden teendőttel végeztetek, menjetek!

Vele együtt elindultak, de elrejtve az italokat is magukkal vitték, a parkban megitták, lerészegedtek.

- Illetlenül viselkedtek ezek az asszonyok - gondolta Viszákhá. - Most a téves tanokat hirdető becsmérelni fognak bennünket: „Gótama szerzetes tanítványa, Viszákhá, részegítő italtól mámorosodott meg”.

Szólta az asszonyoknak:

- Barátnőim, illetlenül viselkedtetek, és rám is szégyent hoztatok. Férjetek is haragudni fog rátok. Most mitévők lesztek?

- Úrnőnk, betegséget fogunk színlelni.

- Jó, akkor saját viselkedésetekkel fogjátok hírbe hozni magatokat.

Hazamentek, betegnek tettették magukat. A férfiak kérdezősködtek:

- Hol van ez meg ez?

- Beteg.

- Bizonyosan megitták a maradék italt - jöttek rá a férfiak, jól megverték az asszonyokat. Alaposan megszenvedtek.

Az asszonyok a legközelebbi italozási ünnepségen megint iszákosodni szerettek volna, és Viszákhához fordultak:

- Úrnőnk, vigyél ki bennünket a parkba!

- Legutóbb is szégyenbe kerültem miattatok. Távozzatok, nem megyek veletek - utasította el őket.

- Most nem fogjuk ugyanazt megismételni - határozták el az asszonyok, újból felkeresték Viszákhát, és megkérték:

- Úrnőnk, szeretnénk tisztelőnket tenni Buddha előtt. Vezess a kolostorba!

- Ez most helyes. Menjetek, készítsétek elő, amire szükség van!

Kosarakba raktak koszorúkat és illatszereket, bő ruhájukkal eltakarták a kezükben tartott, részegítő itallal teli korsókat, felkeresték Viszákhát, és vele együtt elmentek a kolostorba. Ott azonban félrevonultak, a korsók tartalmát megitták, a korsókat elhajították, és a gyülekezeti csarnokban leültek a Mester előtt.

- Oktasd a Tanra őket, uram - kérte Viszákhá. Ám az asszonyok részegségükben ide-oda himbálóztak, majd kedvük kerekedett táncolni, énekelni. Felfigyelt egy istennő Mára hadából:

- Megszállom ezeknek a testét, és Gótama szerzetes színe előtt illetlenségeket műveltetek velük.

Megszállta az asszonyok testét. Ekkor némelyek tapsolni és nevetni kezdtek a Mester színe előtt, mások táncra kerekedtek. A Mester felfigyelt:

- Mi történt?

Rájött az okára.

- Nem fogom túrni, hogy Mára hadából valaki ide leszálljon. Nem azért töltöttem ilyen hosszú időt a tökéletesség állapotában, hogy most Mára hadát ide leszállni engedjem - gondolta, és hogy észhez térítse a nőket, szemöldökéből sötétkék sugarakat bocsájtott ki. Vak sötétség támadt. A nők megrémültek, halálos félelem vett erőt rajtuk. Ettől a gyomrukban kiszáradt az ital.

A Mester eltűnt a kerevetről, amelyen ült. Megjelent a Méru-hegy csúcsán, és két szemöldöke közül egy fénysugarat bocsájtott ki. Abban a pillanatban olyan világosság támadt, mintha ezer hold kelt volna fel. A Mester figyelmeztette a nőket:

- Ha elébem járultok, nem szabad figyelmetlenül jönnötök ide. Figyelmetlenségeitek következtében támadt lehetősége Mára hadából egy istennőnek arra, hogy ide leszálljon, és rábírjon benneteket arra, hogy nevetgéljete és hasonló dolgokat műveljete akkor, amikor nincs helye a nevetésnek. Ezentúl minden erőttökkel arra kell törekednetek, hogy eloltsátok a szenvedély lángját.

És ezt a verset mondta:

Lehet nevetés, vidámság, ha minden, minden lángban áll?
Ha mindent vak homály burkol, mécesst miért nem gyújtotok?

147. A halott örömléány

Rádzsagahában élt egy Szirimá nevű, gyönyörű szép örömléány, aki egyszer az esős évszakban megsértette Szumana kereskedőfiú feleségét, Punnaka nagykereskedő leányát, Uttarát. Ki akarta engesztelni, ezért egy alkalommal, amikor a Mester a szerzetesekkel együtt Uttará házában tartózkodott, étkezés után a Mester bocsánatát kérte. A Mester azon a napon evés után áldásként a következő verset mondta:

A haragot szelídséggel, a rosszat jóval győzze le,
a fősvényt bőkezűséggel, igaz szóval a hazugot.

A vers hatására Szirimá belépett a sodrásba.

Ez az előzmények rövid összefoglalása. Részletesen ki van fejtve a Harag című fejezet 223. verséhez fűzött magyarázatban.⁴³

Miután Szirimá belépett a sodrásba, másnapra meghívta magához a Mestert, és bőkezű adománnyal szolgált. Ettől fogva rendszeresen nyolcféle étellel látta el a szerzetesek gyülekezetét. Minden nap nyolc szerzetes kereste fel házát.

- Tessék, olvasztott vaj, tessék aludttej! - kínálta őket, és megtöltötte szilkéjüket. Amit egynek-egynek adott, az háromnak vagy négynek is elég lett volna. Naponta tizenhat pénz értékű alamizsnát kaptak.

Történt egy napon, hogy egyik szerzetes elfogyasztotta házában a nyolcféle eledelt, majd egy három mérföldre fekvő kolostorba vette útját. Amikor este a szerzetesek összejövételén vett részt, megkérdezték tőle:

- Testvérünk, hol kaptál alamizsnát ideérkezésed előtt?

- Szirimánál ettem nyolcféle ételt.

- Testvér, ízletes étellel szolgált?

- Elmondani sem lehet, milyen a főztje. Válogatott ételekkel lát el. Az az asszony ilyen szép, olyan szép - ecsetelte jó tulajdonságait.

Az asszony jó tulajdonságai hallatára az egyik szerzetes látatlanban belészeretett.

- Látnom kell, felkeresem - határozta el, és megérdeklődte a vendég szerzetestől az asszony tartózkodási helyét.

- Holnap, testvér, foglald el abban a házban az elsőnek érkező helyét, és megkapod a nyolcféle ételt - válaszolta.

A szerzetes azonnal magához vette felsőruháját és alamizsnás szilkéjét, és útra kelt. Másnap hajnalban belépett az alamizsnaosztó helyiségbe, és elsőnek érkezőként vette át a nyolcféle ételt. Azonban előző napon, miután az illető szerzetes az étkezés befejeztével eltávozott, az

⁴³ Kötetünkben lásd a 23. oldalon.

asszony megbetegedett. Lerakta minden ékszerét, és ágynak esett. Amikor szolgálói látták, hogy megérkeztek a szerzetesek az alamizsna átvételére, jelentették úrnőjüknek. Ő nem volt olyan állapotban, hogy sajátkezűleg átvehesse szilkéjüket, helyel kínálja és kiszolgálja őket; szolgálóit utasította:

- Kedveseim, vegyétek át tőlük a szilkéket, kínáljátok helyel a tiszteletreméltó urakat, adjatok nekik rizslét inni és mellé valami harapnivalót, az étkezési idő elérkeztével töltsétek meg szilkéjüket, és adjatok kezükbe.

- Rendben van, úrnők - szóltak, behívták a szerzeteseket, rizslét adtak nekik, mellé harapnivalót, az étkezési idő elérkeztével megtöltötték a szilkéket rizzsel, és értesítették úrnőjüket.

- Emeljetek fel és vigyetek oda, hogy üdvözljem a tiszteletreméltó urakat!

Felemelték, a szerzetesek elé vitték, és ő egész testében reszketve, leborulva üdvözölte őket. Az a bizonyos szerzetes szemügyre vette, és ezt gondolta:

- Még betegen is ilyen csodálatosan szép; hát még egészségesen, minden ékszerével felékesítve milyen gyönyörű lehet!

Feltámadt benne a sok százezer év alatt felhalmozódott szenvedély. Magán kívüli állapotba került, az ételt sem bírta elfogyasztani. Fogta a szilkéjét, visszatért a kolostorába, letakarta a szilkét és félretette egy sarokba, földre terítette felsőruháját és lefeküdt. Egyik szerzetestársa megpróbálta rábeszélni, hogy egyék, de sikertelenül. Minden táplálékot elutasított.

Szirimá még aznap este meghalt. A király üzent a Mesternek:

- Szentség, Dzsívaka húga, Szirimá meghalt.

A hír hallatára a Mester visszaüzent a királynak:

- Ne hamvasszák el Szirimát. Az elhamvasztatlan holttestek között helyezték a földre, és őrizzék, hogy a varjak és kutyák ki ne kezdjék.

A király ennek megfelelően intézkedett. Így múlt el három nap. A negyedik napon a tetem felfúvódott, a test kilenc nyílásából férgek másztak ki, az egész test olyan volt, mint egy megrepedt rizsesfazék. A király a városban kidoboltatta:

- A házörzők és a gyermekek kivételével mindenki menjen Szirimát megtekinteni. Aki nem megy, nyolc pénz büntetést fizet.

A Mesternek is megüzente:

- A szerzetesek gyülekezete is tekintse meg Szirimát, Buddhával az élükön.

A Mester felszólította szerzeteseket:

- Menjünk Szirimát megtekinteni!

Az a fiatal szerzetes négy nap óta nem hallgatott senkire, étlenül feküdt. Szilkéjében az étel megromlott, a szilkét penész borította. Szerzetestársa odalépett hozzá:

- Testvérem, a Mester Szirimá megtekintésére indul.

Bár az éhségtől elgyengült, a Szirimá név hallatára felugrott:

- Mit mondtál?

- A Mester Szirimá megtekintésére indul; te is jössz?

- Igen, jövök!

Kiöntötte az ételt, kimosta a szilkét, tarisznyájába tette, és a szerzetesek társaságában elindult. A Mester a szerzetesek gyülekezetével az egyik oldalon foglalt helyet, az apácák gyülekezete, a király és környezete, a világi hívő férfiak és asszonyok külön-külön csoportban a másikon. A Mester megkérdezte a királytól:

- Ki ez a nő, mahárádzsa?

- Dzsívaka húga, Szirimá a neve.

- Tehát Szirimá?

- Igen, szentség.

- Akkor doboltasd ki a városban: „Ezer pénzért bárki megkaphatja Szirimát”.

A király intézkedett. Senki sem mondott se bűt, se bát. A király jelentette a Mesternek:

- Nem veszik meg, szentség.

- Akkor csökkentsd a vételárat, mahárádzsa.

- Ötszázért megkapható - doboltatta ki a király, de nem akadt vevő.

Újra kidoboltatta:

- Kettőszáz ötvenért, kettőszázért, százért, ötvenért, huszonötért, tízért, ötért, egy pénzért, félpénzért, negyed pénzért, fillérért, fél fillérért megkapható Szirimá, de senki sem tartott rá igényt.

- Ingyen is megkapható - doboltatta ki, se erre sem mondott senki se bűt, se bát.

- Szentség, ingyen sem kell senkinek - jelentette.

- Nézzétek, szerzetesek, ezt a nőszemélyt, akit valaha úgy kedvelt a közönség! Egykor ebben a városban ezer pénzt adtak azért, hogy egy napra megkaphassák, most ingyen sem kell senkinek. Ez a csodálatos szépség most odalett, elpusztult. Nézzétek, szerzetesek, milyen nyomorúságos az egész lét!

És ezt a verset mondta:

Nézd: ez a test csak festett kép, nyomorúságok halmaza,
betegség gyötri, gond gyötri, nem él soká, megsemmisül.

152. „Két ökröm volt”

Egykor régen élt Benáreszben egy Aggidatta nevű bráhma. Fia, Szómadatta, a király szolgálatában állt, és a király kedvence volt, becsben állt nála. A bráhma földművelésből élt. Két ökre volt. Egyszer az egyik megdőglött. A bráhma szólt a fiának:

- Szómadatta fiam, kérj nekem egy ökröt a királytól!

- Ha ezzel a kéréssel fordulok a királyhoz, követelőzőnek fog tartani - gondolta, és így válaszolt:

- Atyám, kérd meg te magad a királyt!

- Akkor vezess oda hozzá!

- Ez a bráhma lassú észjárású. Azt sem tudja, hogyan kell köszönteni odaérkezésekor. Mászt mond, mint amit mondani kellene. Betanítom rá, úgy vezetem oda.

Kiment vele a halottégető helyre, ott három fűcsomót kötözött, sorba rakta, megmutatta az apjának:

- Ez a király, ez az alkirály, ez a fővezér. Mikor a palotába érkezel, így kell belépned, így kell távoznod, így kell a királyt megszólítanod, így az alkirályt. Amikor a király elé járulsz, ezt mondd: „Győzelem felségednek mahárádza!” Megállsz előtte, és ezzel a verssel kérj tőle egy ökröt:

Két ökröm volt, mahárádza, úgy szántottam a földemet,
de most az egyik megdőglött; felség, adj nekem másikat!

Betanította a verset. A bráhma egy évig ismételte, majd közölte a fiával, hogy tudja.

- Akkor, apám, végy magadhoz valami ajándékot, és menjünk. Én előre megyek, a király melletti őrségben fogok állni.

- Jól van, fiam.

Ajándékot vett magához, és amikor Szómadatta a király mellett állt őrségben, összeszedte bátorságát, és elindult a palotába. A király barátságosan fogadta, viszonzta köszöntését, és szólt:

- Barátom, régóta nem jártál erre. Foglalj helyet ezen az ülőhelyen, és mondd el, mire van szükséged.

Erre ő ezt a verset mondta:

Két ökröm volt, mahárádza, úgy szántottam a földemet,
de most az egyik megdőglött; felség, vedd el a másikat!

- Mit beszélsz, barátom? Mondd még egyszer!

Megismételte ugyanazt a verset. A király rájött, hogy ellenkező értelemben mondta a szöveget, és elmosolyodott:

- Szómadatta, úgy látom, sok ökör van a házatokban.

- Sok lesz, ha felséged ad.

A királynak tetszett a válasz. Tizenhat ökröt, ékszereket és háztartási holmit és papi birtokul egy falut adományozott a bráhmának, és kitüntető figyelemmel bocsájtotta útjára.

157. Falovas király

Egyszer Bódhi királyfi palotát épített magának, amelynek nem akadt párja az egész földkerekségen. Mintha a levegőbe készült volna emelkedni. Vörös Lótusz bimbó nevet adott a palotának. Amikor elkészült, megkérdezte az építőmestert:

- Építettél-e már máshol is ehhez hasonló palotát, vagy ez az első ilyen mesterműved?

- Ez az első ilyen mesterművem, felség.

- Ha ez a mester másnak is épít hasonló palotát, az én palotámnak már nem fognak csodájára járni - gondolta a királyfi. - Ezt a mestert vagy meg kell öletnem, vagy kezét-lábát levágnom, vagy a szemét kiszúrtnom, akkor nem tud másnak palotát építeni.

Elgondolását előadta bizalmas barátjának, Szandzsívakaputta nevű fiatalembernek. Ő azonban így gondolkozott:

- Minden bizonnyal el fogja pusztítani az építőmestert. Ilyen páratlan művész nem pusztulhat el a szemem láttára. Figyelmeztetni fogom.

Felkereste:

- Befejezted a munkát a palotán, vagy még nem?

- Befejeztem.

- A királyfi meg akar öletni. Vigyázz magadra!

- Nagy jót tettél velem, uram, hogy értesítettél. Tudom, mit kell tennem.

Amikor a királyfi megkérdezte: „Barátom, befejezted a munkát a palotámon?”, ő így válaszolt:

- Még nem fejeztem be, felség. Még sok híja van.

- Mi hiányzik még?

- Majd később elmondom, felség. Most hozass fát.

- Milyen fát?

- Nedvetlen, jól kiszáradt fát, felség.

Meghozatta, átadta. Ekkor a mester így beszélt:

- Felség, mostantól kezdve ne jöjj közelembe!

- Miért?

- Mert aprólékos munkát kell végezni. Ha valakivel beszélgetek, megzavar a munkában. Étkezés idején a feleségem fog ételt hozni nekem.

- Rendben van - egyezett bele a királyfi. Ő az egyik helyiségben nekiült, és fából ácsolt egy akkora Garuda-madarat,⁴⁴ hogy feleségével és gyerekeivel együtt beleférjen. Étkezés idején szólt a feleségének:

- Adj el mindent a házban, és az árát aranyban hozd el!

A királyfi örökkel vétette körül a palotát, hogy a mester ne szökhessen meg. Amikor a madár elkészült, a mester utasította feleségét:

- Ma hozd magaddal az összes gyerekünket!

Amikor megreggeliztek, beültette feleségét és a gyerekeket a madár gyomrába, maga is beült és a madár az ablakon át kirepült, elmenekült.

- Felség, menekül az építőmester! - kiáltottak az örök, de a madár tovább repült, a Himálajában ereszkedett le. Ott az építőmester várost épített, és Falovas király néven uralkodott benne.

A királyfi elhatározta, hogy palotaszentelő ünnepséget tart. Meghívta rá a Magasztost is. Négyféle illatszerrel illatosította a palotát, és szőnyegeket, terítőket terítettett a földre a küszöbtől kezdve. Gyermeektelen volt, ezért erre gondolt:

- Ha fiam vagy lányom fog születni, akkor a Magasztos most rálép ezekre a terítőkre.

Megérkezett a Mester. Ő leborult előtte, átvette alamizsnás szilkéjét, és kérte:

- Lépjen be szentséged!

A Mester nem lépett be. Ő másodszor is, harmadszor is kérte. A Mester nem lépett be, és rápillantott a tiszteletreméltó Ánandára. A szerzetes a pillantásból megértette, hogy nem akar rálépni a terítőkre.

- Királyfi, göngyölítsd fel a szöveteket! A Magasztos nem lép rá a szőnyegekre és terítőkre. A Beérkezett az utódokra gondol.

Felgöngyölíttette a terítőket, betessékelte a Mestert a palota belsejébe, megvendégelte ételekkel és rizslével, oldalt leült előtte, meghajolt és szólt:

- Szentség, én tisztelő vagyok. Háromszor folyamodtam oltalmadért. Először anyám méhében, másodszor kisgyermek koromban, harmadszor érett ésszel. Miért történt mégis, hogy nem voltál hajlandó rálépni a szőnyegekre és terítőkre?

- Királyfi, mire gondoltál akkor, amikor a szőnyegeket leterítetted?

- Erre: ha fiam vagy lányom fog születni, akkor a Magasztos rálép ezekre a terítőkre.

- Éppen ezért nem léptem rá.

- Hogyan, szentség? Tehát nem lehet fiam vagy lányom?

- Úgy van, királyfi.

⁴⁴ Garuda a madarak királya, Visnu isten hátsólova.

- Miért?

- Azért, mert előző életedben feleségeddel együtt meggondolatlan cselekedetet követél el.

- Mikor történt ez, szentség?

Ekkor a Mester felfedte az előző életében történeteket:

Egykor régen néhány száz ember egy nagy hajóban a tengerre szállt. A tenger közepén hajótörést szenvedtek. Egy házaspár egy deszkaszálba kapaszkodott, és kivergődött egy közeli szigetre.

A többiek mindannyian a tengerbe vesztek. Azon a szigeten tömérdek madár fészkel. Mint-hogy más élelmet nem találtak, éhségükben a madártojásokat sütötték meg tűzön, azt ették. Mikor a tojás elfogyott, elfogták a madárfiókákat, és azokat is megették. Ezt fogyasztották fiatal korukban, közkorukban és idős korukban. Egyik életkorukban sem vették fontolóra tettük következményeit, egyikük sem tanúsított meggondolást.

Miután a Mester felfedte előző tetteit, hozzáfűzte:

- Királyfi, ha te és feleséged annakidején valamelyik életkorotokban meggondoltátok volna magatokat, most valamelyik életkorotokban fiatok vagy lányotok született volna. Ha legalább egyikőtök meggondolást tanúsított volna, akkor reá való tekintettel fiatok vagy lányotok születnék. Királyfi, ha valaki jót akar magának, mindhárom életkorában meggondoltan kell élnie. Ha erre nem képes, legalább egyik életkorában kellene ügyelnie magára.

És ezt a verset mondta:

Akinek kedves önmaga, az örködjék jól önmagán.
Az éj három szaka közül egyet ébren virrasszon át.

158. A vizisiklók és a sakál

Egyszer két vizisikló, név szerint Partmenti és Mélyvízi, fogott egy nagy halat. Összevesztek rajta:

- Én a feje felől akarom, tiéd lesz a farka felől!

Nem tudtak megosztozni. Megpillantottak egy sakált. Odszólították.

- Nagybátyánk, oszd el közöttünk ezt a halat!

- Engem a király kinevezett döntőbírónak, sokáig kellet tárgyaláson ülnöm, éppen csak a lábamat kinyújtóztatni jöttem ide, most nem érek rá.

- Nagybátyánk, ne utasítsd el! Oszd el közöttünk!

- Elfogadjátok a döntésemet?

- Elfogadjuk, nagybátyánk.

- Rendben van - szólt, leharapta a fejet, egyik oldalra tette, a farkat a másik oldalra.

- Kedveseim, amelyikőtök a part mentén él, kapja meg a farkat, amelyikőtök a mély vízben él, kapja meg a fejet. A törzs pedig enyém lesz, döntőbírói szerepem alapján - jelentette ki a sakál, és ezt a verset mondta:

A farka jut Partmentinek, a feje jut Mélyvízinek,
törzse a döntőbíróé lesz a döntése díjaként.

Ezzel felkapta a törzsét, és elfutott vele. A két sikló csalódottan nézett utána.

174. A takács lánya

Egy napon, amikor a Mester Álavi városba érkezett, Álavi lakói meghívták magukhoz és megvendégelték. Étkezés után a Mester oktató szavakat intézett hozzájuk:

- Elmélkedjete a halálról: „Életem törekeny, a halál megtörhetetlen. Mindenképpen meg kell halnom. Életem halállal fog végződni. Az élet bizonytalan, a halál biztos. Aki nem elmélkedik a halálról, utolsó óráján remegve, kétségbeesett jajszóval fog az életből távozni, mint aki mérges kígyót lát és nincs bot a kezében. Ám aki a halálról elmélkedett, utolsó óráján nem fog remegni, mint az az ember, aki távolról mérges kígyót lát, bottal felkapja és elhajítja. Ezért elmélkedjete a halálról.”

Az oktatás meghallgatása után minden ember újra elmerült napi munkájában, kivéve egy takács tizenhat esztendő leányát.

- Óh, csodálatos a Buddhák beszéde! A halálról kell elmélkednem - gondolta, és éjjel-nappal a halálról elmélkedett.

Egy napon a Mester korán reggel végigtekintett a világon, és tudása hálójába került az a leány. Végiggondolta: „Mi fog történni vele?” Megállapította: „Ez a leány tanításom meghallgatásának napjától fogva három éven át a halálról elmélkedett. Most odamegyek, négy kérdést intézek a leányhoz. Ő meg fog felelni a kérdésekre. Mind a négy alkalommal helyeselni fogok, és ezt a verset mondom:

Vakságban szenved a világ; látó szem itt ritkán akad,
ahogyan ritkán száll égbe a hálóba került madár.

A vers végén elnyeri a sodrásba belépés gyümölcsét, és reá való tekintettel sok embernek fog üdvére válni a tanítás.”

Ötszáz szerzetes kíséretében útra kelt Dzsétavanából, és nemsokára az Álavi melletti kolostorba érkezett. Álavi lakói hírére vették a Mester érkezésének, felkeresték a kolostorban, és meghívták magukhoz. A leány is tudomást szerzett a Mester érkezéséről, és boldogan gondolta:

- Ide érkezett az, aki nekem atyám, uram, tanítóm, a telihold arcú nagy Gótama Buddha. Harmadéve láttam először az aranyszínű Mestert, most újra láthatom aranyszínű testét, és hallhatom édes, erősítő, nemes tanítását.

Azonban atyja, miközben műhelyébe igyekezett, odaszólt neki:

- Lányom, felvettem a szövőszékre egyik megrendelőmnek a szövetet, még hiányzik belőle egy arasznyi, azt ma be akarom fejezni. Gyorsan csévéld fel a vetélőt, és hozd utánam!

- Én a Mestertől szeretném a Tant hallgatni, apám viszont ezt mondta. Most a Mestertől hallgassam a Tant, vagy a vetélőt csévéljem fel, és vigyem el apámnak? - töprengett a lány. - Ha nem viszem el apámnak a vetélőt, megüt, megver. Így hát megtöltöm a vetélőt, elviszem neki, odaadom, azután megyek a Tant hallgatni.

Ezzel leült egy zsámolyra, és felcsévélt a vetélőt. Utána kosarába tette, és elindult atyja műhelye felé. Útközben megállt a hallgatóság szélén, és nézte a Mestert. A Mester felemelte fejét és ránézett. Tekintetéből a lány kiolvasta:

- A Mester népes gyülekezet közepén ülve reám néz. Ezzel azt jelzi, hogy menjek közelebb, menjek oda hozzá.

Letette a földre a kosarat a vetélővel, és a Mester elé járult. Meghajolt előtte, és oldalt megállt. A Mester megkérdezte:

- Leányom, honnan jöttél?

- Nem tudom, szentség.

- Hová fogsz menni?

- Nem tudom, szentség.

- Nem tudod?

- Tudom, szentség.

- Tudod?

- Nem tudom, szentség.

Ezt a négy kérdést intézte hozzá a Mester. A hallgatóság felzúdult.

- Nézzétek, ez a takácslány kénye-kedvére felelget a Tökéletesen Megvilágosodottnak! Arra a kérdésre, hogy honnan jött, azt kellett volna válaszolni, hogy a takács házából. Arra a kérdésre, hogy hová megy, azt kellett volna mondani, hogy a takácsműhelybe.

A Mester csendre intette a hallgatóságot.

- Leányom, amikor azt kérdeztem, hogy honnan jöttél, miért válaszoltad azt, hogy nem tudod?

- Szentség, te tudod, hogy a takács házából jöttem, és amikor mégis megkérdezted, hogy honnan jöttem, arra céloztál, hogy hol voltam előző életemben. Én viszont nem tudom, hogy hol voltam előző életemben.

- Jól van, jól van, leányom. Felfogtad kérdésem értelmét.

Első helyeslése után rákérdezett a másodikra:

- Amikor azt kérdeztem, hogy hová fogsz menni, miért válaszoltad azt, hogy nem tudod?

- Szentség, te tudod, hogy vetélővel a kosaramban a takácsműhelybe megyek. Arra céloztál, hogy hol fogok újraszületni következő életemben. Én viszont nem tudom, hogy távozásom után hol fogok újraszületni.

A Mester másodszor is helyeselte:

- Felfogtad kérdésem értelmét, - és tovább kérdezte:

- Amikor megkérdeztem: „Nem tudod?”, miért válaszoltad azt, hogy tudod?

- Tudom, hogy meg kell halnom, szentség, azért feleltem így.

A Mester harmadszor is helyeselte:

- Felfogtad kérdésem értelmét, - és tovább kérdezte:

- Amikor megkérdeztem: „Tudod?”, miért válaszoltad azt, hogy nem tudod?

- Szentség, azt tudom, hogy meg kell halnom, de hogy mikor, nappal vagy éjszaka vagy hajnalban fogok meghalni, azt nem tudom, azért feleltem így.

A Mester negyedszer is helyeselte:

- Felfogtad kérdésem értelmét - majd a hallgatósághoz fordult:

- Ilyen sokan vagytok, és egyikőtök sem jött rá, hogy mit mondott ez a leány, csak zúgolódtatok. Akiből hiányzik az értelem szeme, az vak. Akiben megvan az értelem szeme, az lát.

És ezt a verset mondta:

Vakságban szenved a világ; látó szem itt ritkán akad,
ahogyan ritkán száll égbe a hálóba került madár.

A tanítás befejeztével a leány elnyerte a sodrásba belépés gyümölcsét, a hallgatóság is okult a Mester tanításából.

Ekkor a leány fogta a kosarat a vetélővel, és atyjához indult. Atyja ültében elaludt. A lány nem vette észre, és át akarta adni a vetélőt. A vetélő megakadt a szövöszék bordájában, és nagy zajjal a földre esett. A férfi felrezzent, a szövöszékhez kapott, és meglökte a bordát. A meglendülő borda mellett taszította a lányt, aki szörnyethalt. A Tuszita-égben született újjá.

Az apa látta, hogy leánya ott fekszik holtan, egész teste vérbe borulva. Keserű bánat fogta el. Zokogva indult a Mesterhez:

- Más nem csillapíthatja a bánatomat.

Beszámolt neki a történetekről, és kérte:

- Szentség, csillapítsd bánatomat!

A Mester vigasztalta, a felmérhetetlen idő óta tartó születésekről beszélve neki:

- Hívem, ne bánkódjál! A születések felmérhetetlen idő óta tartó körforgásában ugyanígy annyi könnyet ontottál már leányod mindenkori halála miatt, amennyi négy óceán vizénél is több.

A férfi fájdalma enyhült, és felvételét kérte a szerzetesrendbe a Mestertől. Felszentelése után hamarosan elérte a szentség fokozatát.

176. Színlelt terhesség

A Tízerejű Mester erényeinek híre elterjedt megvilágosulása után, és tanítványainak száma gyarapodott, számtalan isten és ember sereglett a megszentelt földre, és nagy tiszteletben és adományokban részesült. A tévhiteket valló szekták elestek a tisztelettől és adományoktól, ahogyan a szentjánosbogarak fénye elhalványul napkelte után. Kiálltak az útkeresztveződésekre, és szölongatták az embereket:

- Talán egyedül Gótama szerzetes a megvilágosult? Mi is megvilágosultak vagyunk. Talán csak a neki adott adomány terem bő gyümölcsöt? A nekünk adott adomány is bő gyümölcsöt terem. Nekünk is adakozzatok, bennünket is tiszteljete!

De így sem részesültek tiszteletben és adományokban. Ekkor titokban összegyűltek és tanácskoztak:

- Milyen cselfogással lehetne Gótama szerzetest rossz hírbe keverni az emberek előtt, és elűzni a tisztelettől és adományoktól?

Élt ebben az időben Szávatthiban egy Csinsamánaviká nevű vándor apáca. Gyönyörű, csábítóan szép volt, mint egy égi tündérleány. Testéről szinte sugarak áradtak. Valaki ezzel a gonosz ötlettel állt elő:

- Csinsamánavikára hivatkozással fogjuk rossz hírbe keverni Gótama szerzetest, elűjük a tisztelettől és adományoktól.

- Kitűnő cselfogás - értettek vele egyet a többiek.

Amikor az apáca legközelebb a tévhiteket vallók kolostorához ment, és köszönés után megállt, a tévhiteket vallók nem szóltak hozzá.

- Vajon milyen hibát követtem el? - töprengett, és kétszer megismételte: „Köszöntöm uraságokat”, de mikor harmadszorra sem válaszoltak neki, megkérdezte:

- Milyen hibát követtem el, uraim, hogy nem álltok szóba velem?

- Nővérünk, nem ismered Gótama szerzetest, aki megkárosított bennünket, elűtött a tisztelettől és adományoktól?

- Nem ismerem, uraim. De mit tehetek érdeketekben?

- Nővérünk, ha jót akarsz tenni velünk, saját magadra való hivatkozással keverd rossz hírbe Gótama szerzetest, és üsd el a tisztelettől és adományoktól.

- Rendben van, uraim, a többi az én dolgom, ne legyen gondotok.

Távozott, és az ügy érdekében bevetette a női cselfogásokat. Ettől fogva, valahányszor Szávatthi lakói a Tan hallgatása után hazatérőben voltak Dzsétavanából, ő rózsaszínű köntöst öltött, illatszereket és virágfüzéreket vett magához, és elindult Dzsétavana irányába. Ha megkérdezték: „Hová készülsz ilyen késői időben?”, ezt válaszolta: „Mi közötök hozzá, hogy hová megyek?”

Dzsétavana közelében, a tévtanokat hirdető kolostorában húzta meg magát. Reggel, amikor a hívek jöttek a városból a Mesterhez reggeli köszöntésre, ő úgy tett, mintha Dzsétavanából jönne, és visszatért a városba. Ha megkérdezték: „Hol voltál?”, ezt válaszolta: „Mi közöttök hozzá, hogy hol voltam?”

Egy hónap, másfél hónap elmúltával így válaszolt a kérdésre:

- Dzsétavanában, Gótama szerzetes társaságában töltöttem az időt az Illatos Csarnokban.

Az egyszerű emberekben kételyt ébresztett:

- Vajon igaz ez, vagy sem?

Három-négy hónap elteltével kendőket kötözött a hasára, és állapotosnak tette magát. Bíborvörös köntöst öltött:

- Gyermeket fogantam Gótama szerzetestől - hitette el az együgyű emberekkel.

Nyolc-kilenc hónap elteltével egy gömbölyű fakorongot övezett magára, erre kendőt borított, kezét, lábát, hátát egy ökör állkapocs-csontjával dagadtra verte, fáradtságot színlelt, és este, mikor a Beérkezett ékes tanítói székében ülve a Tant hirdette, belépett a gyülekezeti csarnokba, a Beérkezett elé állt, és megszólalt:

- Nagy szerzetes, te a gyülekezetnek a Tant hirdeted, és édes a szavad, ékes az ajkad, de én gyermeket fogantam tőled, beteltek terhességem napjai, mégsem gondoskodsz nekem szülőszobáról, olajat és vaját sem magad nem szerzel, sem magad helyett valamelyik tisztelődet nem kéred meg, Kószala királyát, vagy Anáthapindikát, vagy Viszákhát: „Készítsétek elő ennek a Csainsamánavikának, ami kell.” Élvezni tudsz, a magzatodról gondoskodni nem tudsz.

Így szidalmazta a Beérkezettet a gyülekezet színe előtt, mintha valaki egy darab trágyával a holdkorongot akarná beszennyezni.

A Beérkezett félbeszakította az oktatást, és oroszlán méltóságával rákiáltott:

- Nővérem, egyedül én meg te tudhatjuk, hogy igaz-e, amit mondtál, vagy nem igaz.

- Igen, nagy szerzetes, éppen arról van szó, hogy te is, én is tudjuk.

E pillanatban Indra égi trónja felizzott. Kutatta az okát, és meglátta:

- Csainsamánaviká valótlanossággal vádolja a Beérkezettet. Tisztába hozom az ügyet.

Négy istenfiú társaságában ott termett. Az istenfiúk egerekké változtak, egyetlen harapással átrágták a fakorongot tartó köteleket, a Szél lefújta róla a kendőt, a fakorong leesett, egyenesen a lábujjaira, mindkét lábán levágta az ujjait.

- Fúj, átkozott, rágalmazd a Megvilágosultat! - kiáltottak az emberek, a fejét leköpdösték, és botokkal, göröngyökkel kikergették Dzsétavanából. Amikor kiért a Beérkezett látóköréből, megnyílt a föld, szakadék támadt, az Avícsi pokolból láng csapott fel, és ő - mintha gazdag házakból kapott bíborvörös köntösben lépkedne - a pokol tüzében született újjá. A tévtanokat hirdető elvesztették a tiszteletet és az adományokat, a Magasztos tisztelete fokozódott.

Másnap a gyülekezeti csarnokban erről beszélgettek:

- Testvérek, Csincsamánaviká csúfos véget ért, mert valótlanúsággal merészelte rágalmazni a feddhetetlen erkölcsű, tökéletesen megvilágosult Buddhát.

Jött a Mester, megkérdezte:

- Milyen kérdés megbeszélésére gyűltetek össze, szerzetesek?

- Erre és erre.

- Szerzetesek, nem csak most, már előzőleg is csúfos véget ért ez a nő, mert valótlanúsággal mert rágalmazni engem. Akkor a király első felesége volt, és társfelesége volt a Mahápaduma királyfiként született Bódhiszattva anyja. Törvényteleniségre akarta csábítani a Bódhiszattvát, de nem tudta rávenni. Ekkor saját magán ejtett sebeket, elgyengülést színlelt, és ezt hazudta a királynak:

- A te fiad művelte ezt velem, mert nem voltam hajlandó engedni neki.

A király haragjában a rablók sziklájáról taszította le a Bódhiszattvát. Azonban a szakadékban lakó istennő felfogta, és a kígyószellemek királyának tarajába helyezte. A kígyókirály kígyóhonba vitte, és fele királyságát reá ruházta. Egy évig ott lakott, azután remeteségbe vonult a Himálajába, ott elmélyülésben elsajátította a tudást. Egyszer rábukkant egy erdőkerülő, és jelentést tett róla a királynak. A király felkereste, kölcsönösen üdvözölték egymást, és értesült a történetekről. Át akarta adni trónját a Bódhiszattvának, ő azonban visszautasította:

- Engem nem érdekel a királyság. Te viszont ne szegd meg a tíz királyi törvényt, tiltott ösvényre ne lépj, kormányozd igazságosan birodalmadat.

A király felállt, sírva távozott városába. Út közben megkérdezte tanácsosaitól:

- Ki a bűnös abban, hogy feddhetetlen életű fiamat el kellett veszítenem?

- Az első királyné, felség.

A király fejjel lefelé letaszította az asszonyt a rablók sziklájáról, és városába visszatérve, igazságosan kormányozta birodalmát.

Abban az időben a Mester volt Mahápaduma királyfi, anyja vetélytársnője Csincsamánaviká.

179. Mára leányai

Amikor a Nagy Lélek lemondott a királyi dicsőségről, Kanthaka paripájára ült, és Cshanna lovásza kíséretében a Nagy Eltávozásra indult, akkor a városkapuban Mára, a Kísértő várt rá, és megszólította:

- Sziddhattha, fordulj vissza! Mától számított hetedik napon a világuralom ékköve ragyog fel előtted.
- Tudom, Mára, de nem igénylem.
- Akkor miért vonulsz remeteségbe?
- Hogy a mindentudást megszerezsem.
- Nos, akkor, ha mátol fogva egyetlen vágyódó vagy kétkedő gondolatod támad, tudni fogom, hogyan bírnak el veled.

Ettől kezdve hét éven át figyelte a Nagy Lelket, az alkalmat lesve. A Mester hat évig szigorú önsanyargatást folytatott, majd a bódhi-fa tövében ülve, magába zárkózva, a mindentudás birtokába jutott, és a szabadulás boldogságát élte át. Ekkor Mára kétségbeesetten leült az országút szélén:

- Egész időn át figyeltem, lestem az alkalmat, de egyetlen ballépését sem észleltem. Most végleg kiszabadult a hatalmamból.

Három lánya, a Szomj, a Kívánság és Szenvedély, atyjuk keresésére indult:

- Sehol sem látjuk atyánkat; vajon hol lehet?

Rátaláltak, amint ott ült. Odamentek és megkérdezték:

- Apánk, miért vagy ilyen kedvetlen, levert?

Elmondta, miről van szó. Ekkor leányai így szóltak:

- Apánk, ne bánkódjál! Mi hatalmunkba kerítjük és idehozzuk.
- Leányaim, őt senki sem tudja hatalmába keríteni.
- Apánk, mi nők vagyunk. Megkötözzük a szenvedély kötelékével és idehozzuk. Ne legyen gondod!

Felkeresték a Mestert:

- Szerzetes, lábaidat akarjuk szolgálni!

A Mester nem ügyelt szavaikra, szemét ki sem nyitotta, rájuk sem pillantott.

- Különböző a férfiak ízlése - mondták ekkor Mára leányai. - Egyeseknek a leányok tetszenek, másoknak a fiatal nők, másoknak az érett asszonyok, ismét másoknak a hajlott korúak. Megpróbáljuk különböző alakokban elcsábítani.

Mindegyikőjük elvarázsolta magát száz-száz különböző női alakba, és mint leányok, még nem szült, egyszer szült, kétszer szült fiatalasszonyok, középkorú nők, idős asszonyok, hatszor egymás után a Magasztos elé járultak:

- Szerzetes, a te lábaidat szeretnénk szolgálni.

A Magasztos most sem ügyelt szavaikra, mert már végleg megszabadult a léthez ragaszkodás minden elemétől. És mikor ennek ellenére tovább is körülötte nyüzsögtek, rájuk szólt:

- Távozzatok! Mit akartok elérni ezzel az erőlködéssel? Nincs értelme ilyen próbálkozásnak azokkal, akik a szenvedélyektől megszabadultak. A Beérkezett minden szenvedélyt és más hasonló érzést levetkőzött: milyen indokkal tudnátok hatalmatok alá igázni?

És ezt a két verset mondta:

Akinek győzelme örökre tart,
sohasem tudja legyőzni senki más,
Buddhát, a világot átfogót,
tévútra mi vinné az úttalant?

Kit a háló kötelébe hurkoló
Szomj már sohasem sodor tovább,
Buddhát, a világot átfogót,
tévútra mi vinné az úttalant?

197. Szomszédok viszálya

A Szákija-nemzetség és a Kólija-nemzetség a Szákiják-lakta Kapilavatthu város és a Kóliják városa között folyó Róhiní folyót egy gáttal kettérekesztették, úgy művelték a földjeiket. Egyszer a nyári hónapokban a vetések kezdtek kiszáradni. Mindkét város földművesei összegyűltek. A Kólija-városbeliek így beszéltek:

- Ha a vizet kétfelé osztjuk, sem nektek, sem nekünk nem lesz elég. A mi vetésünk beérne az egész víztől. Adjátok nekünk most a vizet!

A másik fél viszont ezt mondta:

- Nem vagyunk hajlandók kosarat és zsákot fogva, rőt aranyat, kék drágaköveket, fekete pénzt, miegymást szorongatva járni hozzátok házról házra, miközben ti megtöltöttétek a hombárjaitokat. A mi vetésünk is beérne az egész víztől. Adjátok nekünk most a vizet!

- Mi nem adjuk!

- Mi sem adjuk!

Így veszekedtek, majd az egyik felállt és megütötte a másikat. Az visszaütötte. Verekedés kezdődött, ami egymás királyi családjának gyalázásává fajult.

A Kólija-földművesek ilyesmiket mondtak:

- Hordjátok el magatokat a kapilavatthubeli népséggel együtt! Akik testvérhúgukkal élnek házaseletet, azok hiába jönnek ránk elefántokkal-lovakkal, pajzsokkal-fegyverekkel!

A Szákija-földművesek hasonlókat mondtak:

- Hordjátok el magatokat a kölykeitekkel együtt, ti leprások! Akik kivert kutyák, gazdátlan jószágok módjára bokrok tövén húzzák meg magukat, azok hiába jönnek ránk elefántokkal-lovakkal, pajzsokkal-fegyverekkel!

Mindkét fél elment és beszámolt az ügyben illetékes királyi tanácsosoknak. A tanácsosok jelentést tettek a királyi udvarnak. Erre a Szákiják hadrendbe álltak:

- Majd megmutatjuk erőnket és hatalmunkat a testvérhúgukkal házaseletet élőknek!

A Kóliják is hadrendbe álltak:

- Majd megmutatjuk erőnket és hatalmunkat a bokrok tövén kushadóknak!

A Mester napfelkeltekor végigtekintett a világon, és észrevette rokonait.

- Ha én nem megyek oda, végük van. Oda kell mennem.

Egymagában odarepült a levegőben, és a Róhiní folyó közepe fölött lótuszülésben lebegett a levegőben. Rokonai felismerték a Mestert, elhajították fegyverüket, és meghajoltak előtte. Ekkor a Mester megkérdezte:

- Mahárádzsák, miről folyik a vita?

- Nem tudjuk, szentség.
- Akkor ki tudja?
- Az alkirály tudja, a fővezér tudja.

Addig-addig, hogy a végén a földműveseket, a napszámosokat kérdezte meg, azok megmondták:

- Szentség, a vízről folyik a vita.
- Mennyit ér a víz, maháradzsák?
- Igen keveset, szentség.
- A harcosok mennyit érnek, maháradzsák?
- A harcosok értéke felbecsülhetetlen, szentség.
- Oktalanság részletekről, hogy az értéktelen víz miatt felbecsülhetetlen értékű harcosokat kergettek halálba.

Hallgattak. A Mester megintette őket:

- Miért viselkedtek így, maháradzsák? Ha nem jöttem volna ide, ma vérfolyam áradt volna. Oktalanságot cselekedtek. Ti az öt parancsolat tiltotta gyűlölködésben élték, én gyűlölködés nélkül élek. Ti gyötrelmekből szenvedtek, én szenvedés nélkül élek. Ti a gyönyörök hajszolásának gondjában élték, én gondok nélkül élek.

És ezeket a verseket mondta:

Bizony, boldogan élünk mi, gyűlölők közt nem-gyűlölők;
gyűlölködő emberek közt gyűlöletet nem ismerünk.

Bizony, boldogan élünk mi, szenvedők közt nem szenvedők;
szenvedő emberek között mi szenvedést nem ismerünk.

Bizony, boldogan élünk mi, gond-üzöttek közt gondtalan;
gond-üzött emberek között mi gondokat nem ismerünk.

215. Asszonyszobor

Egy Anitthagandha nevű ifjú a Brahmá-égből Szávatthiban született újra egy vagyonos családban. Születése napjától fogva nem tűrte meg nők közelségét. Ha nők vették ölbe, sírt. Szoptatáskor csak párnán keresztül lehetett megfogni. Amikor férfikort ért el, szülei közölték vele:

- Fiam, meg kell házasodnod.

- Nincs szükségem asszonyra - zárkózott el. Ismételten kérlelték. Ekkor ötszáz aranyművest rendelt magához, ezer font színaranyat bocsájtott rendelkezésükre, és egy csodálatos szépségű női alakot kovácsoltatott belőle. Amikor szülei újra szóltak: „Fiam, ha nem házasodsz meg, családunk kihal. Menyasszonyt hozunk neked” - ő felmutatta az arany szobrot:

- Rendben van. Ha ilyen szép menyasszonyt hoztok nekem, engedek kívánságotoknak.

Szülei magukhoz hívtak néhány köztiszteletnek örvendő bráhmant:

- Fiunknak kiváló tulajdonságai vannak. Bizonyosan van valahol hasonló kiválóságokkal egy leány. Induljatok el, vigyétek magatokkal ezt az arany szobrot, és kerítsetek egy ugyanilyen szép leányt.

Igent mondtak, útra keltek, helyről helyre jártak, míg végül Madda országban Szágala városba érkeztek. Ebben a városban élt egy rendkívül szép, tizenhat éves leány. Szülei egy hétemeletes palota legfelső emeletén tartották. A bráhmanok a folyóparti fürdőhelyre vezető út szélére helyezték az arany szobrot, és leültek mellé, gondolván:

- Ha akad ebben a városban hasonló szépségű leány, az emberek a szobor láttán meg fogják jegyezni: „Ez a szobor olyan szép, mint ennek és ennek a családnak a lánya.”

Ekkortájt annak a lánynak a dajkája megfüröszttötte a lányt, és maga is meg akart fürödni. A folyópartra menet meglátta a szobrot, és azt hitte, hogy a rábízott lány.

- Neveletlen vagy! Az elébb füröszttöttelek meg, és utána elindultam hazulról, te pedig engem megelőzve ide jöttél - szólt, és kezével ráütött. Megérezte, hogy kemény, és látta, hogy mozdulatlan. Zavarba jött:

- Azt hittem, hogy a rám bízott lány; mi lehet ez?

A bráhmanok faggatóra fogták:

- Asszony, a rád bízott lány ugyanilyen szép?

- Az én lánykámhoz képest ez semmit sem ér.

- Akkor mutasd meg nekünk a lánykádat!

Elvezette a házhoz a bráhmanokat, és szólt a gazdának. Kölcsönösen üdvözölték egymást a bráhmanokkal, majd lehívták a lányukat, és odalent az arany szobor mellé állították. Az aranyszobor elhalványult, a lány tündökölt mellette. A bráhmanok a szülőknek ajándékozták a

szobrot, eljegyezték a lányt, és indultak. Beszámoltak Anitthigandha anyjának és atyjának. Azok boldogok voltak, gazdagon megajándékozták és visszaküldték őket;

- Menjetek, hozzátok el a lányt minél gyorsabban!

Mikor a fiatalember meghallotta, hogy létezik az arany szobornál is szebb lány, pusztán hallomás alapján beleszeretett. Ő is azt mondta, hogy hozzák minél gyorsabban. Kocsiba ültették a lányt, és indultak vele, de annyira finom testalkatú volt, hogy a kocsis rázásától görcsök fogták el, és útközben meghalt. A fiatalember egyre kérdezgette:

- Megérkezett már?

Olyan szenvedélyes szerelemmel kérdezgette, hogy nem merték azonnal megmondani neki az igazat. Néhány napig halogatták, végül bevallották, mi történt.

- Ilyen gyönyörű nővel nem sikerült találkoznom - keseredett el, és úgy ránehezedett a bánat, mintha egy hegy zuhant volna rá.

A Mester látta, hogy megérett a megvilágosodásra, és alamizsnakérő útja alkalmával annak a háznak a kapujában állt meg. Atyja és anyja behívta a Mestert a házba, és nagy tisztelettel szolgálták ki. Az étkezés befejeztével érdeklődött, hogy hol van Anitthigandha?

- Szentség, a ház belsejébe vonult el, és nem fogad el élelmet.

- Hívjátok ide!

Odament, tisztelettel üdvözölte a Mestert, és leült oldaltól.

- Ifjú ember, mély szomorúság fogott el?

- Igen, szentség. Amikor meghallottam, hogy ilyen gyönyörű nő útközben meghalt, mély szomorúság fogott el, enni sincs kedvem.

- Tudod-e, ifjú ember, hogy minek következtében támadt szomorúságod?

- Nem tudom, szentség.

- A vágy következtében támad mély szomorúságod, ifjú ember. A szomorúság és a félelem a vágy következtében támad.

És ezt a verset mondta:

A vágy mindenkor gyászt okoz; amire vágyol, félted is.
Ha nem vágyódsz semmire, gyászra, féltésre nincs okod.

A tanítás végeztével Anitthigandha elnyerte a sodrásba belépés gyümölcsét.

222. A fa istennője

A Mester engedélyezte a szerzeteseknek, hogy ki-ki külön hajlékban tartózkodhasson. Rádzsagahában a módos kereskedők és mások hajlékokat építettek nekik. Egyik szerzetes saját maga látott hozzá hajlék készítéséhez. Talált egy kedvére való fát, és hozzálátott, hogy kivágja. A fa védőszelleme, egy kisgyermekes istennő, ölébe vette gyermekét, és kérte a szerzetest:

- Uram, ne dönts ki lakhelyemet! Nem tudok a kis gyermekemmel hajlék nélkül kóborolni.

A szerzetes nem törődött könnyörgésével:

- Máshol nem találok megfelelő fát.

Ekkor az istennő a fa egyik ágára ültette a kisdedit:

- Talán ha ezt a gyermeket látja, megkönyörül.

A szerzetes nem tudta visszatartani a meglendített szekercét, és levágta a kis gyermek karját. Az istennő haragra gerjedt, mindkét karját égnek emelte, hogy agyonsújtsa a szerzetest, ám meggondolta magát:

- Ez a szerzetes erényes életű. Ha megölöm, pokolra kerülök. Ha a többi istennő is látja, hogy szerzetesek kivágni készülnek fájukat, az én példámat fogják követni, és megölik a szerzeteseket, mondván, hogy ez és ez az istennő is ugyanúgy megölt egy szerzetest. Ennek a szerzetesnek tanítója is van; jelentést teszek róla a tanítójának.

Leeresztette felemelt karját, és sírva járult a Mester elé. Köszöntötte, és megállt oldalt előtte. A Mester megkérdezte:

- Mi történt, istennő?

Részletesen beszámolt a történetekről:

- Szentség, egyik tanítványod ezt művelte velem. Meg akartam ölni érte, de ilyen és ilyen gondjaim támadtak, nem öltem meg, és ide jöttem.

- Jól van, jól van, istennő. Helyesen cselekedtél, amikor feltörő haragodat visszafogtad, mint a lovak-elragadta kocsit.

És ezt a verset mondta:

Ki visszafogja haragját, mint a félrerántott kocsit,
az az ügyes kocsihajtó; a többi gyeplőt tart csupán.

223. Aranyá vált szántóföld

Rádzsagahában élt egy Punna nevű szegény ember, aki Szumana nagykereskedőnél dolgozott pénzért. Felesége és Uttará nevű leánya is házi cselédként dolgozott ugyanott. Egy napon kihirdették Rádzsagahában:

- Hét napig hold-ünnepséget kell tartani!

A hirdetmény hallatára Szumana kereskedő ezzel fogadta a reggel hozzá érkező Punnát:

- Barátom, az alkalmazottaim hold-ünnepséget akarnak ünnepelni. Te is ünnepelni akarsz, vagy inkább pénzért dolgozol?

- Uram, az ünnepség a gazdagok szórakozása. Nálam annyi rizs sincs otthon a házban, hogy holnapra rizslevest tudjunk főzni, mire mennék az ünnepléssel? Befogom az ökröket, megyek szántani.

- Rendben van, indulj az ökrökkel.

Ő befogott két erős ökröt, fogta az ekét, indult a szántóföldre, és szólt a feleségének:

- Kedvesem, a városnép ünnepséget tart. Én megyek megkeresni a napi bért, mert szegények vagyunk. De ma főzz nekem kétszeres adag ebédet, és hozd ki nekem.

A tiszteletreméltó Száriputta szerzetes éppen ezen a napon tért magához hét napig tartó révületéből, és megvizsgálta, hogy kitől fogadjon el azon a napon adományt. Tudása hálójába került Punna.

- Ez az ember hívő, alkalmas arra, hogy kegyes adományt fogadjak el tőle.

Így tehát felismerte, hogy Punna hívő és kész a kegyes adomány ajándékozására, s ennek következtében gazdag jutalomban lesz majd része. Felöltötte felsőruháját, fogta alamizsnás szilkéjét, kiment hozzá a szántóföldre, és egy árokparti bokorra meredve várakozott. Punna észrevette a szerzetest, abbahagyta a szántást, leborult a szerzetes előtt, és gondolva, hogy fogtisztító pálcikára van szüksége, faragott egy fogtisztító gallyacskát és átnyújtotta. Ekkor a szerzetes elővette a szilkét és a vízsűrőt, és odanyújtotta. Gondolta, hogy vizet kér, átvette a szilkét és a sűrőt, megsűrte a vizet és átadta.

A szerzetes átgondolta:

- Ennek az embernek a többiek háza mögött van a hajléka. Ha a házak ajtaja előtt megállok, a felesége nem vesz észre. Megvárom itt, amíg az asszony útnak indul az étellel.

Kis ideig várakozott, majd amikor tudta, hogy az asszony útnak indult, ő is elindult a város irányába. Az asszony félúton észrevette a szerzetest, és ezt gondolta:

- Hol úgy adódott, hogy amikor tudtam volna adományt adni, nem találkoztam szerzetesekkel, hol meg amikor szerzetesekkel találkoztam, nem volt mit adnom. Ma szerzetessel is találkozom, adomány is van nálam. Vajon elfogadja?

Letette a földre az ételhordó edényt, és leborult a szerzetes előtt:

- Tiszteletreméltó uram, ne nézd azt, hogy ez az étel hitvány-e, finom-e, fogadd el rabszolgádtól!

A szerzetes elébe tartotta a szilkét. Ő egyik kezével az ételhordó edényt fogta, másik kezével az ételt rakta a szilkébe. Amikor a felét belerakta, a szerzetes így szólt: „Elég!”, és kezével befedte a szilkét.

- Uram, egy adagot nem lehet megfelezni. Ha nem fogadod kegyesen rabszolgádtól evilágon, fogadd el a túlvilág nevében. Az egészet át akarom adni.

Az összes ételt beleöntötte a szerzetes szilkéjébe, és kinyilvánította óhaját:

- Legyek részese az általad megismert igazságnak!

- Úgy legyen! - szólt a szerzetes, megáldotta az előtte álló asszonyt, majd letelepedett egy árnyas helyen a víz mellé, és elfogyasztotta az ételt. Az asszony hazatért, újabb rizst kerített, megfőzte az ételt.

Punna felszántott egy fél köböl földet, de éhesen nem bírta tovább. Kifogta az ökröket, leült egy fa árnyékába, és az utat leste. Jött a felesége az étellel, észrevette a férjét.

- Látom, éhség kínozza, leült, rám vár. Ha összeszid, hogy túl sokáig késtem, és az ostor-nyéllel elver, semmivé válik érdemszerző cselekedetem. Engesztelőleg beszélek hozzá - gondolta, és így szólt:

- Uram, ezen az egy napon légy elnéző, ne tedd semmivé érdemszerző cselekedetemet. Amikor reggel az ételt hoztam neked, félúton találkoztam a Tan Fővezérével, neki adtam a neked szánt ételt, visszafordultam, újat főztem, elhoztam. Légy elnéző, uram!

- Mit mondtál, kedvesem? - kérdezte, és még egyszer végighallgatta a történeteket.

- Kedvesem, jól tetted, hogy az én étелеmet odaadtad a tiszteletreméltó úrnak. Ma reggel én is fogtisztító pálcikát és szájöblítő vizet adtam neki - nyugtázta örömmel a hallottakat, majd a hosszas éhezés után jóllakva, elnehezült testtel felesége ölébe hajtotta a fejét, és elszunnyadt.

Közben a reggel óta felszántott földdarabon minden egyes göröngy rőt arannyá változott, és úgy tündökölt, mint a sárga karnikára-virágfürtök. Punna felébredt, körülnézett, és a feleségéhez fordult:

- Kedvesem, úgy látom, mintha ez az egész földdarab, amelyet felszántottam, arannyá változott volna. Talán a szemem káprázik amiatt, hogy napkeltétől fogva csak most jutottam élelemhez?

- Uram, én is ugyanúgy látom.

Felállt, odament, egy rögöt a markába fogott, hozzáütötte az ekevashoz, és látta, hogy valóban arany.

- Óh, megmutatkozott a Tan Fővezérének adott adományom gyümölcse a mai napon. De ekkorra ajándékot nem rejthetünk el, hogy csak a magunk hasznára fordítsuk.

Megtöltötte arannyal a kosarat, amelyben felesége az ételt hozta, a király palotájába ment, s amikor engedélyt kapott a belépésre, tiszteletet tett a király előtt, és a király kérdésére: „Nos, barátom, mit óhajtasz?”, elmondta:

- Felség, az egész földdarab, amelyet a mai napon felszántottam, arannyal van beborítva. Ezt az aranyat neked kellene elhozatnod.

- Ki vagy?

- Punna a nevem.

- Mit műveltél a mai napon?

- Ma reggel a Tan Fővezérének fogtisztító pálcikát és szájöblítő vizet adtam, és a feleségem a nekem hozott ebédet neki adta.

- Nos, ezek szerint a Tan Fővezérének adott adomány a mai napon gyümölcsöt hozott - szólt a király, és megkérdezte:

- Barátom, mitévő legyek?

- Küldj oda néhány ezer szekeret, és hozasd el az aranyat.

A király odaküldte a szekereket. A király emberei elkezdtek felszedni, mondván:

- Ez a királyé.

Ekkor azonban minden egyes darab, amit felmarkoltak, görönggyé változott vissza. Mentek, jelentették a királynak.

- Mit mondtatok, amikor felszedtétek?

- Azt, hogy az felségedé.

- Emberek, nem az enyém! Menjetek, s miközben felszeditek, mondjátok azt, hogy Punnáé.

Úgy tettek. Minden egyes darab, amit felmarkoltak, arany maradt. Elszállították az egészet, és a királyi udvarban halomba rakták. Nyolcvan könyök magasságú halom keletkezett. A király összehívta a városnépet:

- Van valakinek ennyi aranya ebben a városban?

- Senkinek sincs, felség.

- Mivel kell tulajdonosát kitüntetnünk?

- A kereskedő céhmesteri napernyővel, felség.

- Akkor legyen a neve Báhudhana-szetthi, azaz Nagyvagyonú Céhmester - mondta, és a hatalmas kincssel együtt céhmesteri napernyővel ajándékozta meg. Ő kéréssel fordult a királyhoz:

- Felség, mindeddig mások házában laktunk. Adományozz nekünk saját lakhelyet!

A király egy régebbi céhmester házhelye mögé mutatott:

- Nézd, látod ezt a bozótot? Irtsd ki, építs magadnak ott házat!

Ő néhány nap alatt házat építtetett magának azon a helyen, majd egyidejű ünnepséget tartott a házszentelő és a napernyő kitarásának örömeire. Hét napon át alamizsnát osztogatott a

szerzetesek gyülekezetének, élükön Buddhával. A Mester áldást mondott, és sorra kifejtette előtte a Tant. A tanítás végeztével Punna céhmester, felesége és leánya, Uttará, beléptek a sodrásba.

Idő múltával a másik Rádzsagaha-beli céhmester feleségül kérte Punna céhmester leányát a fia számára.

- Nem adom hozzá.

- Ne tedd ezt! Régóta a szomszédunkban laksz, jó módban élsz, add hozzá fiamhoz a lányodat!

- Ő tévhitet követ, leányom a Három Drágakő⁴⁵ nélkül nem tudja elképzelni az életet, nem adom hozzá a lányomat.

Ekkor azonban számos jó családból származó kereskedő ifjú és mások kérlelni kezdték:

- Ne szakítsd meg vele a jó kapcsolatot! Add feleségül a lányodat!

Engedett kérésüknek, és ászálhi hónap⁴⁶ holdtöltének napján hozzáadta leányát. Azonban a leánya attól a naptól fogva, hogy átköltözött férje házába, nem kereshetett fel egyetlen szerzetest vagy apácát sem, nem adhatott nekik alamizsnát, nem hallgathatta tőlük a Tant. Így múlt el két és fél hónap. Ekkor megkérdezte körülötte szorgoskodó szolgáját:

- Mennyi van még hátra az esős évszaktól?⁴⁷

- Fél hónap, úrnőm.

Üzenetet küldött atyjának:

- Miért vetettetek ilyen börtönbe? Jobban jártam volna, ha bélyeget üttök rám és kikiáltotok rabszolgának, mintsem hogy ilyen hamis hiten lévőhöz adtatok. Idejövetelem napjától fogva nem volt lehetőségem egyetlen szerzetessel sem találkozni vagy más érdemszerző cselekedetet művelni.

- Boldogtalan lett a lányom - keseredett el az apa, és tizenötezer pénzt küldött neki ezzel az üzenettel:

- Van a városban egy Szirimá nevű örömlány, aki napi ezer pénzért kapható. Ezzel a pénzzel hozasd magadhoz, rendeld férjed szolgálatára, akkor magad felszabadulsz érdemszerző cselekedetek művelésére.

Magához hívatta Szirimát:

- Barátném, fogadd ezt a pénzt, és a következő fél hónapban állj barátod rendelkezésére!

- Rendben van - egyezett bele, és ő odavezette férjéhez:

⁴⁵ Buddha, a Tan, a szerzetesek gyülekezete.

⁴⁶ Június-július.

⁴⁷ Az esős évszak alatti egy helyben tartózkodás volt a szerzetes fő prédikálási időszaka.

- Mit jelent ez? - kérdezte férje, amikor meglátta Szirimát.

- Uram, a következő fél hónapban barátném fog rendelkezésedre állni, én ebben a fél hónapban szeretnék alamizsnálkodni és a tanítást hallgatni.

Férje a gyönyörű szép nő láttán vágyra lobbant és igent mondott.

Uttará meghívta a szerzetesek gyülekezetét, élükön Buddhával:

- Szentség, a hátralévő fél hónapban tölem fogadjátok el az alamizsnát, ne menjetek máshová!

A Mester beleegyezett. Ő boldog volt.

- Mostantól fogva az esős évszak végi nagy ünnepig szolgálhatom a Mestert és hallgathatom a tanítást!

A konyhában minden teendőre maga ügyelt fel:

- Így főzzétek a rizslét, így süssétek a süteményeket!

A férje kitekintett a konyhára néző ablakon:

- Holnap lesz az esős évszak végi nagy ünnepség. Vajon mit csinál most az a bolond asszony?

Megpillantotta a céhmester lányát, amint izzadtan, testére tapadt hamuval, faszénportól szennyesen sürgölődött. Elmosolyodott és elfordult az ablaktól:

- Ej, ez a bolond asszony nem élvezi a kényelmet ilyen jómódú házban, hanem az teszi boldoggá, hogy a nyírott fejű szerzeteseket kiszolgálhatja.

A férfi mellett állt Szirimá, és mikor elfordult az ablaktól, ő is kinézett az ablakon:

- Vajon mit látott, hogy elmosolyodott?

Meglátta Uttarát.

- Amikor ránézett, akkor mosolyodott el. Tehát meghitt kapcsolatban állnak!

Tudniillik noha fél hónapig mint bérelt nőszemély lakott a házban, úgy beleélte magát minden kényelembe, hogy elfelejtkezett róla, hogy egyszerűen bérelt örömlány, és a ház úrnőjének kezdte képzelni magát. Most meggyűlölte Uttarát, és elhatározta, hogy fájdalmat okoz neki. Lesietett a palotából a konyhába, és a forró vajból, amiben a sütemények sütek, merített egy merítőkanállal, és Uttará felé tartott vele. Uttará látta, hogy felé közeledik, de ezt gondolta:

- Barátném szívességet tett nekem. Lehet ez a világ szűk, Brahmá ege alacsony, de barátném érdeme nagy. Az ő jóvoltából tudtam adományt adni és a Tant hallgatni. Ha harag él bennem vele szemben, forrázzon le ez a vaj. Ha nem él bennem harag, ne forrázzon le.

És barátságos érzületet árasztott Szirimá felé. A fejére öntött forró vaj hideg vízként érintette.

Uttará szolgálói látták, amint Szirimá a kanalat megmerítette és Uttarához lépett. Felugrottak, rákiáltottak:

- Takarodj, gyalázatos! Milyen joggal mered úrnőnket forró vajjal leönteni? - és kézzel-lábbal ütötték, rúgták, földre döntötték. Uttará próbálta visszatartani őket, sikertelenül. Ekkor fölé állt és elhárította a szolgálókat.

- Miért követtél el ilyen gonosz tettet? - korholta Szirimát, majd meleg vízzel lemosta és százszor finomított olajjal bedörzsölte.

Szirimá csak ekkor fogta fel, hogy csupán bérelt nőszemély. Meggondolta magát:

- Gonosz tettet követtem el, hogy pusztán gazdám mosolygása miatt forró vajjal öntöttem le ezt az asszonyt. Ő viszont nem arra utasította szolgálóit, hogy fogjanak el engem, sőt amikor rámtámadtak, elhárította valamennyit, és mindent elkövetett érdekemben. Ha nem kérek tüstént bocsánatot tőle, százfelé hasad a fejem.

Lábához borult:

- Úrnőm, bocsáss meg!

- Amíg atyám él, én csak a lánya vagyok. Ha ő megbocsájt, én is megbocsájtok.

- Rendben van, úrnőm. Atyádtól, Punna kereskedőtől fogok bocsánatot kérni.

- Punna csak az újjászületések világában atyám. Ha az újjászületés nélküli világbeli atyám megbocsájt, én is megbocsájtok.

- Ki az újjászületés nélküli világbeli atyád?

- A Tökéletesen Megvilágosult Buddha.

- Nem bízom benne.

- Én elérem, hogy bízni fogsz. A Mester holnap a szerzetesek gyülekezete élén ide fog jönni. Készíts tehetséged szerinti vendégfogadó ételt, hozd ide, tőle kérj bocsánatot.

- Jól van, úrnőm.

Indult, saját házába ment, ötszáz szolgálót rendelt magához, különféle szilárd és folyékony ételeket készíttetett, másnap az étellel Uttará házába ment. Nem merte az ételt Buddha és a szerzetesek szilkéjébe tölteni, megállt és várakozott. Uttará átvette tőle az egészet és fel-szolgált. Az étkezés befejeztével Szirimá kísérőivel együtt a Mester lábához borult. A Mester megkérdezte:

- Mit vétettél?

- Szentség, tegnap ezt és ezt követtem el, de barátném a rám támadó szolgálókat visszatartotta, sőt ápolt is engem. Jósága láttán bocsánatot kértem tőle, de ő azt felelte, hogy ha kegyed megbocsájt, ő is megbocsájt.

- Így volt, Uttará?

- Igen, szentség. Barátném forró vaját öntött a fejemre.

- Te közben mit gondoltál?

- Lehet ez a világ szűk, Brahmá ege alacsony, de barátném érdeme nagy. Az ő jóvoltából tudtam adományt adni és a Tant hallgatni. Ha harag él bennem vele szemben, forrázzon le ez a vaj. Ha nem él bennem harag, ne forrázzon le. Erre gondoltam, és barátságos érzületet árasztottam felé, szentség.

- Jól van, jól van, Uttará. Így kell a haragot legyőzni. A haragot szelídséggel, a szidalmat és gyalázkodást szidalom és gyalázkodás mellőzésével, a fukarságot adakozással, a hazugságot igaz szóval kell legyőzni.

És ezt a verset mondta:

A haragos szelídséggel, a rosszat jóval győzze le,
a fősvényt bőkezűséggel, igaz szóval a hazugot.

227. Mindenkit megszólalnak

Szávatthiban lakott egy Atula nevű világi hívő, akinek ötszáz további világi hívő követője volt. Egy napon követőivel együtt elment a kolostorba, hogy a Tant hallgassa. A tiszteletreméltó Révata szerzetestől szerették volna hallani a tanítást. Tisztelettel köszöntötték Révatát, és leültek. Ő azonban a magányba zárkózásban lelte örömét, mint a magánosan kószáló oroszlán, ezért meg sem szólalt.

- Ez a szerzetes egy szót sem szól - mérgelődött Atula, felkelt, és a tiszteletreméltó Száriputtát kereste fel. Megállt oldalt előtte. Mikor Száriputta megkérdezte, hogy miért jöttek, elmondta:

- Tiszteletreméltó uram, én ezekkel a világi hívőkkel egyetemben felkerestem Révata szerzetest, hogy a Tant hallgassam tőle, de ő meg sem szólalt. Megharagudtam rá, és ide jöttem. Oktass a Tanra!

- Akkor üljetek le, hívek - szólt Száriputta, és hosszasan fejtegette előttük a dogmatikát.

- A dogmatika túlságosan elvont, és a szerzetes tömegével zúdíja ránk a hittételeket. Mire megyünk vele? - mérgelődött, és híveivel együtt a tiszteletreméltó Ánandát kereste fel. Ő is megkérdezte, hogy miért jöttek. Elmondta:

- Tiszteletreméltó uram, mi felkerestük Révata szerzetest, hogy a Tant hallgassuk tőle, ő azonban egy árva szót sem szólt hozzánk. Megharagudtunk rá, és Száriputta szerzetest kerestük fel, ő viszont elvont hittételeket fejtegetett előttünk hosszasan. Mire megyünk vele, gondoltuk, rá is megharagudtunk, és ide jöttünk. Oktass bennünket a Tanra, szentség!

- Akkor üljetek le, hallgassátok - szólt a szerzetes, és közérthetően, de igen röviden adta elő a Tant. Erre a szerzetesre is megharagudtak, és végül a Mestert keresték fel. Leborulva köszöntötték, és leültek oldalt előtte.

- Miért jöttetek, hívek? - kérdezte a Mester.

- Azért, hogy a Tant hallgassuk, szentség.

- Hallgattátok-e már a Tant?

- Szentség, először Révata szerzetest kerestük fel, de ő meg sem szólalt. Megharagudtunk rá, és Száriputta szerzetest kerestük fel, ő viszont tömegével zúdította ránk a hittételeket. Nem tudtuk nyomon követni, megharagudtunk rá, és Ánanda szerzetest kerestük fel. Ő pedig igen röviden szólt néhány szót a Tanról. Őrá is megharagudtunk, és ide jöttünk.

A Mester végighallgatta panaszunkat, majd megszólalt:

- Atula, régi szokásuk az embereknek, hogy a hallgatót is, a bőbeszédűt is, a szüksézt is ócsárolják. Nincs senki, akit mindig ócsárolnak vagy mindig dicsérnek. A királyokat is egyesek szidják, egyesek dicsérik. A széles Földet, a Napot és a Holdat, az eget és a levegőt, a négy csoportból álló gyülekezet⁴⁸ közepén ülő és a Tanra oktató Tökéletesen Megvilágosult Buddhát is egyesek szidják, egyesek dicsérik. Az ostobák szidalmával vagy dicséretével nem

⁴⁸ Szerzetesek, apácák, a világi férfiak és nők.

érdemes törődni. Akit okos emberek szidnak, az érdemli meg a szidást; akit dicsérnek, az érdemli meg a dicséretet.

És ezt a verset mondta:

Nemcsak manapság mondják így, régtől fogva érvényes ez:
megszólják, aki némán ül, megszólják, ha sokat beszél,
s akkor is, ha mértékkal szól. Nincs, kit megszólás megkímél.

242. A nők olyanok, mint a folyók

Egyszer egy jó családból származó ifjúhoz egy hasonló kasztbeli leányt adtak feleségül. Az asszony azonban esküvőjük napjától fogva erkölcstelen életet élt. A fiatalember szégyellte felesége erkölcstelenségét, és nem mert emberekkel találkozni. Buddha szolgálatát is mellőzte. Néhány nap elteltével mégis felkereste a Mestert, tisztelettel köszöntötte, és oldalt leült előtte.

- Miért nem mutatkoztál mostanában, hívem?

Beszámolt a helyzetről.

- Hívem, már előző életedben is beszéltem neked arról, hogy a nők olyanok, mint a folyók és hasonló tünemények. Okos ember nem haragszik rájuk. Előző születésed azonban rejtve van előtted, ezért nem fogod fel ezt az igazságot.

Kérésére elmondta előző születése történetét⁴⁹, ezzel a verssel foglalva össze:

Mint a folyó, az út, korcsma, gyülekezet, víztároló,
ilyen a nők természete; semmi korlátja, gátja nincs.

Hívem, az asszonyokon folt a paráznaság, az adakozón folt a fösvényesség, minden élőlényen folt a rossztett, mert romláshoz vezet evilágon és a túlvilágon, de minden folt közül legcsúfabb folt a tudatlanság.

És ezt a verset mondta:

Ledérség asszonyok foltja, adakozóké szűkmarkúság,
a rossztett folt a törvényen itt e földön és odaát.

⁴⁹ A *dzsátaka*-gyűjtemény 65. története.

251. Figyelmetlenség

Egyszer öt hívő ment a kolostorba a Tant hallgatni. Tiszteletüket tették a Mester előtt, és leültek oldalt előtte. Tudnivaló, hogy a Buddhákban sohasem merül fel az a gondolat, hogy az egyik ember nemes, a másik pap, az egyik gazdag, a másik szegény, emezt magasrendű tanításban részesítem, amazt nem. Bárkinek kedvéért fejtik ki a Tant, a Tan méltóságát tartják szem előtt, mintha a Gangá folyót hoznák le az égből a földre. De miközben a Beérkezett ilyen módon magyarázta nekik a Tant, az előtte ülők közül az egyik ültében elaludt, a másik a földet túrta az ujjával, a harmadik a mellette lévő fát rázta, a negyedik a levegőbe bámult, csak egyikük hallgatta figyelmesen a tanítást.

Ánanda szerzetes a Mestert legyezte, és felfigyelt viselkedésükre. Szólt a Mesternek:

- Szentség, te fellegek mennydörgő robajának erejével fejtet ki előttük a Tant, ők viszont ültükben így meg így viselkednek, miközben te beszélsz.

- Ánanda, ugye te nem ismered ezeket az embereket?

- Valóban nem ismerem őket, szentség.

- Az, amelyik ültében elaludt, ötszáz születése során kígyó volt, és fejét a tekervényeire hajtva aludt. Most sem elég neki semennyi alvás. A hangom nem jut el a fülébe.

- Mondd, szentség, ez folyamatosan volt a sorsa, vagy időszakonként?

- Ánanda, ez időnként ember volt, időnként isten, időnként kígyó. Ilyeténképpen időszakonkénti újjászületéseit még a mindentudás sem tudná végigszámlálni. Ám ötszáz születésen át folyamatosan kígyóként született, s azóta akármennyit alszik, állandóan álmos marad.

Aki ültében a földet túrja ujjával, ötszáz életében gilisztaként született és a talajt fúrta. Most is a talajt fúrja, nem hallgatja a szavamat.

Aki itt a fát rázza ültében, ötszáz életén át folyamatosan majomként született, és előző szokása hatalmából most is a fát rázza. Az ő fülébe sem jut el a hangom.

Aki itt a levegőbe bámul ültében, ötszáz életében csillagjósként született, és előző szokása hatalmából most is az eget bámulja. Az ő fülébe sem jut el a hangom.

Ez, aki figyelmesen ül és hallgatja a tanítást, ötszáz életében bráhmanként született, tudta mindhárom Védát és az imaszövegeket, és most is figyelmesen hallgat, mintha imákat tanulna.

- Szentség, a te tanításod bőrt és húst átjárva csontig és velőig hatol. Hogyan lehetséges, hogy ezek az emberek nem figyelnek rád, miközben a Tant oktatom?

- Ánand, úgy látom, azt hiszed, hogy az én tanom könnyűszerrel felfogható.

- Hogyan, szentség, talán nehezen felfogható?

- Igen, Ánanda.

- Miért, szentség?

- Ánanda, ezek a lények sok százezer világkoron át nem hallottak a Buddháról, a Tanról és a Szerzetesrendről. Ezek a lények a lélekvándorlás során végtelen időtől fogva különböző állatok beszédét hallották, mielőtt emberi létbe kerültek, ezért most is szórakozó helyeken, részegítő illatok mellett énekelnek és táncolnak, így töltik idejüket, nem képesek a Tant hallgatni.

- Miért nem képesek rá, szentség?

- Ánanda, a szenvedély miatt, a gyűlölet miatt, balgaságok miatt, a Szomj miatt nem képesek rá. Nincs olyan tűz, mint a szenvedély tüze, amely hamuvá égeti az élőlényeket. Mert a hét Nap együttes felkeltekor fellángoló végpusztulás tüze is mindent elhamvaszt, de az csak időnként lángol fel, a szenvedély tüze azonban mindenkor lobog.

És ezt a verset mondta:

Nincs oly tűz, mint a szenvedély, nincs oly szörny, mint a gyűlölet,
oly háló, mint a balgaság, s nincs olyan árvíz, mint a Szomj.

281. A disznófejű kísértet

Egy napon a tiszteletreméltó nagy Moggallána a tiszteletreméltó Lakkhana társaságában a Keselyűcsúcs hegyről leereszkedőben egy helyen elmosolyodott. Lakkhana szerzetes megkérdezte:

- Testvérem, mi volt az oka, hogy elmosolyodtál?

- Testvérem, még nincs itt az ideje a kérdés feltevésének. Majd a Mester színe előtt ismételd meg a kérdést - válaszolta, majd Lakkhana szerzetes társaságában bejárta alamizsnáért Rádzsagahát, és amikor visszatért alamizsnakérő körútjáról, Véluvanába ment, köszöntötte a Mestert, és leült előtte. Ekkor Lakkhana szerzetes ismét rákérdezett a dologra. Válaszolt:

- Testvérem, egy háromnegyed mérföld nagyságú kísértetet láttam. A teste emberi testhez hasonlított, de a feje vaddisznófej volt, a szájából farok nyúlt ki, abból férgek nyüzsögtek elő. Amikor megpillantottam, azért mosolyodtam el, mert ilyesfajta lényt még sohasem láttam.

- Szerzetesek, az én tanítványaim látó szemmel járnak a világot - szólt a Mester. - Én is láttam ezt a lényt, amikor a megvilágosodás fája alatt ültem fű-trónuson, de irgalomból nem szóltam róla, mert akik nem lettek volna hajlandók elhinni, azoknak bajt okozott volna hitetlenkedésük. Most azonban tanúul tudom hívni Moggallánát, és beszélhetek róla. Igen, szerzetesek, Moggallána igazat mondott.

Ezt hallva, a szerzetesek megkérdezték a Mestertől:

- Szentség, mit követett el ez a lény előző életében?

- Nos, hallgassátok meg, szerzetesek - szólt a Mester, és előadta a múltbeli történetet, hogy mit követett el ez a lény előző életében.

Egykor, a Kasszapa Buddha idejében, egy falusi kolostorban egyetértésben élt két szerzetes. Egyikük hatvan éves volt, a másik ötvenkilenc. Az ötvenkilenc éves vitte a másik után alamizsnás szilkéjét és felsőruháját, és mintha szerzetesnövendék volna, minden teendőt elvégzett körülötte. Olyan egyetértésben élt a két szerzetes, mintha egy anya méhéből születtek volna. Egy alkalommal egy hittanító vetődött el lakhelyükre. Éppen a Tan hallgatásának napja volt. A két szerzetes fogadta a tanítót, és megkérték:

- Igaz férfiú, oktass bennünket a tanra!

Ő hirdette nekik a Tant. Boldogok voltak, hogy hittanítóra akadtak, és másnap maguk mellé vették, amikor a legközelebbi faluba indultak alamizsnakérő útjukra. Miután elfogyasztották ededelüket, megkérték:

- Testvérünk, oktass tovább a Tanra, onnét, ahol tegnap abbahagytad.

Ezután az embereket oktatták a Tanra. Az emberek a Tan meghallgatása után másnapra is meghívták őket magukhoz. Így mindhárman két-két napig tartózkodtak az adakozó falvakban alamizsnát élvezve. A hittanító azonban így gondolkozott:

- Ezek mindketten igen lágy szívűek. Elkergetem őket, és egyedül én fogok ebben a kolostorban lakni.

Este elvégezte a szerzeteseket megillető szolgálatot, majd reggel, amikor felkeltek és útnak indultak, visszatért és az idősebbik szerzeteshez fordult:

- Uram, mondani szeretnék valamit.

- Mondd, testvér!

A hittanító némi töprengést színlelt, majd így szólt:

- Uram, igen csúnya ügrről van szó - azzal szó nélkül távozott. Ezután a fiatalabbik szerzetest kereste fel, és vele szemben is ugyanígy viselkedett. Másnap megismételte ugyanezt. Harmadnap már mindkettőt gyötörte a kíváncsiság. Ekkor előbb az idősebbik szerzeteshez fordult:

- Uram, mondanom kellene valamit, de resteltem neked megmondani.

- Ugyan, testvér, mondd ki! - bízta a szerzetes.

- Uram, te megbízol a fiatalabbik szerzetesben?

- Jó ember, hogyan kérdezhetsz ilyet? Úgy vagyunk egymással, mintha egy anya méhéből született testvérek volnánk. Amit egyikünk kap, az a másiké is. Egész idő alatt egyetlen rossz lépését sem tapasztaltam.

- Valóban, uram?

- Igen, testvérem.

- Uram, a fiatalabbik szerzetes ezt mondta nekem: „Jó ember, te tisztességes családból származol, de ha megbízol ebben az idősebbik szerzetesben, azt gondolva, hogy szerény, jóindulatú, akkor légy nagyon óvatos!” Ideérkezésem napjától fogva állandóan ezt ismételgeti.

Ennek hallatára harag fogta el az idősebbik szerzetest. Összetört mint a fazekas edénye, ha bottal rávágnak. Ekkor az ember a fiatalabbik szerzetest kereste fel, és annak is ugyanígy beszélt. Az is ugyanúgy összetört. Eddig egész idő alatt egyikük sem indult egyedül alamizsnát kérni, a következő napon a fiatalabbik szerzetes egyedül indult alamizsnáért, megelőzve az idősebbiket, és megállt a gyűléscsarnok előtt. Az idősebbik később ért oda. Amikor a fiatalabbik megpillantotta, fontolgatni kezdte:

- Átvegyem-e tőle az alamizsnás szilkét és felsőruháját, vagy ne? - és így döntött: „Most már nem veszem át!”

Azonban mégis ellágyult:

- Eddig sohasem viselkedtem így, nem szakíthatok eddigi szokásommal.

Szerzetestársához lépett:

- Uram, add ide a szilkét és felsőruhádat!

A másik az ujjával pattintott felé:

- Takarodj, te gyalázatos! Nem érdemled meg, hogy átadjam neked a szilkémet meg a felsőruhámat:

Erre amaz is így szólt:

- Igazad van, uram, én is úgy gondoltam, hogy nem veszem át a szilkédet meg a felsőruhádat.

- Növendék testvér, azt hiszed, hogy én ragaszkodom ehhez a kolostorhoz?

- Uram, te talán azt gondolod, hogy én ragaszkodom ehhez a kolostorhoz? Legyen a tiéd ez a kolostor!

Ezzel fogta a saját szilkéjét és felsőruháját és távozott. A másik is távozott. Még egy úton menni sem akartak, az egyik a nyugati kapun lépett ki, a másik a keleti kapun. A hittanító utánuk kiáltott:

- Uraim, ne tegyétek ezt, ne tegyétek ezt!

- Te maradj itt, testvér - mondták azok, és ő maradt. Másnap, amikor megjelent a szomszédos faluban, az emberek kérdezték:

- Uram, hol vannak a tiszteletreméltó szerzetesek?

- Testvéreim, ne kérdezzétek. Alamizsnátok élvezői tegnap összevesztek és eltávoztak. Hiába kértem, nem tudtam visszatartani őket.

Némelyek együgyűek voltak és hallgattak, de az értelmesebbek igen elkedvetlenedtek:

- Egész időn át a legkisebb ellentétet sem láttuk a két tisztelendő között. Bizonyosan ez az ember ijesztette el őket innét.

A két szerzetes nem tudott megnyugodni, akárhová ment. Az idősebbik egyre ezt forgatta fejében:

- Ej, ez a szerzetesnövendék súlyos hibát követett el. Alig hogy ezzel a jövevény szerzetessel találkozott, ezt mondta neki: „Ne bízz meg ebben a másikban!”

Képtelenek voltak a szent szövegek tanulására és megjegyzésére. Száz év elteltével a nyugati vidéken egyazon kolostorba vetődtek, és közös nyughelyet kaptak. Amikor az idősebbik belépett és helyet foglalt a fekhelyen, jött a másik is. Mikor az idősebbik meglátta és ráismert, nem tudta visszafojtani könnyeit. A másik is ráismert az idősebbikre, és könnyek gyűltek a szemébe.

- Megszólítsam, vagy ne szólítsam meg? - töprengett. - Nem tudom elhinni, hogy tényleg úgy történt.

Köszöntötte a szerzetest, és megkérdezte:

- Uram, hosszú ideig én vittem utánad az alamizsnás szilkét és a felsőruhát. Tapasztaltad valaha is, hogy tettel vagy szóval bármi illetlenséget elkövettem veled szemben?

- Nem tapasztaltam, testvér.

- Akkor miért mondtad a hittanítónak, hogy ne bízzék bennem?

- Testvér, én ilyen nem mondtam, hanem te mondtad ezt én rólam.

- Én sem mondtam ilyet, uram.

Ebben a pillanatban rájöttek:

- Ő találta ki ezt, hogy meghasonlást támasszon közöttünk!

Kölcsönösen elismerték, hogy vétettek egymás ellen. Száz éven át nem tudtak megnyugodni, és ezen a napon újra összebékültek.

- Gyerünk, kergessük ki a kolostorból azt az embert!

Elindultak, idő teltével megérkeztek a kolostorhoz. A szerzetesek közeledte láttán a hittanító elémük ment, hogy átvegye alamizsnás szilkéjüket és felsőruhájukat, de ők ujjukkal pattintottak felé:

- Nincs helyed itt a kolostorban!

Nem maradhatott tovább, elhagyta a kolostort, elmenekült. Húszezer évi szerzetesi élet sem segített rajta, következő születésében a pokolba került és ott főtt két Buddha megjelenése közötti időszakban, most pedig a Keselyűcsúcson a mondott alakban szenved.

285. Hervadó lótusz

Egyszer egy aranyműves jó megjelenésű fia Száriputta oldalán lépett a szerzetbe.

- Fiatalokban erős a szenvedély - gondolta a szerzetes, és a szenvedély visszaverése érdekében a rútsgot tűzte ki elmélkedése tárgyául az ifjúnak. Ez azonban nem a neki megfelelő téma volt, s noha az erdőbe elvonulva három hónapig kínlódott vele, nem sikerült erre összpontosítania gondolatait. Ismét a szerzetes elé járult, s mikor az megkérdezte, hogyan halad elmélkedése tárgyában, beszámolt a helyzetről. A szerzetes ezt válaszolta:

- Nem szabad feladni a törekvést, mondván, hogy nem boldogulsz a témával.

Újra ugyanazt a tárgyat adta meg, részletesen kifejtve. Az ifjúnak másodszorra sem sikerült eredményt elérnie, és ment jelenteni a szerzetesnek. A szerzetes okokkal és hasonlatokkal megvilágítva megint ugyanazt a témát tűzte ki. Társa megint azzal érkezett vissza, hogy nem jutott eredményre. A szerzetes elgondolkozott:

- Ha az igyekvő ifjában felébrednek a vágyak és kívánságok, bizonyára tisztában van vele, hogy ezek felébredtek benne; ha nem éberednek fel, azzal is tisztában van. Ez a fiú igyekvő, nem rest; halad az úton, nem tért le róla. Alkalmas Buddha tanításának a befogadására. Nem értem a lelkiállapotát.

Este vele együtt a Mester elé járult:

- Szentség, ez a szerzetes a társaságomban tartózkodik. Ilyen és ilyen okból ezt és ezt a tárgyat tűztem ki neki elmélkedésre - és beszámolt a történekről.

A Mester magában fontolóra vette:

- Milyen családból jött a szerzetbe ez az ifjú? - és rájött, hogy aranyműves családjából. Ekkor áttekintette előző születéseit, és meglátta, hogy ötszáz életen át folyamatosan ugyanannak az aranyművesnek a családjában öltött testet.

- Minthogy ez az ifjú hosszú időn át aranyművességgel foglalkozott, és rőt aranyat dolgozott fel karnikára- és lótuszvirággá, ezért nem alkalmas elmélkedési téma számára a rútság. A szépség lesz számára a megfelelő elmélkedési téma - gondolta, és így szólt Száriputtához:

- Száriputta, a tőled kapott témával négy hónapig kínlódott ez a szerzetes. Meglátod, hogy még a mai napon, étkezés után, eléri a szentség fokozatát. Most távozhatsz.

Elbocsájtotta Száriputtát, és varázserővel egy kocsikerék nagyságú arany lótuszt teremtett, amelynek szirmain és rostjain vízcsöppek csillogtak. Átadta a szerzetesnek:

- Szerzetes, fogd ezt a lótuszt, a kolostor oldalánál szúrd bele a homokrakásba, ülj le vele szemben lótuszülésbe, és előgyakorlatként ismételd ezt a szót: „Vörös, vörös”.

Amikor átvette a lótuszt a Mester kezéből, nyugalom árasztotta el a gondolatait. A kolostor oldalánál homokrakást halmozott fel, beleszúrta a lótusz szárát, leült vele szemben lótuszülésbe, és kezdte az előgyakorlatot: „Vörös, vörös”. Abban a szempillantásban szétfoslottak

az akadályok, és beállt az elmélyülés előtti állapot. Ezt követően az első révületbe merült, majd a második és következő révületen át a negyedik révületet élte át ültében.

A Mester nyomon követte révülete fázisait, és megvizsgálta:

- Képes lesz-e rá, hogy saját erejéből a legfelső megértést is megértse? - és látta: nem lesz rá képes.

- Hervadjon el az a lótusz - rendelkezett, és az úgy megfeketedett, mintha kézzel morzsolták volna össze. A szerzetes magához tért a révületből, és nézte a lótuszt:

- Olyan ez a lótusz, mintha az öregség fonnyasztotta volna el. Ha élettelen dolgok is alá vannak vetve az öregedés hatalmának, mit mondjunk az élőkről? Őket is az öregedés igázza le.

Így felismerte a múlandóság bélyegét. Egyidejűleg felismerte a szenvedés bélyegét és az egyéniség nemlétének bélyegét. Mindez olybá tűnt szemében, mintha lángban állna, vagy mintha nyakába akasztott hulla volna.

Ugyanakkor egy közeli tóba gyerekek ugráltak, lótuszvirágot téptek, a parton rakásba dobálták. Elnézte a tóban viruló és a parton heverő lótuszokat. A tóban a lótuszok gyönyörűen virultak, gyöngyöző vízcseppekkel emelkedtek ki a vízből; a többi lótusznak a szirma hegye már fonnyadozni kezdett.

- Az élettelen dolgokat is így sújtja az öregedés, hogyané sújtaná az élőlényeket?

Így még nyomatékosabban ráébredt a múlandóság hatalmára. A Mester tudta:

- Ez a szerzetes most már világosan átlátta elmélkedése tárgyát.

És az Illatos Csarnokból, ültő helyéből fénysugarat bocsájtott ki. A fénysugár a szerzetes arcára vetődött.

- Mi lehet ez? - csodálkozott, és úgy látta, mintha maga a Mester állna előtte. Felállt, összetette kezét. A Mester kegyes jóindulattal ezt a verset mondta:

Szakítsd szét önmagad szeretetét,
ahogy ősszel a lótuszt tépi kezed.
Csak a békére vivő utat keresd,
a Buddha-mutatta Nirvánát.

324. Hálátlan gyermekek

Szávatthi városában egy bráhma, akinek nyolcszáz ezer pénz értékű vagyona volt, kiházásította a négy fiát, amikor azok a megfelelő kort elérték. Négyszáz ezret átadott nekik. Amikor a bráhma felesége elhunyt, fiai összebeszéltek:

- Ha apánk újra megnősül, a második feleségétől születendő gyermeke miatt megosztódik a családi vagyon. Inkább mi járunk kedvében.

Ettől kezdve válogatott ételekkel és szép ruhákkal szolgálták ki, kezét és lábát dörzsölték, így ápolták. Egy napon, mikor napközben elszunnyadt, majd felébredt álmából, ismét dörzsölték kezét és lábát, s közben arról beszéltek, hogy előnytelen a külön házban lakás:

- Életed végéig ugyanígy gondoskodni fogunk rólad; oszd ki közöttünk a maradék vagyonodat is - kérték.

A bráhma mindegyikjüknek adott száz-száz ezret. Saját magának csak az öltöző ruhát tartotta meg, minden más birtokot és értéket négyfelé osztott, és átadta nekik. Néhány napig legidősebb fia gondoskodott róla. Ám egy napon, amikor fürdés után hazatért, menyé a kapuban várta, és megszólította:

- Talán százzal vagy ezerrel többet adtál legidősebb fiadnak? Mindegyiknek egyformán kétszáz ezret adtál. Nem ismered a többi fiad házához vezető utat?

- Pusztulj el, gyalázatos! - kiáltott rá mérgesen, és ment a következő fia házába. Néhány nap elteltével onnét is ugyanúgy elzavarták, s a többiből is hasonlóképpen. Mikor egyik házba sem fogadták be, kolduló remete életmódra adta a fejét, alamizsnáért járt házról házra. Idő teltével az öregség megrokkantotta, a szűkös élet és nyomorúságos hajlékok elsorvasztották a testét. Egyszer kéregető útja végén leheveredett egy padra, elaludt, majd mikor felébredt, felült és végignézett magán, és elgondolkozott azon, hogy egyik fiánál sem kereshet menedéket.

- Mondják, hogy Gótama szerzetes barátságos magatartású, nyílt tekintetű, nyájas beszédű, kedvesen fogadja a hozzá fordulókat. Lehetséges, hogy ha Gótama szerzeteshez fordulok, engem is barátságosan fogad.

Rendbehozta öltözetét, fogta alamizsnás szilkéjét, botjára támaszkodott, és a Magasztoshoz indult. Odaérkezve oldalt leült előtte. A Mester barátságosan üdvözölte, és megkérdezte:

- Bráhma, miért vagy ilyen nyomorúságos állapotban, rongyos öltözetben?

- Gótama úr, négy fiam van, de ők a feleségükkel összebeszélve kiűztek a házamból.

- Nos, bráhma, tanuld meg ezt a verset, és amikor a gyülekezeti csarnokban sok ember lesz együtt, és fiaid is közöttük lesznek, mondd el:

Akik fő örömöm voltak, s akikben hittem, bízhatok,
menyeimmel elkergettek, mint a vaddisznót a kutyák.
Eleinte hízelegtek a hitványak: „Apám, apám!”
s magamra hagytak vén fejjel. Emberbőrbe bújt ördögök.
Hogyha már nem veszik hasznát, a vén ló nem kap abrakot,
s a négy fiú idős atyja koldulni házról házra jár.

A bot kezemben többet ér, mint a hálátlan gyermekek:
a vad kutyától megvéd, és távol tartja a vad bikát,
a sötétben előttem jár, göröngyös úton támaszom;
ha botladozva lépdelek, a botomban megbízhatok.

Megtanulta a verset a Magasztostól, és a bráhmaṇok összejövételére kitűzött napon; amikor fiai minden ékszerrel felékesítve megjelentek a gyülekezésben, és a bráhmaṇok között díszes ülőhelyekre leültek, így határozott:

- Eljött az én időm!

A gyülekezet közepére állt, ég felé emelte a kezét, és megszólalt:

- Uraim, szeretnék egy verset elmondani; hallgassátok meg!

- Mondd el, bráhmaṇ, hallgatjuk!

Ott állva elszavalta.

Abban az időben az volt a törvény, hogy aki atyja és anyja vagyonát fogyasztja, és nem tartja el atyját és anyját, halállal lakoljon. Ezért a bráhmaṇ fiai atyjuk lábához borultak, könyörögve:

- Irgalmaz életünknek, atyánk!

Apai szíve meglágyult. Megkérte a jelenlévőket:

- Ne öljétek meg a fiaimat, uraim! El fognak tartani.

Az emberek figyelmeztették a fiait:

- Ha mától kezdve nem fogjátok gondját viselni atyátoknak, kivégeztetünk benneteket!

Rettegve gyaloghintóba ültették atyjukat, saját kezükkel emelték, hazavitték, testét olajjal megkenték, illatos vízben megfürösztötték, illatszerekkel illatosították, majd odahívták feleségüket:

- Mától fogva illően viseljétek gondját atyánknak! Ha elhanyagoljátok dolgotokat, megbüntetünk érte!

Így beszéltek, és ettől fogva válogatott ételekkel táplálták.

327. Az öreg elefánt

Egy elefánt fiatal korában igen erős volt, de idő múltával az öregség és az időjárás viszontagságai megviselték, és mikor egy nagy tó vizébe lépett, besüppedt az iszapba, és nem bírt kivergődni belőle. Az emberek látták, és megjegyezték:

- Ilyen erős elefánt is így elgyengült!

A király értesült az esetről, és utasította elefánthajtóját:

- Eredj, mester, segítsd ki az iszapból az elefántot!

Odament, fejére harci díszet öltött, megütötte a csatadobot. Az elefántban felébredt a veleszületett büszkeség, összeszedte erejét, kiemelkedett, kilépett a partra.

A szerzetesek szemtanúi voltak az esetnek, és beszámoltak róla a Mesternek. A Mester így szólt:

- Szerzetesek, az az elefánt a közönséges mocsár fogságából szabadította ki magát, ti viszont a szenvedélyek fogságába süllyedtetek. Szedjétek össze erőtöket ti is, szabadítsátok ki magatokat belőle.

És ezt a verset mondta:

Szüntelen törekedjétek, elmétekre vigyázzatok,
rosszból kiemelkedjétek, mint mocsárból az elefánt.

334. A bűzös szájú aranyhal

Egykor régen, abban az időben, amikor a magasztos Kasszapa a Nirvánába lépett, két előkelő családból származó testvér Buddha tanítványai közé lépett a szerzetesrendbe. Az idősebbik neve Szágata volt, a fiatalabbiké Kapila. Anyjuk, Szádhini, valamint húguk, Tápaná, szintén belépett a rendbe apácaként. Szerzetesrendbe lépésük után a két fivér szorosan és illően eleget tett a mestereikkel és tanítóikkal szemben fennálló kötelezettségek szabályainak. Egyszer megkérdezték:

- Szentség, hányféle kötelesség van ebben a felekezetben?
- Kétféle kötelesség van: a szent szövegek tanulása és az elmélkedés.

Ezt hallva, az idősebbik úgy döntött:

- Az elmélkedés kötelességének fogok eleget tenni.

Mesterei és tanítói mellett tartózkodott öt évig. A szentség témáját választotta elmélkedése tárgyául, elvonult az erdőbe, és kitartásával elérte a szentség fokozatát.

A fiatalabbik a szent hagyomány tanulásának kötelességét választotta:

- Én még fiatal vagyok; ha megöregszem, akkor fogok az elmélkedés kötelességének eleget tenni.

Megtanulta a Hármas Kosár teljes szövegét. E tudása következtében sok tisztelője támadt, tisztelete következtében sok adományban részesült. Fejébe szállt a nagy tanultság, és úrrá lett rajta a kapzsiság. Azt hitte, hogy mindenki másnál okosabb, és amit mások helyesnek mondtak, azt ő helytelennek mondta, a helytelent helyesnek nyilvánította; a vétkest ártatlannak, az ártatlant vétkesnek minősítette. Jóakarátú szerzetestársai intették, a Tanra és a fegyelmi szabályokra figyelmeztették:

- Kapila testvér, ne szólj így!

Ő azonban ingerülten, fölényesen visszautasította őket:

- Mit tudtok ti, lyukasmarkúak?

A szerzetesek beszámoltak a helyzetről bátyjának, a tiszteletreméltó Szágatának. Ő felkereste öccsét:

- Kapila testvérem, a te helyzetedben lévő ember példás életmóddal tehet eleget a tanításnak. Ne szólj így, ahogy most, a helyes viselkedést elhagyva és kötelességedet elhanyagolva.

Ő azonban bátyja szavára sem hallgatott. Bátyja ennek ellenére kétszer vagy háromszor figyelmeztette, de mikor eleresztette füle mellett a figyelmeztetést, meggyőződött róla, hogy reá sem hallgat, és elvált tőle:

- Testvérem, saját cselekedeteid fognak hirhedtté tenni.

Ettől fogva a többi tiszta erkölcsű szerzetes is távol tartotta magát tőle.

Így maga Kapila is rossz életű lett, és hasonló rossz életű emberekkel vette magát körül. Egy alkalommal a félhavonkénti ünnepi összejövétel⁵⁰ előtt kijelentette:

- Most én fogom a bűnbánati formulát elmondani.

Legyezővel a kezében leült a tanítói székre, és feltette a kérdést:

- Testvérek, van-e az itt összegyűlt szerzetesek közül valakinek meggyónni valója?

- Mi értelme volna ennek az embernek válaszolnunk? - gondolták a szerzetesek, és hallgattak. Ekkor ő felállt székéről és így szólt:

- Testvérek, nincs Tan és nincs szerzetesi fegyelem, nincs értelme a bűnbánati formula meghallgatásának vagy mellőzésének.

Így hátráltatta a magasztos Kasszapa tanításának terjesztését.

Szágata szerzetes azon a napon a Nirvánába távozott. Kapila viszont életideje lejártával a szörnyű Avícsi pokolba került. Anyja és húga az ő példáját követve ócsárolta a tisztas életű szerzeteseket, és ők is ugyanoda kerültek.

Ebben az időben történt, hogy ötszáz rabló a falvakat fosztogatta, ebből éltek. A falvak népe nyomukba eredt. Ők az erdőbe menekültek, de nem találtak búvóhelyet. Megpillantottak egy erdei remetét, leborultak előtte:

- Tiszteletreméltó úr, mutass nekünk menedéket!

- Más menedékek nincsen, mint az erkölcsi parancsolatok. Kövessétek hiánytalanul az öt parancsolatot!

- Úgy lesz - ígérték, és magukra vállalták a parancsolatokat. Ekkor a szerzetes lelkükre kötötte:

- Most már erkölcsös életet kell élnetek, még életetek árán se szegjétek meg a parancsolatokat, rosszindulatot ne tápláljatok!

- Úgy lesz - fogadták meg.

Közben a falusiak is odaérkeztek, mindenfelé keresték a rablókat, rájuk találtak, valamennyiüknek kioltották az életét. Haláluk után az égben születtek újra. A rablóvezér lett a vezető istenfiú.

A dolgok körforgásának értelmében két Buddha közötti időszakot az égben töltöttek, majd a jelenlegi Buddha megjelenésekor Szávatthi város kapuja közelében egy ötszáz családból álló halászfaluban születtek újra. A vezető istenfiú a halászfőnök házában öltött testet, a többiek a többi házban. Így ugyanazon a napon történt valamennyiük a fogantatása és anyjuk méhéből napvilágra jövedele.

A halászfőnök érdeklődött:

- Született-e falunkban a mai napon más gyermek is? - és értesült a többiek születéséről.

⁵⁰ *upósatha*, nyilvános gyónással és böjttel összekötött összejövétel minden újholdkor és holdöltekor.

- Ezek lesznek a fiam pajtásai - mondta, és mindegyiknek eltartási költséget biztosított. Mindannyian jó barátok, játszópajtások lettek, együtt nevelkedtek fel. A halászfőnök fia erejével és tekintélyével vezetőjüké nőtte ki magát.

Kapila két Buddha közötti időszakban a pokolban főtt, és hátralévő büntetése fejében ugyanebben az időben az Acsiravatí folyóban született újra, mint aranyszínű, de bűzös szájú hal. Egy napon az említett pajtások elhatározták, hogy halászni indulnak. Fogták a hálójukat és a folyóba vetették. Az a bizonyos hal került a hálójukba. Láttára az egész halászfalu felujjongott:

- Gyermekeink első halfogásukra arany halat fogtak! A király nagy jutalmat fog adni érte.

A pajtások a halat csónakba tették, és a királyhoz hajóztak vele. A király rákérdezett:

- Ez micsoda?

- Egy hal, felség.

A király az aranyszínű hal láttán arra gondolt, hogy a Mester bizonyosan tudja az arany szín okát. Felkereste a Magasztost, maga után hozatta a halat. Mikor a hal tátogni kezdett, egész Dzsétavanát undorító bűz árasztotta el. A király megkérdezte a Mestertől:

- Szentség, miért született ez a hal arany színnel, és miért árad ilyen bűz a szájából?

- Mahárádza, ő a magasztos Kasszapa tanítása idején Kapila nevű szerzetes volt. Nagy tudomány ékesítette, és sok követője akadt. Azonban úrrá lett rajta a kapzsiság, és aki nem hallgatott a szavára, azt szidta-gyalázta. Ezzel hátráltatta a magasztos Kasszapa tanításának terjedését. E bűne miatt az Avícsi pokolba került, majd hátralévő büntetése fejében jelenleg halként született. Azonban mivel hosszú ideig a Buddha igéjét hirdette és a Buddha erényeit ecsetelte, ennek jutalmául nyerte jelenlegi arany színét. Mivel pedig a szerzeteseket szidta-gyalázta, emiatt ilyen bűz árad a szájából. Megszólaltassam, mahárádza?

- Szólaltasd meg, szentség!

Ekkor a Mester megkérdezte tőle:

- Te vagy Kapila?

- Igen, szentség, én vagyok Kapila.

- Honnét jöttél?

- A szörnyű Avícsi pokolból, szentség.

- Bátyád, Szágata, hová került?

- A Nirvánába, szentség.

- Hol van anyád, Szádhini?

- A szörnyű pokolban született újra.

- Hol van húgod, Tápaná?

- A szörnyű pokolban született újra.

- Te most hová fogsz kerülni?

- Megint a szörnyű Avícsi pokolba, szentség.

Erőt vett rajta a büntudat, fejét a csónak oldalába vágta, rögtön kimúlt és a pokolban született újra. A körülálló sokaság borzadállyal, égnek álló hajjal figyelte.

Ekkor a Magasztos felmérte az összegyűlt tömeg lelkiállapotát, és az alkalomhoz kapcsolódva, ezeket a verseket mondta:

Aki nem gondolja meg életét,
befonja a szomja, mint iszalag.
Létből létbe vetődik át, mint
fáról fára gyümölcsért a majom.

Akit a halálos mérgű, vad Szomj maga alá tipor,
abban a szenvedés terjed, akár eső után a gyom.

Aki képes erőt venni a Szomjon, szívós ellenén,
a bánat lepereg róla, mint lótosz szirmáról a víz.

348. A mutatványos

Egy időben ötszáz mutatványos évenként vagy félevenként megjelent Rádzsagahában, hat napig előadásokkal szórakoztatták a királyt, és sok pénzt és aranyat kaptak érte. Vége-hossza nem volt a rájuk szórt pénzadománynak. A közönség egymás tetejébe rakott padokon állva figyelte a mutatványokat. Egyszer egy akrobata-lány bambusZRúdra mászott fel, a rúd tetején bukfencet vetett, a levegőbe felugorva táncolt és énekelt. Jelen volt egy Uggaszéna nevű kereskedőfiú, barátjával együtt egymásra rakott padokon állva nézte a lányt, s keze-lába kecses mozdulatai láttára beleszeretett. Hazament és kijelentette:

- Ha enyém lesz, élek; ha nem lesz enyém, ebben a helyben meghalok.

Lefeküdt ágyára, és nem fogadott el ételt. Apja és anyja kérdezgette:

- Gyerme kem, mi bajod?

- Ha az a mutatványos lány enyém lesz, élek; ha nem lesz enyém, ebben a helyben meghalok.

- Gyerme kem, ne tedd ezt! Hozunk neked másik, családunkhoz és vagyonunkhoz illő lányt.

Ő azonban megismételte, amit mondott, és fekvé maradt. Atyja hosszasan kérlelte, de nem tudta észhez téríteni. Ekkor magához hívatta fia barátját, átadott neki ezer aranyat, és ezzel az üzenettel küldte a mutatványoshoz:

- Fogadd el ezt a pénzt, és lányodat add feleségül a fiamhoz!

- Pénzért nem adom - válaszolta -, de ha fiad nem tud nélküle élni, csatlakozzék hozzánk, akkor hozzáadom a lányomat.

A szülők beszámoltak fiuknak a helyzetről. A fiú kijelentette:

- Hozzájuk csatlakozom, - és nem törődve szülei könyörgésével, távozott otthonából, fellekereste a mutatványost. Az feleségül adta hozzá a leányát, és vele együtt járta a falvakat, városokat, királyi székhelyeket, ahol mutatványszámokkal léptek fel.

Az asszonynak egybekelésük után hamarosan fia született.

A gyermekkel játszadozva ilyeneket mondott neki: „Szekérhajtó fia, kellékek hurcolójának fia, semmihez sem értőnek a fia”. Ugyanis a férje tartotta rendben a szekeret, és a pihenőkn fűvet hozott az ökröknek. Előadásoknál ő szerelte össze és széjjel a kellékeket. Erre vonatkozott az, amit az asszony játék közben a gyerekeknek mondott. A férfi megsejtette, hogy róla szól az ének, és megkérdezte:

- Rólam beszélsz?

- Igen, rólad.

- Ha így áll a helyzet, én távozom.

- Engem nem érdekel, hogy távozol vagy itt maradsz - mondta az asszony, és tovább is azt a nótát fújta, mert szépsége és busás keresete tudatában nem sokat törődött a férfival.

- Vajon mitől ilyen elbizakodott? - töprengett a férfi, és rájött, hogy a művészete miatt.

- Rendben van; én is elsajátítom ezt a művészetet.

Felkereste apósát, és megtanulta tőle művészete minden fogását. Falvakban és városokban fellépett mutatványszámaival, és idővel Rádzsagahába is eljutott. Ott kihirdette:

- Mától hetednapra Uggaszéna kereskedőfiú bemutatja művészetét a városnépnek.

A városlakók hetednapon összegyűltek, padokat raktak egymás tetejébe. Ő felmászott egy hatvan könyök magas bambuszrúdra, és a tetején megállt. A Mester már aznap hajnalban végigtekintett a világon, és megpillantotta a tudása hálójába került férfit. Mérlegelte: „Mi lesz a sorsa?” Átlátta: „Holnap a kereskedőfiú a bambuszrúd tetejére fog állni, hogy bemutassa ügyességét. Nagyszámú nézőközönség fog odagyülekezni. Én egy kétsoros verset fogok okulásukra elmondani. Ennek hallatára nyolcvannégy ezer élőlény előtt fog megvilágosodni a Tan, Uggaszéna pedig eléri a szentség fokozatát.

Az elkövetkező napon a Mester megállapította a megfelelő időpontot, és a szerzetesek gyülekezetének kíséretében elindult Rádzsagahába alamizsnagyűjtő körútra. Mielőtt a Mester belépett volna a városba, Uggaszéna jelt adott az ujjával, hogy a közönséget tetszésnyilvánító kiáltozásra serkentse, felmászott a bambuszrúd tetejére, hétszer bukfencet vetett a levegőben, visszaugrott és állva maradt a rúd tetején. Eközben a Mester beérkezett a városba, és maga felé fordította a közönség tekintetét, hogy ne figyeljenek Uggaszénára. Uggaszéna figyelte a közönséget, és elkedvetlenedett:

- Nem figyel rám a közönség. Egy esztendőmbe került, amíg ezt a mutatványt elsajátítottam, s most, hogy a Mester a városba jött, a közönség nem ügyel rám, a Mesterre ügyel. Kárba veszett tudományom bemutatása.

A Mester ismerte gondolatait. Magához intette Moggallána szerzetest:

- Eredj, Moggallána, szólj a kereskedőfiúnak, hogy mutassa be tudományát.

A szerzetes odament, megállt a rúd aljánál, és felszólalt a kereskedőfiúnak. Ezt a verset mondta:

Nos, mutatványos férfiú, Uggaszéna akrobata,
nevettesd meg a nézőket, mutasd be tudományodat!

Uggaszéna boldogan hallgatta a szerzetes szavait:

- A Mester nyilván látni óhajtja ügyességemet.

A rúd tetején állva ezt a verset mondta:

Nos, nagy tudású szerzetes, Moggallána, varázstudó,
nézőket megneveltetek, bemutatom tudásomat.

Ezzel felugrott a magasba, tizennégyszer bukfencet vetett a levegőben, visszaugrott és állva maradt a rúd tetején. Ekkor a Mester így szólt hozzá:

- Uggaszéna, okos ember elfordul a világ dolgaitól a múltban, jelenben és jövőben, és akkor megszabadul születéstől és minden más bajtól.

És ezt a verset mondta:

Szakíts a jövővel, a múlttal is,
kelj át a túlpartra a lét folyamán.
Ha szíved mindentől megszabadult,
nem vár rád több születés, halál.

A tanítás elhangzása után nyolcvannégyezer élőlény előtt világosodott meg a Tan. A kereskedőfiú ott a bambusZRúd tetején állva elérte a szentség fokozatát a tökéletes ismeretekkel együtt. Leszállt a rúdról, a Mester elé járult, leborult előtte, és kérte felvételét a szerzetesrendbe. A Mester jobb kezét felé nyújtotta, és szólt:

- Jöjj, szerzetes!

Ő ebben a szempillantásban nyolc szerzetesi kellékkel felszerelt, hatvan éves szerzetessé változott. A szerzetesek megkérdezték tőle:

- Uggaszéna testvér, amikor leereszkedtél a hatvan könyök magasságú rúdról, nem féltél?

- Nem féltém, testvéreim.

Jelentették a Mesternek:

- Szentség, Uggaszéna azt mondja, hogy nem félt. Nem mond igazat, hamisan szól.

- Szerzetesek, az én gyermekeim, akik olyanok, mint Uggaszéna, szakítottak minden kötődéssel és nem ismernek félelmet, nem rettegnek semmitől - mondta a Mester.

368. Megtérő rablók

Egykor, amidőn a tiszteletreméltó Kaccsána Avanti-földön, Kuraraghara város közelében fekvő hegyen tartózkodott, egy Kótikanna Szóna nevű hívő a szerzetes prédikációi hatására megtért, és a szerzetes oldalán be akart lépni a rendbe. A szerzetes tartóztatta:

- Szóna, nem könnyű életfogytig önmegtartóztatásban élni, magánosan étkezve, magánosan fekve.

Kétszer is elutasította, de ő szilárdan kitartott belépési szándéka mellett, és harmadszori kérésére a szerzetes felvette a rendbe. Minthogy arrafelé, a déli országrészen lecsökkent a szerzetesek száma, három évet itt töltött el, azután felszentelték. Arra vágyott, hogy szemtől-szemben találkozzék a Mesterrel, ezért engedélyt kért tanítójától a távozásra, s annak utasítását meghallgatva, útra kelt Dzsétavanába. Ott tiszteletét tette a Mester előtt, aki barátságosan fogadta, és magával együtt az Illatos Csarnokban engedélyezett számára fekvőhelyet. Az éjszaka nagy részén a szabad ég alatt húzta meg magát, majd az éj hátralevő részére bevonult az Illatos Csarnokba, és a neki juttatott fekvőhelyen töltötte az éjszakát. Hajnalban a Mester kérésére ünnepélyes hangon elmondta a tizenhat nyolcas tantételt. Amikor befejezte a szöveget, a Magasztos megdicsérte:

- Jól van, jól van, szerzetes!

A Mester dicsérő szava hallatán a föld színén lakó istenek, a földalatti kígyószellemek, az egeket szolgáló madarak, fel Brahmá egéig, egyhangúlag ujjongva magasztalták. Egyidejűleg a Dzsétavanától kétezer mérföld távolságban fekvő Kuraraghara városban is hangos szóval magasztalta a szerzetes anyjának, Buddha hívének házában lakó istenség. Az asszony megkérdezte:

- Kitől jön ez a hang?

- Tőlem, nővérem.

- Te ki vagy?

- A házadban lakó istenség.

- Te ezideig nem magasztaltál engem; ma miért teszed?

- Nem téged magasztallak.

- Akkor kinek szól a magasztalásod?

- Fiadnak, Kótikanna Szóna szerzetesnek.

- Mit cselekedett a fiam?

- Fiad a mai napon a Mester társaságában az Illatos Csarnokban tartózkodva a Tan szövegét mondta. A Mester hallgatta fiadtól a Tant, elégedett volt vele, és megdicsérte érte. Ezért magasztaltam én is. Mert a Tökéletesen Megvilágosult Buddha dicséretéhez csatlakozva, a föld színén lakó istenek és a többiek, fel Brahmá egéig, egyhangúlag magasztalást mondanak.

- Uram, valóban a fiam adta elő a Mesternek a Tant, nem a Mester adta elő a fiamnak?

- Fiad adta elő a Mesternek.

Az istenség szavai hallatára az asszony egész testét eltöltötte az ötszörös boldogság. Ez a gondolata támadt:

- Ha fiam a Magasztos társaságában az Illatos Csarnokban tartózkodva a Mesternek előadhatta a Tant, akkor nekem is előadhatja. Ha fiam hazatér, meg fogom szervezni a Tan hallgatását, és meghallgatom a Tanra oktató beszédet.

Amikor a Mester elismerését fejezte ki, Szóna szerzetes ezt gondolta:

- Elérkezett az ideje, hogy tanítóm utasításának eleget tegyek.

Még néhány napig a Mester társaságában tartózkodott, majd búcsút vett a Mestertől és távozott Dzsétavanából, hogy felkeresse tanítóját. Idővel megérkezett tanítójához. A következő napon tanítója vele együtt indult alamizsnakérő útra, és anyjának, a hívő asszonynak a kapujában állt meg. Az asszony szívét elfogta az öröm fia láttán, köszöntötte, tisztelettel fogadta, és megkérdezte:

- Igaz-e, fiam, hogy te a Mester társaságában az Illatos Csarnokban tartózkodva előadtad a Mesternek a Tant?

- Ki mondta ezt neked, hívő asszony?

- Fiam, a házukban lakó istenség hangos szóval mondott magasztalást. Megkérdeztem: „Ki ez?” „Én vagyok” - szolt, és ezt és ezt mondta. Ennek hallatára ez a gondolatom támadt: „Ha fiam a Mester társaságában az Illatos Csarnokban tartózkodva a Mesternek előadhatta a Tant, akkor nekem is előadhatja”. Fiam, ha te a Mester színe előtt előadhattad a Tant, akkor nekem is előadhatod. Ezen és ezen a napon megszervezem a Tan hallgatását, és téled fogom hallgatni a Tant.

Szóna beleegyezett. Az asszony ajándékot adott a szerzetes-közösségnek, és tiszteletét fejezte ki irántuk. Majd egész házanépét maga mellé véve, egyetlen szolgát hagyva hátra a ház őrzésére, elindult a Tan hallgatása céljából a város közepén felállított csarnokba, hogy a felkészített tanítószékről Tant hirdető fiától a Tanra oktató beszédet hallgassa.

Ezalatt kilencszáz rabló az alkalmat leste, hogy az asszony házába behatoljon. A házat hétszeres kerítés vette körül, hét megerősített kapuval, és szakaszonként láncrakötött vad kutyák őrizték. A házban a tetőről lecsorgó esővíz helyén árkot ástak, ólommal töltötték meg, az nappal a nap hevétől átforrósodott, szinte megolvadt, éjszaka megkeményedett. Az árok mellett nagy vas cövekek voltak sűrűn a földbe verve. E védelmi felkészültség következtében, és mivel az asszony állandóan otthon tartózkodott, a rablók nem tudtak a házba behatolni. Azon a napon azonban észrevették, hogy az asszony eltávozott hazulról. Alagutat ástak az ólom-árok és a vas cövekek alatt, és behatoltak a házba. A rablóvezért az asszony után küldték:

- Ha értesül róla, hogy behatoltunk a házába és idesiet, amikor a ház közelébe ér, egy kard-csapással végezz vele.

A rablóvezér utánament, a közelében tartózkodott. A rablók a ház belsejében mécsest gyújtottak, és feltörték a rézpenz raktárának ajtaját. A szolgálo észrevette a rablókat, és az asszonyhoz sietett:

- Úrnőm, egy sereg rabló behatolt a házba, és feltörte a rézpénz raktárának ajtaját!

Úrnője elküldte:

- Vigyenek el a rablók annyi rézpénzt, amennyit látnak, én a fiam Tanra oktató beszédét hallgatom, ne zavarj meg a Tan hallgatása közben. Eredj haza!

A rablók kiürítették a rézpénz raktárát, és feltörték az ezüstpénz raktárát. A szolgáló ismét ment jelenteni a dolgot. Úrnője megint elküldte:

- Vigyék el a rablók, amit akarnak, engem ne zavarj!

A rablók az ezüstpénz raktárát is kiürítették, és feltörték az aranypénz raktárát. A szolgáló ismét ment jelenteni a dolgot úrnőjének. Az asszony összeszidta:

- Hallod-e te! Már kétszer idejöttél, és hiába mondtam neked, hogy vigyenek el a rablók mindent, amit akarnak, én a fiam Tanra oktató beszédét hallgatom, engem ne zavarj! Te nem törődtél vele, mit mondok, és újra meg újra idejöttél. Ha még egyszer idejössz, gondom lesz rá, hogy mit tegyek veled. Eredj haza!

A rablóvezér végighallgatta, mit mondott az asszony.

- Ha egy ilyen asszonynak a vagyonát elraboljuk, belénk csap a villám és széthasítja a fejünket
- gondolta, és visszatért a rablókhoz:

- Gyorsan rakjátok vissza ennek a hívő asszonynak a vagyonát a helyére!

A rablók újra megtöltötték a rézpénz raktárát rézpénzzel, az ezüst- és aranypénz raktárát ezüst- és aranypénzzel. Mert igaz az, hogy az igazság oltalmazza az igazakat. Ezért mondta a Mester:

Az igazakat védi az igazság,
biztos boldogság az igazság bére.
Az igazságnak örök a jutalma:
az igazakat balsors sosem éri.

A rablók felkerekedtek, és mentek ők is a Tant hallgatni. Amikor már pirkadni kezdett, a szerzetes befejezte beszédét, és leszállt az oktató székről. Ekkor a rablóvezér a hívő asszony lábához borult:

- Bocsáss meg, úrnőm!

- Mit jelent ez, kedvesem?

- Gonosz indulattal voltam irántad, meg akartalak ölni, azért álltam itt melletted.

- Jól van, kedvesem, megbocsájtok.

Ugyanígy beszélt a többi rabló is. Nekik is ezt mondta:

- Megbocsájtok nektek, kedveseim.

- Úrnőnk, ha megbocsájtasz nekünk, járd ki, hogy fiad oldalán beléphessünk a szerzetbe.

Az asszony tisztelettel köszöntötte fiát, és megkérte:

- Fiam, ezeket a rablókat annyira meghatotta az én erényes viselkedésem és a te oktató beszéded, hogy felvételüket kérik a rendbe. Vedd fel őket!

- Rendben van - szólt a szerzetes. A rajtuk levő ruhát vörös agyaggal sárgára festette, felvette őket a rendbe, és kötelezte őket a parancsolatok megtartására. Amikor felszentelésük megtörtént, mindegyiküknek külön-külön adott elmélkedési témát. A kilencszáz szerzetes külön-külön elvonult a kilencszáz elmélkedési témával egy hegyre, és egy-egy fa árnyékában leülve, szerzetesi elmélkedésbe merültek.

A Mester a kétezer mérföld távolságban lévő dzsétavanai nagy kolostorban ülve szemügyre vette a szerzeteseket, és magatartásukkal kiérdemelt oktatásban részesítette őket. Saját hasonmását sugározta feléjük, és mintha előttük ülne, ezeket a verseket mondta:

Szerzetes, elmélkedj, ne légy tunya!
Ne járjon eszed hiú élvezeten!
Nehogy izzó vasat nyelj majd odaát,
sikoltva: „Nagyon fáj! Éget a tűz!”

Hogyha barátság tölti el a Buddha-hívő szerzetest,
eléri a boldog békét, hol nincs születés kényszere.

382. A szerzetes és a kigyókirály

Padumuttara Buddha idejében egy előkelő családból származó fiatalember szemtanúja volt annak, hogy a Mester az egyik szerzetest a gyülekezet színe előtt első helyre állította a földöntúli látással bírók között. Ő is szeretett volna ezzel a képességgel rendelkezni. Meghívta magához a Mestert, és hét napon át bőkezűen ellátta őt és a vezetése alatt álló szerzetesgyülekezetet adományokkal. Kéréssel fordult hozzá:

- Szentség, valamelyik jövődöbéli Buddha fellépése idején én is kerüljek első helyre a földöntúli látással bírók között!

A Mester végigtekintett százezer világkoron, és meglátta, mikor fog teljesülni kívánsága:

- A mostantól számított százezredik világkorban Gótama Buddha fellépése idején Anuruddha néven első helyre fogsz kerülni a földöntúli látással bírók között.

E kinyilatkoztatás hallatára minden nap úgy érezte, mintha már másnap elnyerné ezt a képességet. Amikor a Mester a Nirvánába távozott, a szerzetesektől érdeklődött a földöntúli látás érdekében végzendő teendőkről. Arany síremléket állított, hét mérföld területben sok ezer fáklyával kerítette körül, fény-áldozatot mutatva be. Elhunytá után az istenek között született újra, és százezer világkoron át hol isteni, hogy emberi alakban öltött testet, míg végül a jelen világkorban Benáreszben egy szegény családban született. Szumana nagykereskedő szolgálatában szénagyűjtőként kereste kenyerét. Neve Annabhára, azaz Élelem-hordó volt. Szumana kereskedő rendszeresen bőkezű adományokat osztogatott a városban.

Egy napon egy Uparittha nevű paccsékabuddha⁵¹ magához tért révületéből Gandhamádanában, és átgondolta:

- Ma kit részesítsek kegyben?

Felismerte:

- Ma Annabhárát kell kegyben részesítenem. E pillanatban éppen hazatérőben van az erdőből hozott fűvel.

Fogta ő alamizsnás szilkéjét és felsőruháját, varázserejével odarepült, és megállt Annabhárával szemben. Annabhára látta, hogy üresen tartja kezében a szilkét, és megkérdezte:

- Szentség, kaptál-e ételmezt?

- Jó ember, várom, hogy kapjak.

- Akkor várj egy keveset, szentség.

Ledobta a petrencehordó rudat, hazasietett, megkérdezte feleségétől:

- Kedvesem, van-e részemre félretett étel, vagy nincs?

- Van, uram.

⁵¹ Egyedi Buddha, lásd a 42. jegyzetet.

Sietve visszatért, átvette a paccsékabuddhától a szilkét.

- Amikor adni szerettem volna, nem volt mit adjak, amikor lett volna mit adjak, nem volt akinek adjam. Ma az is van, amit adjak, az is, akinek adjam. Szerencsém van - gondolta, hazament, az ételt a szilkébe töltötte, visszavitte, a paccsékabuddha kezébe helyezte.

Adományom jutalmául a szegénységem tűnjön el;
új születésemben többé „nincs” szót ne kelljen hallanom.

Szentség, szabaduljak meg ettől a nyomortól, ne halljam többé a „nincs” szót - kérte.

- Úgy legyen, jó ember - szólt a paccsékabuddha, áldást mondott és távozott.

A Szumana kereskedő napvédő ernyőjében lakó istenség háromszor magasztalást mondott:

- Óh, milyen adomány, ez a legnemesebb adomány, amelyet Uparittha kapott!

A kereskedő megkérdezte:

- Nem láttad, hogy hosszú idő óta mennyi adományt adok?

- Nem a te adományodat magasztalom. Azért mondtam magasztalást, mert nagyra becsülöm Annabhárát az Uparitthának adott alamizsnáért.

- Csodálatos dolog! Hosszú idő óta osztogatok adományokat, de nem sikerült az istenségtől dicséretben részesülnöm. Annabhára, aki nálam keresi kenyerét, egyetlen alamizsnával kivívta a dicséretet. Megadom neki adománya ellenértékét, így átveszem tőle az alamizsnát.

Magához hívatta Annabhárát, és megkérdezte:

- Adtál-e ma alamizsnát valakinek?

- Igen, uram. Ma Uparittha paccsékabuddhának adtam a részemre félretett ételt.

- Nos, fogd ezt a pénzt, és add át nekem az alamizsnát!

- Nem adom, uram.

Gazdája ezer pénzig emelte az összeget, de ő ezerért sem adta.

- Nos, ha az alamizsnát nem adod, fogd ezt az ezer pénzt, és ruházd rám az alamizsna érdemét.

- Meg kell tanácskoznom a Mesterrel.

A paccsékabuddhához sietett, és megkérdezte:

- Szentség, Szumana kereskedő ezer pénzt kínál azért, hogy a neked adott alamizsna érdemét átruházzam rá. Mitévő legyek?

A Mester hasonlatot mondott:

- Értelmes férfiú, olyan ez, mintha egy száz családból álló faluban egyik házban mécsest gyújtának, és a többiek olajjal átitatott kanócot gyújtának róla, és magukkal vinnék a lángot. Az első mécsesnek a fénye megmarad, vagy nem marad meg?

- Megsokszorozódik a fénye, szentség.

- Ugyanígy, értelmes férfiú, ha valaki az általa adott alamizsna érdemét - legyen az egy kanál rizslé vagy egy maroknyi étel - másra is átruházza, ahánynak adja, annyszor megsokszorozódik. Te egyetlen alamizsnát adtál, de ha a kereskedőre ruházod át az érdemét, két alamizsna lesz belőle, egyik a tiéd, másik az övé.

- Jól van, szentség - szólt, elkészönt tőle, ment a kereskedőhöz:

- Vedd át, uram, az alamizsna érdemét!

- Akkor te is vedd át érte ezt a pénzt!

- Nem adom el pénzért az alamizsnát; áhítatból adom át neked az érdemét.

- Te áhítatból adod át, én viszont tisztelettel adózom erényeidnek. Fogadd el, barátom, és máától fogva ne fáradozzál kétkezi munkával. Építs magadnak házat az utcámban, és lakjál benne. Amire szükséged van, mindent vigyél magadnak tőlem.

A révületből felébredőnek adott alamizsna azonnal elnyeri jutalmát.

A király is értesült az esetről, magához hívatta Annabhárát, érdemeiből ő is részesült, gazdagon megjutalmazta, és kereskedő céhmesterré nevezte ki. Így Szumana nagykereskedő barátja lett. Élete végéig erényes cselekedeteket művelt, és elhunytá után az istenek között született újjá, majd hol isteni, hol emberi alakban öltött testet, míg végül a jelenlegi Buddha fellépése idején Kapilavasthu városában a Szakka-nemzetségbeli Amitódana házában látott napvilágot. Anuruddha nevet kapott. A Mester nagybátyjának fia, a Szakka-nemzetségbeli Mahánáma testvéröccse volt. Rendkívüli kényelemben nevelkedett, és bővelkedett jótulajdonságokban.

Történt egy napon, hogy hat nemes ifjú labdajátékot játszott, süteménybe fogadva. Anuruddha veszített, és süteményért küldött anyjához. Anyja egy nagy arany tálat megrakott süteménnyel és odaküldte. Megették a süteményt, folytatták a játékot, megint ő veszített, és újra süteményért küldött. Háromszor hoztak süteményt, negyedszerre anyja visszaüzent:

- Most már nincs sütemény.

Anuruddha még sohasem hallotta a „nincs” szót, és úgy értelmezte az üzenetet, hogy most „nincs” nevű süteményt fognak kapni. Visszaküldte a szolgát:

- Eredj, hozz a „nincs” süteményből!

Amikor anyja meghallotta, hogy „nincs” süteményt kér, megértette:

- Fiam még sohasem hallotta a „nincs” szót; hogyan értessem meg vele, mit jelent az, hogy nincs?

Kiöblített egy arany tálat, befedte egy másik arany tállal, elküldte:

- Eredj, add át fiamnak ezt!

Ekkor azonban a város őrző istenei így gondolkoztak:

- Urunk egykor Annabhára korában Uparittha paccsékabuddhának adta a neki félretett ételt, és kimondta azt az óhaját, hogy ne kelljen a „nincs” szót hallania. Ha mi most ennek tudatában szemet hunyunk a dolog fölött, százfelé hasadna a fejünk.

A tálat megtöltötték égi süteménnyel. A szolga elvitte a tálat, letette elébük, és levette róla a fedőt. A sütemény illata az egész várost betöltötte, s amikor a szájukba vették, mind a hétezer ízlelő érzéküket elbódította.

- Úgy látom, anyám eddig nem igazán szeretett, mert máskor nem küldött nekem „nincs” süteményt - gondolta Anuruddha, felkereste anyját, és így szólt:

- Anyám, te nem szeretsz.

- Hogy mondhatasz ilyet, gyermekem? A két szememnél, a szívem húsánál is drágább vagy nekem.

- Anyám, ha szeretsz, eddig miért nem adtál nekem ilyen „nincs” süteményt?

Anyja megkérdezte a szolgát:

- Barátom, volt-e valami a tálban?

- Igen, úrnőm, a tál tele volt süteménnyel, amilyeneket még sohasem láttam.

Az asszony elgondolkozott:

- Fiam sok jócselekedetet művelt, bizonyára az istenek küldtek neki égi süteményt.

Fia megkérte:

- Anyám, még sohasem ettem ilyen süteményt. Ezután mindig ilyen süteményt süss nekem.

Ettől fogva valahányszor szólt, hogy süteményt szeretne enni, anyja kiöblített egy arany tálat, befedte egy másik tállal, és elküldte neki. Az istenségek teletöltötték a tálat. Így amíg Anuruddha otthon lakott, nem ismerte meg a „nincs” szó jelentését, és égi süteményekkel táplálkozott.

Majd amikor a Szakka-nemzetségbeli fiatalok sorra a Mester követőinek táborához csatlakoztak és beálltak a szerzetbe, a Szakka-nembeli Mahánáma így szólt öccséhez, Anuruddhához:

- Testvérem, a mi családukból még senki sem ment szerzetesnek. Vagy neked, vagy nekem be kell állnunk a szerzetbe.

- Én rendkívüli kényelemben nevelkedtem, nem tudom elviselni a világtól elvonult életet.

- Akkor vedd át a gazdasági teendőket, én állok be a szerzetesrendbe.

- Mit jelent az, hogy gazdasági teendő? - kérdezte. Azt sem tudta, hogy az élelem honnan származik, nemhogy a gazdasági teendőkről fogalma lett volna, ezért beszélt így. Tudnivaló, hogy egy alkalommal három fiatalember, Anuruddha, Bhaddija és Kimila arról vitatkozott, hogy honnan származik az élelem. Kimila ezt mondta:

- A hombárból -, mivel egyszer látta, amint a rizst a hombárba hordták, ezért képzelte azt, hogy az élelem a hombárból származik.

- Te nem tudsz semmit. Az élelem a fazékból származik - mondta Bhaddija, mivel egyszer látta, amint az ételt a fazékból merték ki, ezért gondolta azt, hogy abból származik.

Anuruddha mindkettőjüknek ellentmondott:

- Ti nem tudtok semmit. Az élelem egy drágakövekkel kirakott, nagy arany tálból származik.

Ő ugyanis sohasem látta, ahogy a rizst csépelik, vagy főzik, csak azt, hogy egy arany tálból merik ki és teszik elébe, ezért képzelte azt, hogy a tálból származik. Mármost ha ez az érdemes nemes ifjú azt sem tudta, hogy honnan származik az élelem, honnan lett volna fogalma a gazdasági teendőkről?

- Gyere, Anuruddha, elmagyarázom neked, mi a teendője a házigazdának. Először is fel kell szántani a földet - kezdte elsorolni a bátyja a teendőket. Amikor hallotta, mennyi minden kötelesség vár rá, kijelentette:

- Nem kívánom a házigazda szerepét vállalni.

Engedélyt kért anyjától a távozásra, és az öt Szakka-nembeli fiatalemberrel - élükön Bhaddijával - elvonult a világtól. Felkereste a Mestert az Anupija-mangóligetben, és belépett a szerzetesrendbe. Belépése után az igaz ösvényen járt, idővel szert tett a hármasság tudására és földöntúli látásra. Magánosan ültében úgy tudta áttekinteni ezer világ minden jelenségét, mintha tenyerébe hintett virágmagvakat szemlélne, és ihletett kinyilatkoztatást tett:

Égi látásommal látom régi születéseimet,
mindent tudok; megértettem, amire Buddha tanított.

Eközben töprengett:

- Vajon milyen cselekedetem jutalmául értem el ezt a képességemet?

Felismerte:

- Padumuttara Buddha lábainál szilárd óhajomat fejeztem ki; ezután a lélekvándorlás során egy időben Benáreszben Szumana kereskedő szolgálatában álltam, és Annabhára volt a nevem.

Szénagyűjtő szegény ember voltam Annabhára néven,
és a nagy Uparitthának adtam egyszer alamizsnát.

Ekkor eszébe jutott:

- Vajon most hol született újra barátom, Szumana kereskedő, aki annakidején az Uparitthának nyújtott alamizsna fejében pénzt adott nekem, és részesült az alamizsna érdemében?

Meglátta:

- Vindzsha erdőségben egy hegy lábánál van egy munda település. Abban lakik egy Nagy Munda nevű világi hívő. Annak van két fia, Nagy Szumana és Kis Szumana. Barátom Kis Szumana alakjában öltött testet.

Ezután fontolóra vette:

- Származik-e valami jó abból, ha most odamegyek, vagy nem?

Miután végiggondolta, meglátta:

- Ha odamegyek, elvonul a világtól és szerzetes lesz, noha még csak hét éves. Mikor a haját leborotválják, eléri a szentség fokozatát.

Az esős évszak beállta előtt odarepült a levegőben, és a városkapu mellett leszállt. Nagy Munda világi hívő régóta a szerzetes barátja volt, s hogy most megpillantotta a szerzetest felsőruhában, alamizsnakérő útjára indulóban, szólott fiának, Nagy Szumanának:

- Fiam, az én tiszteletreméltó tanítóm, Anuruddha szerzetes érkezett ide. Siess hozzá, vedd át alamizsnás szilkéjét, mielőtt más átvenné. Én közben ülőhelyet készítek számára.

Úgy tett. A hívő tisztelettel fogadta házában a szerzetest, és elnyerte ígéretét, hogy nála tölti az esős évszak három hónapját. A szerzetes ott maradt, és ő olyan gonddal szolgálta ki három hónapon keresztül, mintha egyetlen nap lett volna. Az esős évszak végi pavarának ünnepségen egy rend ruhát, cukrot, olajat, rizst hozott, és a szerzetes lábához helyezte:

- Fogadd el, uram!

- Hagyd el, hívem, nincs rá szükségem.

- Uram, ez a szokásos adomány az esős évszak végén; fogadd el!

- Nem fogadom el, hívem.

- Miért nem fogadod el, uram?

- Nincs mellettem szerzetesnövendék, aki mindezt gondjába vegye.

- Akkor fiam, Nagy Szumana fog növendékedül szegődni.

- Nincs szükségem Nagy Szumanára, hívem.

- Akkor Kis Szumanát vedd fel a szerzetesrendbe!

- Rendben van - mondott igent, és Kis Szumanát vette fel a szerzetesrendbe, aki, midőn a haját leborotválták, elérte a szentség fokozatát. Két hétig még ott maradt vele, majd útra kelt, hogy a Mestert felkeresse. Búcsút vett növendéke családjától, a levegőbe emelkedett és a Himálaja vidékén, Arannyakutikában szállt földre.

A szerzetes mozgékony természetű volt, és az éjszaka első felében vagy második felében fel-alá sétálgatott. Közben szélgyörcse támadt. Növendéke látta, hogy testi fájdalom gyötri, és megkérdezte:

- Uram, fáj valami?

- Szélgyörcs gyötör.

- Máskor is támadt ilyen bajod?

- Igen, testvérem.

- Mi segít ilyenkor, uram?

- Ha az Anótatta tóból vizet ihatom, az segít, testvérem.

- Akkor hozok, uram.

- Képes vagy rá, növendékem?

- Igen, uram.

- Nos, az Anótatta tóban lakó Pannaga kígyókirály ismer engem. Számolj be neki, és kérj tőle egy korsó vizet gyógyszerként.

- Rendben van - szólt, elkészönt tanítójától, levegőbe emelkedett, és az ötszáz mérföld távolságban fekvő helyre sietett. Ezen a napon a kígyókirály kígyó-táncosnők kíséretében vízijátékot rendezett. Amikor megpillantotta a közeledő szerzetesnövendéket, megmérgeződött:

- Ez a nyírt fejű szerzetes a lába porát a fejemre akarja szórni! Nyilván azért jött, hogy vizet merítsen az Anótatta tóból. Nem adok neki vizet!

A földre feküdt, és tarajával befedte az ötven mérföld széles Anótatta tavat, mintha egy hatalmas fedővel egy edényt fedne be. A növendék észrevette a kígyókirály mesterkedését, és feltételezte, hogy haragszik valamiért. Ezt a verset mondta:

Hallgass meg, szörnyű erejű, nagy hatalmú kígyókirály!
Adj nekem egy korsó vizet, hogy orvossággént elvigyem.

A kígyókirály azonban ezzel a verssel válaszolt:

Van a keleti földrészen egy Gangá nevű nagy folyó,
az óceánt is feltölti; abból vihetsz elég vizet.

- Ez a kígyókirály magától nem fog vizet adni; erővel fogom kényszeríteni. Megmutatom neki varázserőmet, hatalmam alá igázom, elhozom tőle a vizet - gondolta a növendék, és felszólította:

- Mahárádza, tanítóm küldött, hogy vizet vigyek neki az Anótatta tóból, és igenis vinni fogok. Távozzál, ne állj utamba!

És ezt a verset mondta:

Nekem szükségem van vízre, s mindenképpen vinni fogok.
Ha tudod, akadályozd meg, ha van erőd, kígyókirály!

A kígyókirály így szólt:

Szerzetes, hogyha van merszed, és erősnek érzed magad,
dicséretes a szándékod; ha tudod, vedd el a vizet!

- Úgy lesz, mahárádza, elveszem.

Háromszor megismételtette vele a „ha tudod, vedd el” mondást, majd figyelmeztette:

- Nos, hamarosan meglátod - és eltökélte magát: - Buddha tanának hatalmát megmutatom, és elhozom a vizet.

Először az égi isteneket kereste fel. Azok üdvözölték, és megkérdezték, miben jár.

- Az Anótatta tó színén meg fogok mérkőzni a kígyókirállyal. Jöjjetek oda, legyetek tanúi a győzelemnek és vereségnek!

Ugyanezzel a szöveggel megkereste a négy Világőrt, Indrát, majd tovább haladt, és a kilenc Brahmá-világban sorra felkereste a Brahmákat, meghajolt előttük, és érdeklődésükre beszámolt az ügyről. A Tudat és Alak Nélküli Brahmák kivételével egy szempillantás alatt valamennyit végigjárta és értesítette. Szavai hallatára az összes isten összesereglett az Anótatta

fölött, úgy megtöltve a levegőt, mint a serpenyőbe szórt örlemény. Amikor együtt voltak, a szerzetesnövendék újra leszólt a levegőből a kígyókirálynak:

Hallgass meg, szörnyű erejű, nagy hatalmú kígyókirály!
Adj nekem egy korsó vizet, hogy orvosságként elvigyem.

A kígyó válaszolt:

Szerzetes, hogyha van merszed, és erősnek érzed magad,
dicséretes a szándékod; ha tudod, vedd el a vizet!

Mikor a kígyókirály háromszor megismételte ígétét: „ha tudod, vedd el”, ő a levegőben állva tizenkét mérföld nagyságú Brahmá alakját öltötte magára, majd a levegőből lecsapva a kígyókirály tarajára taposott, lenyomta a fejét. Mint amikor egy erős ember nedves bőrt tapos össze, úgy gyűrődött össze kanálnyi ráncokká a kígyókirály taraja, amikor rátiport. Ahol a kígyókirály félrecsúszó taraja alól a hely felszabadult, pálmafa magasságú vízsugár tört a magasba. A szerzetes a levegőben állva megtöltötte korsóját vízzel. Az istenek serege üdvívalgással köszöntötte.

A kígyókirály szégyenkezett, és gyűlölet fogta el a szerzetes ellen. Szeme vörös lett, mint a gundzsá-bogyó.

- Ez az ember az idecsődített isten-sereg szeme láttára vizet rabolt tőlem, megalázott. Elfogom, szájába nyomom a kezemet, és összemorzsolom a szíve húsát. Vagy pedig lábánál fogva a Gangán túlra hajítom.

Sebesen nyomába eredt, de hiába üldözte, nem bírta utolérni. A növendék megérkezett tanítójához, kezébe adta a vizet:

- Ígyék, uram!

Nyomában megérkezett a kígyókirály:

- Tiszteletreméltó Anuruddha, a szerzetesnövendék engedelem nélkül hozta tőlem a vizet, ne ígyék belőle!

- Növendékem, valóban így történt?

- Ígyék, uram, ő megengedte, hogy elhozzam a vizet.

A szerzetes meg volt győződve:

- A szenvedélyektől megszabadult szerzetesnövendék nem szólhat hamisan - és megitta a vizet. Abban a pillanatban megszűntek a görcsei. A kígyó azonban folytatta:

- Tiszteletreméltó uram, a növendék az egész összecsőditett isten-sereg szeme láttára megalázott. Vagy a szívét tépem széjjel, vagy lábánál fogva a Gangán túlra hajítom.

- Mahárádza, a szerzetesnövendék hatalma nagy, te nem tudsz megbirkózni vele. Kérj tőle bocsánatot és távozzál.

A kígyókirály saját magán tapasztalta a növendék hatalmát, csupán a szégyen hajtotta nyomába. Így a szerzetes szavára bocsánatot kért tőle, barátságot kötött vele:

- Ha ezután szükséged lesz vízre az Anótatta tóból, nem szükséges odajövetellel fárasztanod magadat, csak üzenj nekem, magam hozom el és átadom neked.

E szavak után távozott.

394. A zsaroló pap

Volt egy csaló pap, aki Vészáliban a városkapu mellett felmászott egy fára, a két lábával megkapaszkodott egy ágban, fejfelé függött, mint a denevér, és ezt kiabálta:

- Adjatok száz kapila pénzt, adjatok egy szolgát! Ha nem adtok, levetem magamat, és halálommal eltörlöm a várost a föld színéről!

Amikor a Beérkezett a szerzetesek csoportja élén belépett a városba, a szerzetesek felfigyeltek a papra, és amikor ismét elhagyták a várost, változatlanul ott függni látták. A városlakók városuk pusztulásától tartottak:

- Ez a pap reggel óta ott függ. Ha leesik, halálával eltörli a várost a föld színéről. Adjunk meg neki mindent, amit kér - döntöttek, és megadták. Ő lemászott a fáról, mindent felmarkolt és távozott. A szerzetesek látták, amint elhaladtak a kolostor mellett, tehát módjára bölgve, és ráismertek. Megkérdezték:

- Megkaptad, amit kértél, pap?

- Igen, megkaptam.

A szerzetesek bementek a kolostorba és beszámoltak a dologról a Beérkezettnek. A Mester megjegyezte:

- Szerzetesek, nem most történt első ízben, hogy ez a személy csaló és tolvaj módjára viselkedett. Már előző életében is csaló és tolvaj volt. Azonban most sikerült becsapnia az együgyű embereket, akkor viszont nem tudott túljárni az okosabbak eszén.

Kérésükre elmondta a múltbeli történetet:

Egykor régen egy csaló aszkéta tanyát ütött egy földművelő falu mellett. Az egyik család gondoskodott róla. Napközben a frissen elkészült ételből neki is adtak egy adagot, mintha saját gyermeküknek adnák, az este készült ételből egy adagot félretettek, és másnap adták át neki. Egyik napon gyíkhúshoz jutottak, gondosan megfőzték, egy adagot félretettek, és másnap odaadták. Az aszkéta megette a húst, igen ízlett neki és megkérdezte, hogy milyen hús. Közölték, hogy gyíkhús. Alamizsnakérő útja befejeztével magával vitte lombkunyhójába a vajas, tejfölös, fűszeres ételeket, és félretette. A lombkunyhó közelében egy hangyafészekben lakott a gyíkok királya. Időről időre felkereste az aszkétát, hogy tiszteletét tegye nála. Ezen a napon az aszkéta elhatározta, hogy agyonüti a gyíkot. Fogott egy botot, elrejtette, és alvást színlelve leült a hangyafészek közelében. A gyíkok királya előbújt a hangyafészekből, feléje tartott, de feltűnt neki az aszkéta viselkedése.

- Ma nem tetszik nekem a mester viselkedése - gondolta, és visszafordult. Az aszkéta észrevette, hogy visszafordul, és utána hajította a botját, hogy agyonüsse. A bot célt tévesztett. A gyík bebújt a hangyafészekbe, kidugta a fejét, végignézett az úton, ahol jött, és megszólalt:

Én szerzetesnek véltelek, s közeledtem gyanútlanul,
de te botot vágál hozzám, amit sosem tesz szerzetes.

Az aszkéta így csalogatta, hogy megkaparintsa:

Gyíkok királya, jöjj vissza! Nézd, finom rizs van itt, egyél!
Kapsz tőlem sót és olajat, bőven van borsos étel is.

- Minél többet beszélsz, annál inkább menekülni támad kedvem.

Jobban járok, ha elbúvok; menedékem a hangyaboly.
Olaj, só, bors nekem nem kell, ezzel hiába csábítasz.

Amikor a Mester befejezte a történetet, azonosította a szereplőket:

- Akkor ez a csaló volt az aszkéta, a gyíkok királya pedig én voltam.

És az okos gyík feddő szavaira utalva, ezt a verset mondta:

Hajcsimbókod s a válladon antilop-bőr mit ér, bolond?
Míg bensőd teli van szennyel, a külsődöt tisztogatod?

398. Ökörverseny

Két bráhmának volt egy-egy ökre. Az egyik ökör neve Kis Vörös volt, a másiké Nagy Vörös. Egyszer vita tört ki a két bráhman között:

- Az én ökröm az erősebb! Az én ökröm az erősebb!

- Mit vitatkozzunk? Hajtsuk őket, majd kiderül.

Az Acsiravatí folyó partján telerakták a szekерüket homokkal, befogták az ökröket. Éppen ekkor ment oda fürödni néhány szerzetes. A bráhmanok hajtották az ökröket. A szekerek nem mozdultak, de az istrángok elszakadtak. A szerzetesek a kolostorba visszatérve beszámoltak a Mesternek. A Mester így szólt:

- Szerzetesek, ezek az istrángok és szíjak külső kötelékek, amelyeket bárki elszakíthat. A szerzetesnek viszont a harag és a Szomj belső kötelékét és szíját kell elszakítania.

És ezt a verset mondta:

Aki szétszaggatott minden láncot, szíjat és kötelet,
reteszt letört, felébredett, bráhmanának azt nevezem.

406. Indra mint aggastyán

Egyszer egy bráhmań felesége négy szerzetes számára főzött ételt, és szólt a férjének:

- Eredj a kolostorba, jelöltesd ki négy idős bráhmańt, és hívd ide őket!

Elment a kolostorba:

- Válasszatok ki négy bráhmańt, és adjátok mellém őket!

Négy, szenvedélyektől megszabadult, hétéves szerzetesnövendéket jelöltek ki. A bráhmań neje díszes ülőhelyeket készített elő, és várakozott. Amikor megpillantotta a szerzetesnövendékeket, méregbe gurult és úgy sistergett, mint a tüzes kemencébe szórt só:

- A kolostorból csak ezt a négy kölyköt tudtad hozni, akik még unokádnak is túl fiatalok volnának!

Nem hagyta, hogy az előkészített ülőhelyekre üljenek, hanem alacsony zsámolyokat hozott elő:

- Üljetek ezekre!

Majd férjének szólt:

- Eredj, bráhmań, szemelj ki öregeket, és hívd ide őket!

A bráhmań elment a kolostorba, és találkozott a tiszteletreméltó Száriputtával. Meghívta:

- Jöjjön, menjünk az én házamba!

A szerzetes vele ment, és a növendékeket megpillantva, megkérdezte:

- Kaptak-e enni ezek a bráhmańok?

Mikor megtudta, hogy nem, és látta, hogy négy személy számára készült étel, szólt:

- Add vissza a szilkémet!

Fogta a szilkéjét és távozott. Az asszony megkérdezte:

- Mit mondott?

- „Ezeknek az itt ülő bráhmańoknak kell enni kapniuk; add vissza a szilkémet”! Fogta a szilkéjét és távozott.

- Biztosan nem volt éhes. Eredj gyorsan, válassz ki egy másikat, hívd ide!

A bráhmań most találkozott a tiszteletreméltó nagy Moggallánával, ugyanúgy meghívta. A szerzetesnövendékek láttán ő is ugyanazt mondta, fogta a szilkéjét és távozott. Az asszony újra szólt a férjének:

- Ezek nem éhesek. Menj el a bráhmańok találkozó helyére, hívj meg egy idős bráhmańt!

A növendékek reggel óta nem ettek semmit, éhségtől gyötrődve üldögéltek. Érdemeik hevétől Indra trónusa felizzott. Okát kutatta, és meglátta, hogy a növendékek reggel óta éhesen üldögélnek.

- Nekem kell odamennem!

Vénségtől roskatag, öreg bráhmánvá változott, és a bráhmanok találkozó helyén leült a díszhelyre. A bráhman megpillantotta:

- Most meg lesz elégedve a feleségem. Jöjj, menjünk az én házamba!

Vele együtt hazament. Az asszony megnézte, meg volt elégedve. Két ülőhelyről egyre rakta át az összes takarót, hellyel kínálta:

- Ide üljön le, uram!

Indra belépett a házba, a négy szerzetesnövendéket leborulva köszöntötte, majd ülőhelyük szélén a földre telepedett keresztbetett lábbal. Amikor az asszony ezt látta, így szólt a férjéhez:

- Hallod-e, jól kiválasztottad a bráhmant! Félbolondot hoztál magaddal: az unokáinak beillőket leborulva köszönti. Mit kezdünk vele? Dobd ki!

Megragadta a vállánál, majd a karjánál fogva, majd a derekánál, hogy kiráncigálja, de még ültéből felállítani sem bírta.

- Gyerünk, bráhman - mondta a felesége -, te emeld az egyik karjánál, én emelem a másikonál.

Ketten kétfelől megragadták a karját, hátba vágták, kiteszították az ajtón. Indra változatlanul ott ült a földön, és a kezét forgatta.

A bráhman és neje visszatért, s látták, hogy ott ül. Ijedükben rémülten felkiáltottak. Indra felfedte előttük kilétét, s ekkor mindnyájukat ellátták étellel. Az öt személy átvette az ételt, s ezután egyikük a háztető közepén tört ki, másik a tető első részén, harmadik a tető hátsó részén, negyedik a földbe süllyedt, Indra a házfalon tört át. Így ötfelé távoztak. Ettől fogva Ötnyilasos Ház néven emlegették azt az épületet.

Amikor a növendékek visszaérkeztek a kolostorba, a szerzetesek érdeklődtek tőlük:

- Testvérek, milyen volt?

- Ne kérdezzétek! Amikor a bráhman felesége megpillantott bennünket, méregbe gurult, azt sem engedte meg, hogy az előkészített ülőhelyekre leüljünk. „Gyorsan, gyorsan keríts egy idős bráhmant!” - szólt a férjének. Amikor tanítónk jött vele, és meglátott bennünket, így szólt: „Ezeknek az itt ülő bráhmanoknak kell enni kapniuk”, ezzel fogta a szilkéjét és távozott. „Hívj egy másik idős bráhmant!” - mondta az asszony, és ekkor a nagy Moggallánát vitte magával. Amikor meglátott bennünket, ő is ugyanúgy beszélt, és távozott. Az asszony újra elküldte a bráhmant: „Ezek nem éhesek. Menj a bráhmanok találkozó helyére, hívj meg egy idős bráhmant!” Odament, és a bráhman alakjában megjelenő Indrát hozta magával. Amikor Indra megérkezett, elláttak bennünket étellel.

- Amikor ezek így viselkedtek, ti nem haragudtatok?

- Nem haragudtunk.

Erre a szerzetesek jelentették a Mesternek:

- Szentség, ezek valótlant állítottak, nem igazat szóltak, mert azt mondták, hogy nem haragudtak.
- Szerzetesek, akik megszabadultak a szenvedélyektől, azokra sem neheztelnek, akik megbántották őket.

És ezt a verset mondta:

Ki gyűlölők közt nem gyűlöl, ütésre készek közt szelíd,
mohók közt semmi vágya sincs, bráhmánának azt nevezem.

415. A Mester elmosolyodott

Egykor Szávatthiban egy négy milliónyi vagyonnal rendelkező, előkelő családban öltött testet egy Szundara-szamudda, azaz Szépség Tengere nevű nemes ifjú. Egy napon látta, hogy nagy tömeg igyekszik Dzsétavanába a Tant hallgatni, kezükben virágfüzérékkel és illatszerekkel. Megkérdezte, hová mennek.

- A Mesterhez, a Tant hallgatni.

- Én is megyek - szólt, velük tartott, leült a hallgatóság szélén.

A Mester felismerte lelkiállapotát, és összefüggően kifejtette tanítását.

- Nem lehet a házban lakva gyöngyház-tisztaságú szent életet élni - gondolta a Mester tanításának hallatára, és elhatározta, hogy belép a szerzetesrendbe. A hallgatóság távozta után felvételét kérte a Mestertől.

- A szülők engedélye nélkül senkit sem vesznek fel a Beérkezettek - válaszolta.

Hazament, és minden igyekezetét latba vetve, elnyerte szülei engedélyét. A Mester oldalán felvételt, majd felszentelést nyert.

- Nincs értelme tovább itt laknom - gondolta, eltávozott, Rádzsagahába ment, ott járta alamizsnakérő útját.

Egy alkalommal ünnepséget tartottak Szávatthiban, és szülei látták, hogy fiuk fiatal barátai fényes pompa közepette mulatoznak.

- Fiunknak most már nincs lehetősége ilyesmire - keseregtek. Egy örömlány éppen akkor ment el a házuk előtt, és a sírdogálva ülő anyától megkérdezte:

- Miért sírsz, anyám?

- Fiam jutott eszembe, azért sírok.

- Mi történt a fiaddal, anyám?

- Szerzetesnek ment.

- Nem kellene visszatéríteni?

- Kellene, de nem hajlandó. Távozott innét, Rádzsagahába ment.

- Ha visszatérítem, mit adnátok érte?

- Egész házunk, minden vagyonunk úrnőjévé tennénk.

- Nos, akkor adjatok pénzt a költségekre!

Átvette a pénzt a költségekre, és népes kísérettel Rádzsagahába ment. Megfigyelte, merre szokott járni alamizsnáért, és az úton megvásárolt egy lakóházat. Korán reggel ízletes ételt készített, s amikor a szerzetes alamizsnáért arra járt, átadta alamizsnaként. Néhány nap elmúltával megkérte:

- Tiszteletreméltó úr, foglaljon helyet, itt fogyassza el az edelt.

Elkérte szilkéjét, ő átadta a szilkét. Ezután válogatott ételekkel szolgálta ki, majd így szólt:

- Tiszteletreméltó úr, legkellemesebb az lesz, ha idejár alamizsnáért.

Néhány napig a tornácon ültette le és szolgálta ki étellel. Majd egy sereg gyereket süteményekkel odacsábított:

- Amikor a szerzetes jön, gyertek ide, és verjete fel nagy port, még akkor is, ha én el akarlak kergetni titeket.

Másnap a szerzetes étkezése közben nagy port vertek fel, annak ellenére, hogy a nő úgy tett, mintha el akarná kergetni őket. Harmadnap a nő a ház belsejébe ültette le a szerzetest:

- Tiszteletreméltó uram, hiába kergetem a gyerekeket, nem fogadnak szót, nagy port vernek fel. Foglaljon helyet a ház belsejében!

Néhány napig ott szolgálta fel az ételt. Majd újra összehívta a gyerekeket:

- Mialatt a szerzetes étkezik, csapjatok nagy zajt, még akkor is, ha én el akarnálak kergetni titeket.

Úgy tettek. Következő napon a nő így szólt:

- Tiszteletreméltó uram, itt túlságosan nagy a zaj. Hiába kergetem a gyerekeket, nem fogadnak szót. Foglaljon helyet a ház felső emeletén.

A szerzetes beleegyezett. Maga előtt engedve a szerzetest, felvezette a ház felső emeletére, és bezárta az ajtókat. Noha a szerzetes szigorúan tartotta magát ahhoz, hogy szüntelenül körbe járjon alamizsnáért, az ínycsiklandó ételek lebilincseltek, és a nő szavára felment vele a hétemeletes ház legfelső emeletére. Ott a nő leültette, és a nők hagyományos csábítási eszközeihez, a női fondorlatokhoz folyamodott. Mert mint mondják, negyvenféle fogással csábítja el a nő a férfit: sóhajtozik, lehajlik, ájuldozik, szégyenkezik, körmeivel játszik, lábát lábára szorítja, pálcikával a földre rajzolgat, kisgyermekét ölébe veszi-leteszi, játszik vele, csókolgatja, eteti, odaad-elvesz valamit, utánozgatja, hangosan beszél, halkán beszél, nyíltan beszél, bizalmasan beszél, táncolva, énekelve, zenélve, sírva, enyelegve, díszítkezve nevetgél, pislog, riszálja magát, szeméremövét birizgálja, combját kitakarja, combját eltakarja, keblét mutogatja, hónalját mutogatja, köldökét mutogatja, szemét lehunyja, szemöldökét ráncolgatja, ajkát nyaldossa, nyelvét öltögeti, ruháját leveti, ruháját felölti, haját kibontja, haját befonja.

A szerzetes szeme elé állva, mindezeket bemutatta a nő, és ezt a verset mondta:

A kéjő lábát lakk festi és csábító saru fedi.

Én téged, férfi, kívánlak, s engem éppúgy kívánsz te is.

Remetének akkor megyünk, ha majd a bot lesz támaszunk.

- Óh jaj, meggondolatlanságból súlyos bűnt követtem el! - esett kétségbe a szerzetes. Eközben azonban a Mester a negyvenöt mérföld távolságban fekvő Dzsétavanában ülve látta az egész esetet, és elmosolyodott. Ánanda szerzetes megkérdezte:

- Szentség, mi az oka, mi az indítéka annak, hogy elmosolyodtál?

- Ánanda, Rádzsagaha városában egy hétemeletes palota legfelső emeltén Szépség Tengere szerzetes és egy örömlány között tört ki a háború.

- Melyikőjük lesz a győztes, melyikőjük fog veszíteni, szentség?

- Ánanda, Szépség Tengere lesz a győztes, az örömlány fog veszíteni.

Így bejelentve a szerzetes győzelmét, ültében saját képmását sugározta oda, és szólt:

- Szerzetes, fordulj el az érzéki vágyaktól, szabadulj meg tőlük!

És ezt a verset mondta:

Aki semmit se kívánva, otthontalanul vándorol,
gyönyör s lét vágya elhagyta, bráhmanának azt nevezem.

Az oktatás végén a szerzetes elnyerte a szentség fokozatát, varázserővel a levegőbe emelkedett, áttört a tető közepén, a Mester alakját csodálva megérkezett magához a Mesterhez, és leborult előtte.

419. Keletkezés és elmúlás törvénye

Egykor Rádzsagahában egy Vangísza nevű bráhman a halottak koponyájának megtapogatásából meg tudta mondani, hogy egyik koponya tulajdonosa a pokolban született újra, a másik állatként, a harmadik kísértet lett, a negyedik emberként öltött testet, az ötödik az istenek világába került. A bráhmanok így vélekedtek:

- Ennek az embernek a segítségével ki tudjuk használni a népet.

Két vörös lepelbe öltöztették, és járták vele az országot, megszólítva az embereket:

- Ez a Vangísza nevű bráhman a halottak koponyájának megtapogatásából meg tudja mondani, hol születtek újra. Érdeklődjétek meg tőle hozzátartozóitok újraszületésének helyét!

Az emberek erejükhöz képest tíz pénzt, húsz vagy száz pénzt adtak azért, hogy megtudják hozzátartozóik újraszületésének helyét. Végül Szávatthiba is eljutottak, és Dzsétavana közelében szálltak meg. Reggeli után látták, hogy nagy tömeg igyekszik arrafelé a Tant hallgatni, kezükben virágfüzerekkel és illatszerekkel. Megkérdezték, hová mennek?

- A kolostorba, a Tant hallgatni.

- Ha oda mentek, mit értek vele? Nincs senki, aki a mi Vangísza bráhmanunkhoz hasonlítható volna. A halottak koponyájának megtapogatásából meg tudja mondani, hol születtek újra. Érdeklődjétek meg tőle hozzátartozóitok újraszületésének helyét.

- Mit tudhat ez a Vangísza! Nincs senki, aki a mi Mesterünkhöz hasonlítható volna.

- Vangiszához hasonlítható nincs - mondták amazok, és a vita elmérgesedett.

- Gyerünk, győzdjünk meg róla, kinek a tudása nagyobb, a ti Vangíszatoknak, vagy a mi Mesterünknek!

Együttesen elmentek a kolostorba. A Mester tudta, hogy arrafelé tartanak, és előhozatott négy koponyát, amelyeknek tulajdonosai négy különböző helyen születtek újra: a pokolban, állatként, emberek között, istenek világában. Ötödikül egy szenvedélyektől megszabadult szent koponyáját tette melléjük. Sorba rakatta a koponyákat, s mikor Vangísza odaért, megkérdezte:

- Tehát te a koponyák megtapogatásából meg tudod mondani, hogy a halottak hol születtek újra?

- Igen, meg tudom mondani.

- Ez kinek a koponyája?

- Pokolban újraszületett egyéné.

- Úgy van, igaz - helyeselte a Mester, majd a többi három koponyára is rákérdezett. Vangísza hibátlanul felelt mindegyikre, és a Mester ugyanúgy helyeselte. Ezután rámutatott az ötödik koponyára:

- Ez kinek a koponyája?

Megtapogatta, de nem tudta megmondani, hol született újra.⁵²

- Tehát nem tudod, Vangísza? - kérdezte a Mester.

- Valóban nem tudom.

- De én tudom.

Ekkor Vangísza megkérte:

- Taníts meg erre a varázslatra!

- Nem tanítható meg rá más, csak aki belépett a szerzetesrendbe.

- Ha ezt a varázslatot is megszerzem, én leszek az első ember egész Indiában - gondolta a bráhma. Elbúcsúzott a többi bráhmantól:

- Ti maradjatok itt még néhány napig, én belépek a szerzetesrendbe.

A Mester oldalán belépett a szerzetbe, és felszentelést nyert.

A Mester a harminckét testi megjelenési formát adta neki elmélkedési témául, mondván:

- A varázslat előtanulmányaként ezen gondolkozzál!

Miközben ezen gondolkozott, a bráhma. időről időre érdeklődtek tőle:

- Megtanultad-e már a varázslatot?

- Várjatok, most tanulom.

Néhány nap múlva elérte a szentség fokozatát. Mikor a bráhma. legközelebb érdeklődtek, így felelt:

- Testvérek, most már képtelen vagyok megtanulni.

Amikor a szerzetesek ezt hallották, jelentették a Mesternek:

- Szentség, ez a szerzetes valótlan állít, nem mond igazat.

- Ne szóljatok így, szerzetesek! Az én gyermekem most már tisztában van az elmúlás és keletkezés törvényével.

És ezt a verset mondta:

Aki belátta: minden lény pusztul s megint keletkezik,
az felébredt, beérkezett; bráhma. az nevezem.

Kinek útját nem ismerik sem istenek, sem emberek,
szent, kiről leperreg minden: bráhma. az nevezem.

⁵² Mivel nem született újra, hanem elérte a Nirvánát.

Utószó

A *Dhammapada* a legrégebbi és legismertebb buddhista bölcsmondás-gyűjtemény. A buddhizmus régebbi, úgynevezett *hína-jána* ágazata páli nyelvű kánonjának, a *Tipitakának* („Hármas kosár”) része, a *Szutta-pitakába*, Buddha tényleges és állítólagos beszédeinek gyűjteményébe tartozik. 423, egymástól független, verses bölcsmondást tartalmaz, amelyeket téma szerint, illetve a versekben előforduló hasonlatok szerint osztottak 26 csoportba, pl. *Törekvés*, *Harag*, stb., illetve *Virágok*, *Elefánt*, stb. Bár a hagyomány magának Buddhának tulajdonítja a *Dhammapada* verseit, éppúgy, mint az egész kánon, valóságban nem tőle származnak, csupán az ő gondolatait tolmácsolják híven, esetleg egyik-másik konkrét kijelentését foglalják versbe. Maga Buddha sohasem lépett fel költői igénnyel; hitelesnek tekinthető beszédeiben nincsenek versek. Emellett a *Dhammapada* versei nagyrészt más páli nyelvű szövegekben is előfordulnak, sőt nem egy esetben szó szerint megtalálhatók egyéb, nem buddhista irodalmi művekben, pl. a szanszkrit nyelvű *Mahábhárata* eposzban vagy *Manu* törvénykönyvében. Így az egyes versek szerzőjét és keletkezési korát éppúgy nem lehet megállapítani, mint a közmondásokét. Csupán a gyűjtemény összeállításának időpontjáról feltételezhető, hogy a *Tipitaka* élőszóbeli rögzítésének idején - ami a hagyomány szerint Kr. e. 240 körüli zsinaton történt -, vagy ezt megelőzőleg szerkesztette egybe ismeretlen, de gondolkodásában és költői érzékével is kimagasló tehetségű összeállítója, aki egyúttal egyes verseknek szerzője vagy átdolgozója is lehetett.

A *Dhammapada* címet többféleképpen értelmezik. A páli *dhamma* (szanszkrit *dharma*) szó alapjelentése „törvény”, „igazság”, de buddhista szóhasználatban elsősorban Buddha tanítását, a *Tant* jelenti. A *pada* szó kettős jelentésű: „lépés, út, ösvény”, és „verssor”, ezért egyesek „Way of righteousness”, „Wahrheitspfad”, „The path of virtue”, mások „A line or stanza of the dhamma”, „Worte der Religion” címmel fordítják. Az „út” értelmezés mellett szól az, hogy magában a szövegben mindig ebben az értelemben áll a *pada* szó; „vers” értelemben a *gáthá* szót használja a szöveg.

A versek valóban a Magasztos erkölcsi tanításainak alapgondolatait tartalmazzák: békétűrést, szelídséget, harag legyőzését, szenvedélyek elvetését, lemondást a világ dolgaihoz ragaszkodásról, erkölcsi tisztaságot, s nem utolsó sorban Buddha fő tételét: az egész lét szenvedés voltának felismerését, s e felismerés révén az újjászületéstől (újrászületéstől) szabadulást, a Nirvána elérését. Minthogy a buddhizmus életeszménye a szerzetesség, előtérben állnak a szerzeteseknek szóló tanácsok, de a legtöbb gondolat a világi hívőkre is érvényes.

A mondások versformája a szanszkrit és páli költészet hagyományos bölcsmondás-formája, a kétszer 16 szótagból álló párvers, a *slóka*, amelyet a páli költészet meglehetősen lazán kezel. Még lazábban - olykor szinte felismerhetetlenségig szabadon - kezelnek néhány ritkábban előforduló, fordításokban négy soros strófákkal visszaadott verset: *tristubh*, *indravadzsrá*, *vaitálíja*, *árjá*. Fordításukban igyekeztünk kötöttebben kezelni az adott formákat, hogy a ritmus érzékelhetőbb legyen.

Magyar nyelven igen pontos prózai fordítás jelent meg a *Dhammapadáról* Fórizs Lászlótól: *Dhammapada, Az Erény útja*. Budapest 1994. Fórizs célja az eredeti szöveg terminológiájának, filozófiai fogalmainak minél hívebb visszaadása, éppen ezért lemond a verses formáról. Mi fordításunkban - az eredeti gondolatok minél világosabb tolmácsolása mellett - a

versek költői szépségét is igyekeztünk érzékeltetni. A két eljárás összehasonlítása kedvéért idézzük az első és utolsó verset a két fordításban:

Fórizs:

A szív megelőzi a tényeket,
felettük áll, azok belőle épülnek fel.
A gonosz szívvel cselekvő,
gonosz szívvel beszélő embert
úgy követi a szenvedés,
mint a kocsi elé fogott ökröt a kerék.

Kötetünkben:

A szándék minden dolognak az indítéka, lényege.
Azt, aki gonosz szándékkal teszi tettét, szólja szavát,
nyomon követi szenvedés, mint igavonót a kerék.

Fórizs:

Aki ismeri a korábbi lakhelyét,
keresztüllát a Mennyen és Poklon,
akiben a létesülés lánc véget ért,
akiben tudása teljessé lett,
akiben minden tökéletesség beteljesült,
azt a bölcsét hívom én bráhmaának.

Kötetünkben:

Aki ismer eget-poklot, s előző születéseit,
tudása teljessé lett, a születések végére ért,
tökéletességre jutott, bráhmaának azt nevezem.

A *Dhammapada* számos kiadása és fordítása közül kiemelkedik S. Radhakrishnan kiadása: *The Dhammapada with introductory essays, Pali text, English translation and notes*. London 1950 (számos utánnymásban).

A *Dhammapada* mindegyik verséhez kommentárt fűzött - szintén páli nyelven - Kr. u. 450 körül egy ismeretlen szerző. A hagyomány Buddhaghósát, a nagynevű buddhista filozófust nevezi meg szerzőként, ezt azonban a filológiai kutatás nyelvi bizonyítékok alapján elveti. Ez a kommentár, a *Dhammapada-atthakathá*, lényegében a versekhez alig kapcsolódó legenda-gyűjtemény. Előad egy-egy legendát Buddha életéből vagy előző születései egyikéből, azzal fejezve be, hogy az eset tanulságaként a Mester az adott verset mondta (és ennek elhangzása után egy vagy több hallgatója, olykor százezer szerzetes, abban a pillanatban elnyeri a szentség fokozatát). A legendákat nagyrészt a *Tipitaka* egyéb szövegeiből meríti a szerző, elsősorban a *Dzsátaka* című mese- vagy legenda-gyűjteményből, amelyből több, mint félszáz történetet vesz át.⁵³ A *Dzsátaka*-gyűjtemény szerkesztésmódját is pontosan követi. Mindegyik történetet az a bevezető keret indítja, hogy a Mester itt és itt (legtöbbször *Dzsétavanában*)

⁵³ Sorozatunkban lásd: *Dzsátakák*, buddhista születésregék. Budapest 1998, Terebess kiadó

tartózkodva, egy bizonyos eset kapcsán a szereplők előző születéseinek eseményeivel magyarázza a történeteket. A történeteknek igen gyakran semmi közük sincs az adott *Dhammapada*-vershez. Erkölcsanuk meglehetősen sablonos: többnyire azt szögezik le, hogy egy szerzetes megszabadul gyengeségeitől, vagy egy világi hívő a szerzeteseknek adott alamizsna jutalmául elnyeri a szentség fokozatát. (A megigazulás négy fokozata: sodrásba belépő, még egyszer újraszülető, emberként már nem - csak az égben - újraszülető, és szent - *arahat* -, aki halál után közvetlenül a Nirvánába jut.) Másik gyakori téma a bűnösök pokolba kerülése. Mindvégig a szerzetesi erények hangsúlyozása és általában a szerzetesi élet magasztalása áll a szerző figyelme központjában.

Kötetünkben a szerkesztésmód bemutatása kedvéért az első három darabot (3, 5, 13. számú az eredetiben) teljes terjedelmében fordítottuk, csupán a vers elhangzása utáni megigazulási záróformulát és a nyelvi magyarázatokat mellőzve, a továbbiakban mellőztük a bevezető sablont, csak magát a történetet vagy annak érdekesebb részét fordítottuk. Cím gyanánt az eredeti szöveg egyszerűen a főszereplő (általában szerzetes) nevét adja meg, pl. 3. *Thissa-théra-vatthu* „Tissza szerzetes története”. Fordításunkban a cselekményre utaló címetekadtunk, pl. 3. *Haragtartás*.

A teljes *Dhammapada-atthakathá* gyűjteménynek kitűnő angol fordítása van, 141 oldalas bevezető tanulmánnyal: *Buddhist legends. Translated from the original Pali text of the Dhammapada Commentary by Eugene Watson Burlingame*. Vol. 1-3. Cambridge Mass. 1921. Harvard Oriental Series 28-30. Burlingame a páli szöveg burmai kiadását használta, fordításunkban a Pali Text Society szövegét vettük alapul (London 1906-1915), ez okoz alkalmi eltérést Burlingame fordításától.